

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**«Формування і використання
інвестиційних ресурсів на підприємстві
(на матеріалах
ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»)»**

Виконав: здобувач першого рівня вищої
освіти, групи 401-ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

Баберя М.В.

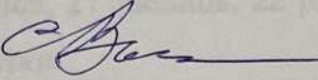
Керівник: Бойко Л.М.

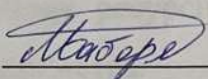
Рецензент: Чайкіна А.С.

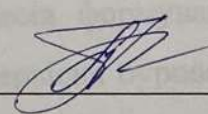
Полтава – 2022 р.

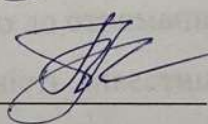
Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

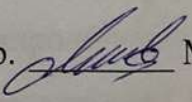
10 . 06 . 2022 р. С.М.Валявський

Здобувач: 10 . 06 . 2022 р. М.В.Баберя

Керівник роботи 10 . 06 . 2022 р. Л.М.Бойко

Нормоконтроль 10 . 06 . 2022 р. Л.М.Бойко

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри 14 . 06 . 2022 р. М.Б.Чижевська

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

вчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права
федра економіки, підприємництва та маркетингу
піль вищої освіти «бакалавр»

спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.завідувача кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу

М.Б. Чижевська
«04» квітня 2022 року

ЗАВДАННЯ **НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Бабері Максиму Віталійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Формування і використання інвестиційних ресурсів на підприємстві
матеріалах ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»)

Відвідувач роботи Бойко Л.М., д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Відомо, що наказом закладом вищої освіти від «01» квітня 2022 року №156-фа

Строк подання здобувачем роботи 13 червня 2022 р.

Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна,

журнальна, довідкова та методична література, фахові періодичні видання,

інформаційні ресурси, установчі документи підприємства, фінансова, оперативна та
статистична звітність підприємства

Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
виробити)

Розділ 1. Теоретичні та методичні основи формування та використання
інвестиційних ресурсів підприємства. Розділ 2. Організаційно-правова і економічна
характеристика діяльності ТОВ «Українська сервісна бурова компанія».

Розділ 3. Шляхи покращення формування та використання інвестиційних ресурсів
підприємства

Перелік графічного матеріалу: Ілюстративний матеріал у кількості 16

зображень представлений у Додатку Г

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата завдання видав	
		Підпис	Дата
Охорона праці	Валявський С.М., к.е.н., доцент	<i>С.М. Валявський</i>	04.04.2022

7. Дата видачі завдання 04.04.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Теоретична частина	04.04–24.04.2022
2	Аналітична частина	25.04–15.05.2022
3	Проектна частина. Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	16.05–05.06.2022
4	Рецензування та підготовка до захисту	06.06–12.06.2022
5	Захист випускної роботи бакалавра	20.06–26.06.2022

Здобувач

М.В. Баберя
(підпис)

Баберя М.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Л.М. Бойко
(підпис)

Бойко Л.М.
(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання здобувачу на виконання кваліфікаційної роботи і контролю за ходом роботи з декана факультету (завідувача відділення).
2. Розробляється керівником кваліфікаційної роботи. Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Баберя М.В. Формування і використання інвестиційних ресурсів на підприємстві (на матеріалах ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»). Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022.

Робота містить 122 сторінки, 36 таблиць, 44 рисунки, 102 найменування використаної літератури, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Українська сервісна бурова компанія», його виробничо-господарська діяльність, специфічні методи і механізми формування та використання інвестиційних ресурсів, їх дієвість в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Метою роботи є дослідження процесів формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «Українська сервісна бурова компанія» і надання рекомендацій щодо їх покращення відповідно до отриманих результатів.

У роботі розглянуто економічну сутність інвестиційних ресурсів та їх значення, систематизовано класифікацію інвестиційних ресурсів підприємства, узагальнено існуючі підходи щодо оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів підприємства; розкрито організаційно-правові основи підприємства; проаналізовано основні економічні та фінансові показники підприємства; оцінено ефективність формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства; запропоновано напрямки покращення процесу формування та використання інвестиційних ресурсів на підприємстві; зроблено відповідні висновки та пропозиції.

Одержані результати можуть бути використані керівництвом підприємства в процесі організації господарської діяльності.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, інвестиційні ресурси, інвестиційний проект.

ABSTRACT

Baberya M. Formation and use of investment resources at the enterprise (on the materials of LLC «Ukrainian Service Drilling Company»). Qualification work of a bachelor to receive the first level of higher education in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» - Poltava: National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», 2022.

The work contains 122 pages, 36 tables, 44 figures, 102 references, 4 appendices.

The object of the study is LLC «Ukrainian Service Drilling Company», its production and economic activities, specific methods and mechanisms for the formation and use of investment resources, their effectiveness in the process of economic activity of the enterprise.

The purpose of the work is to study the processes of formation and use of investment resources of Ukrainian Service Drilling Company LLC and provide recommendations for their improvement in accordance with the results obtained.

The paper considers the economic essence of investment resources and their significance, systematizes the classification of enterprise investment resources, summarizes existing approaches to assessing the investment efficiency of using enterprise resources; the organizational and legal foundations of the enterprise are disclosed; analyzed the main economic and financial indicators of the enterprise; the effectiveness of the formation and use of investment resources of the enterprise was assessed; directions for improving the process of formation and use of investment resources at the enterprise are proposed; appropriate conclusions and proposals were made.

The results obtained can be used by the management of the enterprise in the process of organizing economic activity.

Key words: investment, investment resources, investment project.

ЗМІСТ

Вступ.....	10
Розділ 1 Теоретичні та методичні основи формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства	13
1.1 Економічна сутність інвестиційних ресурсів та їх значення	13
1.2. Структура та класифікація інвестиційних ресурсів підприємства	26
1.3. Методика розрахунку показників оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів підприємства.....	34
Розділ 2 Організаційно-правова і економічна характеристика діяльності ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»	47
2.1 Аналіз стану та перспектив розвитку нафтогазового комплексу України	47
2.2. Організаційно-правові основи діяльності підприємства.....	55
2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності підприємства.....	63
2.3 Стан охорони праці.....	74
Розділ 3 Шляхи покращення формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства.....	86
3.1. Оцінювання ефективності формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»	86
3.2. Напрямки покращення процесу формування та використання інвестиційних ресурсів на підприємстві	91
Висновки та пропозицій	97
Глосарій.....	104
Список використаної літератури	112
Додаток А. Фінансова звітність ТОВ «Українська сервісна бурова компанія» за 2018 рік	122

Додаток Б. Фінансова звітність ТОВ «Українська сервісна бурова компанія» за 2019 рік	128
Додаток В. Фінансова звітність ТОВ «Українська сервісна бурова компанія» за 2020 рік	134
Додаток Г. Ілюстративний матеріал до кваліфікаційної роботи	140

ВСТУП

Вирішальну роль у забезпеченні стабільного розвитку економіки країни відіграє інвестиційна політика країни. Воно має наукову обґрунтованість, що визначає реальні аспекти, джерела та структуру інвестицій та інвестиційні ресурси держави в цілому та окремих господарських організацій. Таким чином, ефективна реалізація загальнодержавних, регіональних та місцевих соціально-економічних програм забезпечує реалізацію відтворювальних процесів на макро- та мікроекономічному рівні. При цьому створюється сприятливе інвестиційне середовище, що надає широкі можливості для залучення іноземних інвестиційних ресурсів, а також внутрішніх ресурсів на взаємовигідних умовах.

Інвестиційна діяльність є визначальним чинником загальної економічної політики країни. Її успішна реалізація дозволить не тільки швидко подолати економічну кризу, а й створити основу для стійкого економічного зростання, збалансованої макроструктури, покращення інвестиційної ситуації та інших важливих елементів, які є каталізаторами загального економічного відновлення та прогресивного розвитку. змінити.

В Україні існує нормативно-правова база, що визначає аспекти інвестиційної політики держави на законодавчому рівні. На жаль, реалізація цих важливих для держави складових економіки є недостатньо ефективною та недостатньо швидкою.

Оскільки подальший розвиток економіки України залежить від успішної діяльності її господарських одиниць, цим процесом необхідно керувати. Зокрема, управління інвестиційною діяльністю компаній є суттєвою складовою в загальному процесі регулювання інвестиційної діяльності економіки держави в цілому та окремих компаній. У контексті вищевикладеного надзвичайно важливим є визначення сутності інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує актуальність даної теми для всіх, хто займається теоретичними чи практичними аспектами інвестиційної діяльності, як національної економіки, так і окремих суб'єктів господарювання. Теоретичне поле цього предмета досить широке та багатогранне, що потребує наукового аналізу та узагальнення.

Проблемі інвестиційної діяльності в економічній літературі приділяється велика увага. Це підтверджують численні наукові статті на цю тему. Важливий внесок у дослідження цієї тематики зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Бірман, С. Шмідт [1], І. Бланк, Н. Гуляєва [2], В. Гриньова [3], М. Денисенко, В. Федоренко [4], А. Пересада [5], А. Рогач [6] та ін. Проте, незважаючи на значний обсяг наукових досліджень, суб'єкт інвестиційної діяльності в Україні потребує постійного дослідження проблем, пов'язаних із залученням інвестицій в економіку нашої країни. Це зумовлює актуальність теми кваліфікаційної роботи, її мету, завдання та структуру.

Метою даної роботи є дослідження процесів формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «Українська сервісна бурова компанія» і надання рекомендацій щодо їх покращення відповідно до отриманих результатів.

В ході дослідження були поставлені наступні завдання:

- розглянути економічну сутність інвестиційних ресурсів та їх значення
- систематизувати класифікацію інвестиційних ресурсів підприємства
- узагальнити існуючі підходи щодо оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів підприємства
- розкрити організаційно-правові основи підприємства;
- проаналізувати основні економічні та фінансові показники підприємства;
- оцінити ефективність формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства
- запропонувати напрямки покращення процесу формування та використання інвестиційних ресурсів на підприємстві;
- зробити відповідні висновки та пропозиції.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність ТОВ «Українська сервісна бурова компанія».

Предметом дослідження є принципи, методи та засоби оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємства.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти, що регулюють діяльність підприємства, наукові розробки та публікації на тему дослідження та звітність підприємства.

Методологія дослідження базується на наукових методах, заснованих на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах економіки. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку досліджувались із використанням методів індукції та дедукції, за допомогою яких визначалось місце інвестиційних ресурсів у стратегічному управлінні підприємством, а також з'ясовувались ключові терміни.

Теоретичну основу дослідження складають законодавчі акти щодо управління інвестиціями, нормативні документи, наукові праці та публікації на тему дослідження.

Практичне значення отриманих результатів досліджень полягає в теоретичному узагальненні та науково-прикладному обґрунтуванні шляхів формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства.

При написанні даної роботи використовувались наступні методи дослідження: класифікація, аналіз та синтез для визначення сучасних підходів до формування інвестиційних ресурсів у діяльності підприємства; економіко-статистичний аналіз з метою вивчення господарської діяльності підприємства. Розрахунки проводились на ПЕОМ.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність інвестиційних ресурсів та їх значення

Досвід господарювання в ринкових умовах показує, що ринковий механізм не може автоматично орієнтувати інвестиції на досягнення державних інтересів. Методи регулювання державної інвестиційної політики сприяють системному створенню, концентрації та ефективному використанню інвестиційних ресурсів, як внутрішніх, так і закордонних. У нормальному економічному кліматі в країні підприємства часто самостійно визначають власну інвестиційну політику, методи створення, залучення та використання інвестиційних ресурсів для досягнення економічного зростання. Тому вважаємо за доцільне розглядати регулювання інвестиційних ресурсів окремих підприємств як ключ до загальнодержавних інвестиційних процесів.

Надалі вважаємо за доцільне розкрити природу економічних категорій «інвестиції» та «інвестиційні ресурси підприємства». Тому, на нашу думку, слід зупинитися на категорії «інвестиції», яка широко вживається в економічній літературі та досліджена більш детально. Багато вітчизняних і зарубіжних економістів досліджують економічну сутність інвестицій. Концептуальний зміст такої категорії, як «інвестиції», значно різниться. Подаємо наші наукові узагальнення щодо сучасного стану розвитку даної теми. Так, наприклад, С.В. Мочерний пропонує таке визначення категорії «інвестиції»: «Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу в різні галузі та галузі національної економіки, в країні та за кордоном, з метою отримання прибутку» [4, с. 271]. Крім того, ми зустрічаємо подібні тлумачення, підкріплені такими: «інвестиції – на мікрорівні, у розвиток відносин економічної власності, а на макрорівні – у

розвиток продуктивних сил суспільства» [5, с. 631]; «Інвестиції – це грошові, майнові та інтелектуальні активи, вкладені в різні види діяльності у виробничій та невиробничій сферах» [6, с. 171].

Одна відома концепція інвестицій визначає «інвестиції» як «потік витрат на виробництво товарів, а не їх пряме споживання» [7, с. 194]. Слід також відзначити позицію з цього приводу закордонних авторів, які трактували інвестиції як «сукупність витрат, що реалізуються у вигляді цільових капітальних вкладень на певний період часу в різних галузях і галузях економіки, в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, орієнтовані на прибуток (дохід) і як на досягнення індивідуальних цілей інвестора, так і позитивний соціальний вплив» [8, с. 127].

У контексті міжнародних економічних відносин інвестиції визначають як «будь-який економічний інструмент, у який можна інвестувати з метою отримання прибутку (доходу) на мікрорівні, а на макрорівні – означає забезпечити фінансування механізму зростання та розвитку країни». економіки» [9, с. 9-10].

Економічна природа категорії «інвестиції» полягає у пошуку найбільшої вигоди серед альтернативних варіантів інвестування у вільні кошти. Тут доцільно навести наступне визначення, як трактує їх як «всі вкладення всіх видів капіталу в різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку та отримання певного економічного чи неекономічного ефекту, реалізація якого ґрунтується на ринкових принципах та факторах ризику, пов'язані з ліквідністю та часом» [10, с. 18]. Як бачимо, ключовим словом у цих визначеннях є «інвестиції», лише об'єкти відрізняються за рівнем активності, про яку йдеться.

Макроекономічне визначення категорії «інвестиції» зустрічається в наукових працях, які визначають інвестиції як «витрати на будівництво нових заводів, довговічних машин та обладнання; витрати на виробництво та накопичення основних засобів, збільшення запасів; витрати «Витрати» також є ключовим словом для Макміллана, який розглядає погляди американських

економістів на те, як інвестиції інтерпретуються як «витрати певної вартості сьогодні для (можливо невизначеного) майбутньої вартості» [11, с. 979]. Існує ряд подібних позицій, а саме: «інвестиція – це купівля активів з метою збереження або збільшення активів. його майбутня вартість»; «інвестиції як спосіб розподілу капіталу, щоб він міг рости та заощаджувати»; «інвестиції – його майбутнє зростання» [12, с. 10] .

У ринковій економіці роль об'єкта інвестування особливо важлива. Для будь-якого інвестора, який вирішив профінансувати конкретний проект, досягнення цільової інвестиції є першорядним; таким чином, об'єкт інвестування стає засобом досягнення певної мети. Природно, виникає проблема фінансування інвестиційних проектів. На цьому етапі на перший план виходить проблема пошуку інвестиційних ресурсів. Саме створення необхідного обсягу є попереднім кроком для капіталовкладень при реалізації інвестиційних проектів.

Термін «інвестиція» також визначається чинним законодавством України. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майна та інтелектуальної власності, вкладені в підприємницьку та інші види діяльності, які в результаті отримують прибуток (дохід) або створюють соціальний вплив. отримано [13].

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення терміну «інвестиції»

Аспекти явища «інвестиції»	Підходи				
	економічний	фінансовий	соціальний (споживчий)	затратний	ресурсний
1. Витрати	Вкладення капіталу	Вкладення активів, коштів	Відмова від сьогодишнього споживання благ	Видатки на основний і оборотний капітал	Фінансові ресурси для відтворення основних засобів
2. Результати	Збільшення капіталу	Отримання доходу	Більш повне задоволення потреб у майбутньому		

Таблиця 1.2 – Підходи науковців до визначення поняття «інвестиції»

Автор	Визначення поняття
І. А. Бланк	Інвестиції – вкладення капіталу в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді.
Дж. Кейнс	Інвестиції – це «...приріст цінності капітального майна в результаті господарської діяльності даного періоду,... та частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання»; «...купівля окремою особою або корпорацією якого-небудь майна, старого або нового, будинку або машини, цінних паперів на фондовій біржі і т. д.».
К. Макконнелл і С. Брю	Інвестиції – це витрати на будівництво нових заводів, на верстати і обладнання з тривалим терміном служби і т. д.
П. Самуельсон	Інвестиції (або капіталовкладення) – це приріст запасу капіталу країни, тобто будівель і споруд, машин і обладнання, а також товарно-матеріальних запасів протягом року. Здійснення інвестицій пов'язане з відмовою від поточного споживання заради збільшення майбутнього споживання.
Ф. У. Шарп, Р. Дж. Алексан- дер і Дж. В. Бейлі	В найбільш широкому розумінні слово «інвестувати» означає: «розлучитися з грошима сьогодні, щоб одержати більшу їх суму в майбутньому». Віддавати гроші доводиться зараз і в певній кількості. Винагорода надходить пізніше, якщо надходить взагалі, і його величина заздалегідь невідома.
Л. ДЖ. Гитман і М. Д. Джонк	Інвестиції – це будь-який інструмент, в який можна помістити гроші, розраховуючи зберегти або примножити їх вартість, та/або забезпечити позитивну величину доходу
Дж. Доунс, Дж. Е. Гудман	Інвестиції – це використання капіталу з метою отримання додаткових коштів або шляхом вкладення в привабливі інвестиційні проекти (прибуткові підприємства), або за допомогою участі в ризикованому (венчурне) проекті, направленому на отримання прибутку.
З. Боді, А. Кейн і А. Дж. Маркус	Інвестиції – це витрачання в сьогоденні грошових або інших коштів в очікуванні одержання майбутніх вигод.

Для аналізу зв'язку між процесом фінансування об'єкта інвестування та ефективністю його реалізації необхідно звернутися до категоріального апарату. Отже, визначимося з теоретичними аспектами поняття «інвестиційні ресурси підприємства».

Теоретична перевірка можливостей залучення ресурсів для фінансування витрат на інвестиційну діяльність тісно пов'язана з практичними інтересами господарських активів. Незважаючи на те, що в економічній літературі багато уваги приділено питанням джерел фінансування інвестиційних проектів, на сьогодні немає єдиної думки щодо тлумачення поняття «інвестиційні ресурси

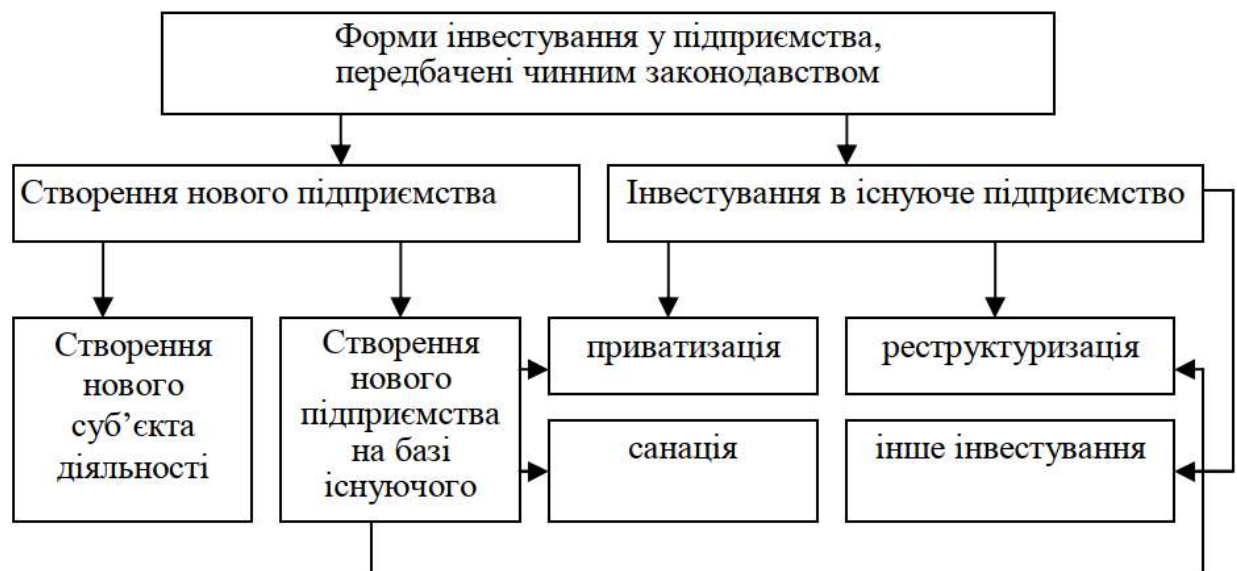

Рисунок 1.1 – Форми інвестування у підприємства, передбачені чинним законодавством

підприємства», джерел їхнього фінансування, формування. класифікація та методи управління. Більше того, на нашу думку, ця економічна категорія в такому формулюванні є відносно новою і визнаною лише економістами пострадянського простору, оскільки в працях європейських та американських економістів ми не зустрічали виразу «ресурси інвестування підприємств». в будь-якому контексті.

Проте спробуємо порівняти погляди представників різних економічних сфер щодо визначення сутності інвестиційних ресурсів (табл. 1.3) [14, с. 44-50; 15, с. 30].

Таблиця 1.3 – Визначення сутності інвестиційних ресурсів підприємств у економічній літературі

Напрямок	Основні представники	Сутність інвестиційних ресурсів
Школа меркантилізму	Т. Манн, Д. Юм, Д. Ло, Ж. Кольбер, Л. Зекенфорд, І. Бехер, Ф. Горніг	Розглядали гроші (трактування сутності яких змішували з поняттям капіталу) як виключне джерело інвестиційних ресурсів, що забезпечує приріст обсягів торгової та виробничої діяльності. Вперше обґрунтували необхідність державного регулювання умов, що забезпечували б формування інвестиційних ресурсів.

Напрямок	Основні представники	Сутність інвестиційних ресурсів
Школа фізіократів	Ф. Кене, Ж. Тюрго, М. Рів'єра, Т. Сієнс	Акцентовано, що джерела інвестиційних ресурсів знаходяться у сфері землеробства.
Класична політ-економія	А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль, Ж.-Б. Сей, Н. Сеніор	Вперше чітко відокремлено поняття грошей та капіталу, визначено роль нагромадження капіталу у формуванні інвестиційних ресурсів, розглянуто роль кредитних коштів у розвитку інвестицій. Розширено область розгляду інвестицій сферою промислового виробництва та невиробничою сферою. Запропоновано схему оптимізації розподілу інвестиційних ресурсів у масштабах економіки країни.
Марксистська школа	К. Маркс	Джерелом інвестиційних ресурсів визначено отримані прибутки, за умови сприятливих умов для інвестування.
Маржиналісти	С. Джевонс, К. Менгер, С. Бем-Баверк, Ф. Візер, Л. Вальрас	Досліджено систему факторів, що впливають на попит і пропозицію інвестиційних ресурсів. Кількісно визначено форми взаємодії капіталу, що інвестується з іншими факторами виробництва. Особливу роль приділено дослідженню проблем ціноутворення на інвестиційні ресурси та вплив цін на процес нагромадження капіталу та його інвестування.
Неокласичний напрям	А. Маршалл	Досліджено вплив надлишку накопиченого капіталу (що не був використаний як інвестиційний ресурс) на ціну пропозиції інвестиційних товарів. Сформульовано закон заміщення окремих видів цих товарів на їх більш дешеві аналоги.
Кейнсіанський напрям	Дж. Мейнард Кейнс, Дж. Кларк Й. Шумпетер	Джерелами інвестиційних ресурсів визначено заощадження, кредитну емісію, іноземні інвестиції та державні капіталовкладення
Неокейнсіанська школа	Дж. Хікс, Р. Харрод, Е. Хансен, С. Домар	Досліджено взаємозв'язок між рівнем інвестиційної активності та вартістю фірми, форми кредитування інвестицій, роль інноваційних інвестицій. Обґрунтовано застосування методів автоматичних, кредитних та інституційних стабілізаторів.
Монетаристський напрям	М. Фрідман	Доведено вплив кількості грошей в обігу на рівень цін на інвестиційні ресурси, темпи нагромадження капіталу як інвестиційного ресурсу та інвестиційну активність окремих суб'єктів господарювання.
Інституціоналізм	Т. Веблен, А. Шпитгоф, Дж. Коммонс, В. Мітчел, Д. Б'юкенен	Обґрунтовано появу дихотомії між «бізнесом», до якого відносяться власники фінансових ресурсів та «індустрією» - інженерно-технічний персонал підприємств. Виведено теорію трансакцій.
Сучасний синтез	П. Самуельсон, У. Шарп, Р. Солоу, М. Миллер, Ф. Модильяни, Г. Марковіц	Використання власних, позикових та залучених ресурсів.

Виходячи з узагальненого змісту наведених наукових точок зору, можна зробити висновок, що в економічній практиці велика увага приділяється дослідженню процесу інвестування та фінансування об'єктів інвестування, хоча немає єдиної думки щодо тлумачення окремих понять та категорій. Поширена думка, що будь-яка реалізація інвестиційного проекту має бути виправдана з точки зору ефективності.

Як зазначалося раніше, теорія місцевих інвестиційних ресурсів підприємства знаходиться на стадії становлення, тому ми зустрічаємо різноманітні визначення цієї категорії. При цьому для більш повного розуміння суті цього питання ми розглядатимемо авторські коментарі до цього формулювання виключно «джерела інвестування підприємства» та джерела фінансування інвестиційної діяльності як подібне поняття за змістом.

В економічній літературі з економічної теорії поняття інвестиційних ресурсів підприємства використовується в контексті пояснення кола обігу його коштів. Іноді інвестиційні ресурси підприємства визначаються його виробничими фондами (капіталом). На нашу думку, таке тлумачення є досить обмеженим і не розкриває сутності інвестиційних ресурсів підприємства і водночас стверджує, що це поняття є синонімом поняття капіталу, щоб уникнути дублювання.

Заслуговує на увагу таке визначення: «Інвестиційні ресурси підприємства становлять сукупність усіх економічних ресурсів, які використовуються організацією у своїй діяльності для досягнення головної мети інвестування» [16, с. 274]. У трактуванні основної мети інвестування виникає дилема. Чи встановлюється (ціль) для реалізації будь-якого інвестиційного проекту чи визначається для кожного окремо відповідно до обставин?

Інвестиційними ресурсами підприємства є не тільки грошові кошти, а й основні та нематеріальні активи, позики, права користування землею тощо. Сюди також входять у тому числі й інші інвестиції, виражені в грошовому виразі [17, с. 323].

Авторська позиція щодо відокремлення виробничої діяльності від підприємницької та поєднання в понятті засобу матеріальних та

інтелектуальних цінностей та визначення інвестиційних ресурсів підприємства як засобу у вигляді матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладені у виробництво, підприємництво та інші види діяльності [19, с. 5-8]. На нашу думку, така ситуація викликає невизначеність щодо змісту вживаних економічних термінів.

Найповнішим є визначення, запропоноване І.А. Бланком: «джерела інвестування підприємства – це всі форми капіталу, залученого підприємством для інвестування в реальні та фінансові об’єкти інвестування» [20, с. 467]. Ця інтерпретація досить повна і виважена.

Крім того, зазначену точку зору доповнює розуміння інвестиційних ресурсів підприємства як фінансових, майнових і трудових ресурсів, залучених до реалізації об’єктів інвестування [18, с. 258]. Слід зазначити, що в даному випадку на момент інвестування в об’єкти інвестування увага не акцентується. Слід зазначити, що такі ресурси можна інвестувати в об’єкти інвестування за потреби (за бажанням), орієнтуючись на привабливість інвестування. Крім того, не до кінця вивчене питання включення трудових ресурсів до складу інвестиційних ресурсів. При цьому слід пояснити, за яких умов і які категорії персоналу (чи можливо персонал підприємства в цілому) можна розглядати як інвестиційні ресурси.

Включення людських та інтелектуальних ресурсів як джерела підтримки до інвестиційних ресурсів підприємства все ж таки доцільно розглядати [19, с. 48]. У цьому випадку ми пропонуємо говорити про похідні складові інвестиційних ресурсів підприємства, а не виділяти їх на окремі види. Тому важливо чітко розрізняти такі категорії, як «інвестиції» та «інвестиційні ресурси бізнесу». Останні утворюють поняття «інвестиції» на макро- та мікрорівні. Враховуючи наведений аналіз досягнень економічної думки, вважаємо, що категорія «інвестиції» може мати такий зміст: інвестиції – це сукупність інвестиційних ресурсів, спрямованих на створення, розширення, реструктуризацію та технічне переоснащення основного капіталу підприємства, пов’язані із ними відповідні зміни в оборотному капіталі, які представляють собою приріст капіталу від виробничої та невиробничої діяльності в поточному

періоді, а також набуття прав промислової та інтелектуальної власності.

Таким чином, можна дати більш повне тлумачення економічної категорії «інвестиційні ресурси підприємства».

«Інвестиційні ресурси підприємства» – всі економічні ресурси в будь-якій формі, при необхідності, можуть бути вкладені в конкретний об'єкт інвестування для досягнення певних інвестиційних цілей.

На нашу думку, інвестиційні ресурси підприємства, за нашим визначенням, належать інвестору з точки зору прав користування, а також можуть розглядатися як інвестиційний потенціал підприємства, оскільки вони можуть бути використані в разі потреби.

У процесі створення механізму регулювання інвестиційних ресурсів підприємства слід звернути увагу на фінансові ресурси, оскільки вони можуть бути перетворені в будь-яке інше джерело інвестування.

Практична функція категорії «інвестиційні ресурси підприємств» виконується в процесі фінансово-господарської діяльності. Оскільки будь-яке підприємство передбачає інвестування як власних, так і залучених коштів, тобто використання власних і залучених інвестиційних ресурсів. При цьому залучення інвестиційних ресурсів є важливим на всіх етапах функціонування підприємства, від моменту створення до моменту ліквідації. Підприємство, що використовує залучені інвестиційні ресурси, має вищий фінансовий потенціал для свого розвитку та можливості підвищення фінансової рентабельності своєї діяльності, але більшою мірою створює підвищений фінансовий ризик та загрозу банкрутства у випадку зростання питомої ваги залучених коштів до загальної суми використаного капіталу [22, с. 48].

Перед Україною наразі постала об'єктивна потреба в активізації створення конкурентоспроможних економічних систем, модернізації та реструктуризації існуючих економічних структур, диверсифікації капіталу підприємств відповідно до соціально орієнтованих структурних перетворень. Це значно підвищує актуальність практичної функції інвестування. Слід також мати на увазі, що ефективність реформування економіки будь-якої країни, її структурних перетворень із якісним оновленням товарного виробництва, ринку

Рисунок 1.2 – Структура інвестиційних ресурсів підприємства

та соціальної інфраструктури, формуванням сучасного та майбутнього конкурентного середовища неможливо розглядати без відповідних інвестицій у розробку та впровадження науково-обґрунтованих програм та спеціальних трансформаційних проектів. У цьому, власне, і полягає суть динамічного розвитку, формування та відтворення ресурсного потенціалу – необхідних матеріальних (у тому числі природних), фінансово-трудових (демопроізводство) та нормативних дій щодо використання наявних інвестиційних ресурсів [21, с. 4-8].

Тому, як показують наші узагальнення, інвестиції мають вирішальний вплив на формування темпів економічного зростання економіки країни. Звертаємо увагу на такі основні функції, які здійснюють інвестиційні ресурси в розширений процес відтворення (рис. 1.2):

1. Інвестиційні ресурси підприємств забезпечують економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентній основі як на рівні окремого підприємства, так і на рівні національної економіки в цілому.

2. За рахунок інвестиційних ресурсів у суспільному виробництві здійснюються поступові структурні зміни, які впливають на найважливіші

Інвестиційні ресурси підприємств забезпечують економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентній основі як на рівні окремого підприємства, так і на рівні національної економіки в цілому.

За рахунок інвестиційних ресурсів у суспільному виробництві здійснюються поступові структурні зміни, які впливають на найважливіші макроекономічні темпи

ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА:

✓ всі економічні ресурси в будь-якій формі, при необхідності, можуть бути вкладені в конкретний об'єкт інвестування для досягнення певних інвестиційних цілей.

Інвестиції реалізують досягнення науково-технічного прогресу і на цій основі підвищують ефективність виробництва як на мікрорівні, так і на макrorівні. Серед цих функцій важливо оптимізувати найважливіший макроекономічний коефіцієнт - співвідношення між нагромадженням і споживанням, від якого залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення та ефективність суспільного відтворення .

Рисунок 1.2 – Функції, виконувані інвестиційними ресурсами підприємства

МАЮТЬ ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОХОДУ АБО ІНШИХ ПОЗИТИВНИХ ЕФЕКТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ТА НЕЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

При цьому можливість отримання потенційного доходу реалізується лише в умовах ефективного управління інвестиційними ресурсами

Є ОБ'ЄКТОМ ЧАСОВОЇ ПЕРЕВАГИ.

Перед інвестором завжди стоїть альтернатива вибору часу використання капіталу – вибір об'єктів інвестування з різним рівнем прибутковості і, відповідно, різними термінами окупності.

Є НОСІЯМИ ФАКТОРУ ЛІКВІДНОСТІ, що означає можливість продажу за ринковою вартістю. Ця можливість забезпечує вивільнення капіталу

ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ РІЗНОМАНІТНИМИ ФОРМАМИ ІСНУВАННЯ.

У процесі інвестування кожна форма накопиченого капіталу має свої специфічні можливості та специфічні механізми використання. Найбільш універсальною є грошова форма капіталу, але в більшості випадків вона вимагає його перетворення в інші форми для безпосереднього використання в процесі інвестування.

Є ОБ'ЄКТАМИ РИНКОВИХ ВІДНОСИН, оскільки є об'єктами купівлі-продажу. Інвестиційні ресурси обертаються на інвестиційному ринку, який є особливим типом ринку

ЯК ДЖЕРЕЛА ДОХОДУ В ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІНВЕСТОРА Є НОСІЯМИ ФАКТОРУ РИЗИКУ

При цьому ризик пов'язаний з можливістю зменшення або неотримання доходу, а також із можливістю часткової або повної втрати інвестованого капіталу. Як відомо, рівень прибутковості безпосередньо залежить від рівня ризику.

Рисунок 1.3 – Основні властивості інвестиційних ресурсів підприємства

макроекономічні темпи.

3. Інвестиційні ресурси реалізують досягнення науково-технічного прогресу і на цій основі підвищують ефективність виробництва як на мікрорівні, так і на макрорівні. Серед цих функцій важливо оптимізувати найважливіший макроекономічний коефіцієнт – співвідношення між нагромадженням і споживанням, від якого залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення та ефективність суспільного відтворення [24, с.12].

До основних властивостей інвестиційних ресурсів слід віднести наступні (рис. 1.3).

По-перше, інвестиційні ресурси мають потенціал для отримання доходу або інших позитивних ефектів економічного та неекономічного характеру. При цьому можливість отримання потенційного доходу реалізується лише в умовах ефективного управління інвестиційними ресурсами, про що детальніше буде сказано нижче.

По-друге, інвестиційні ресурси відрізняються різноманітними формами існування. У процесі інвестування кожна форма накопиченого капіталу має свої специфічні можливості та специфічні механізми використання. Найбільш універсальною є грошова форма капіталу, але в більшості випадків вона вимагає його перетворення в інші форми для безпосереднього використання в процесі інвестування. По-третє, інвестиційні ресурси підприємства є об'єктами ринкових відносин, оскільки є об'єктами купівлі-продажу. Інвестиційні ресурси обертаються на інвестиційному ринку, який є особливим типом ринку.

По-четверте, інвестиційні ресурси як джерела доходу в підприємницьку діяльність інвестора є носіями фактору ризику. При цьому ризик пов'язаний з можливістю зменшення або неотримання доходу, а також із можливістю часткової або повної втрати інвестованого капіталу. Як відомо, рівень прибутковості безпосередньо залежить від рівня ризику.

По-п'яте, джерела інвестування є носіями фактору ліквідності, що означає можливість продажу за ринковою вартістю. Ця можливість забезпечує

вивільнення капіталу.

По-шосте, інвестиційні ресурси є об'єктом часової переваги. Перед інвестором завжди стоїть альтернатива вибору часу використання капіталу – вибір об'єктів інвестування з різним рівнем прибутковості і, відповідно, різними термінами окупності.

1.2. Структура та класифікація інвестиційних ресурсів підприємства

Як було визначено у попередньому пункті роботи, інвестиційні ресурси промислового підприємства – це будь-який капітал, який воно залучає для інвестування в реальні та фінансові інвестиційні проекти.

Основні особливості формування інвестиційних ресурсів промислових підприємств відображені на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 – Особливості формування інвестиційних ресурсів підприємства

Основною метою формування інвестиційних ресурсів промислового підприємства вважається оптимізація їх структури з точки зору задоволення потреби в придбанні необхідних інвестиційних активів та забезпечення ефективних результатів можливих і поточних інвестицій з урахуванням діяльності за поточних тенденцій невизначеності.

Таблиця 1.4 – Загальні та специфічні ознаки інвестиційного ресурсу

Ознака	Сутність
Загальні ознаки інвестиційного ресурсу	
Цільовий характер	завжди має чітке обґрунтоване цільове спрямування та призначення;
Строковість	період використання інвестиційного ресурсу обмежений часовими рамками
Матеріальна складова	може мати матеріальну або інтелектуальну форму (торгова марка, ноу-хау, винаходи, розробки, інвестиційні проекти та ін.)
Обмежений кількісний характер	як і будь-який інший ресурс, є вичерпним, тобто є обмеженим у кількості
Вартісне вираження	є цінністю, вартість яких може бути виражена в грошовому еквіваленті
Наявність ризику	наявність ризику вкладення капіталу, оскільки досягнення кінцевих результатів інвестування має ймовірнісний характер
Підвищення конкурентоспроможності економіки	забезпечує економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі як на рівні окремого підприємства, так і національної економіки загалом
Специфічні ознаки інвестиційного ресурсу	
Спрямованість на відтворення	об'єктами інвестиційних вкладень є об'єкти господарської діяльності або інших сфер суспільного життя, а основною метою такого залучення інвестицій є покращення роботи цього суб'єкта господарювання
Здатність утворювати додаткову вартість	потенційна здатність приносити прибуток як власнику інвестицій, так і власнику об'єкта інвестування
Трансформаційна здатність	здатність трансформуватись у різні види активів і економічні, соціальні та екологічні ефекти
Ресурсоутворююча здатність	формування у вигляді різних ресурсів, за рахунок різних джерел, які також мають відмінності в попиті, пропозиціях та ціні
Сприяння інноваційному розвитку	реалізуються досягнення науково-технічного прогресу й підвищення на цій основі ефективності виробництва і на мікрорівні, і на макрорівні
Взаємозв'язок з результатами економічної та господарської діяльності	взаємозв'язок із активами, прибутком і соціальними, екологічними та іншими позитивними результатами економічної та господарської діяльності
Потенційна здатність забезпечувати економічне зростання та розвиток	здатність забезпечувати економічне зростання та розвиток національної економіки навіть за умов кризи за рахунок трансформаційної здатності та утворення додаткової вартості
Специфічні ознаки інвестиційного ресурсу, визначені автором	
Структурозмінність	є джерелом стимулювання і здійснення прогресивних структурних змін, які торкаються найважливіших макроекономічних пропорцій
Модернізаційно утворюючий характер	виступає матеріальною основою сприяння модернізаційних та структурних зрушень в економіці

З огляду на цю мету, процес формування інвестиційних ресурсів промислових підприємств базується на низці принципів. А саме (рис. 1.5):

1. Принцип інтеграції. Метою цього принципу є інтеграція суми інформації про стан інвестиційних ресурсів промислового підприємства та можливі джерела їх виникнення.

2. Принцип діагностики, метою якого є діагностика окремих елементів підприємства з метою виявлення процесу формування інвестиційних ресурсів, їх проблем, умов, причин і факторів, що сприяють їх формуванню.

3. Ідентифікуючий принцип має на меті визначення інвестиційного потенціалу промислового підприємства, його здатності пристосовуватися до умов, що змінюються, поведінки елементів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

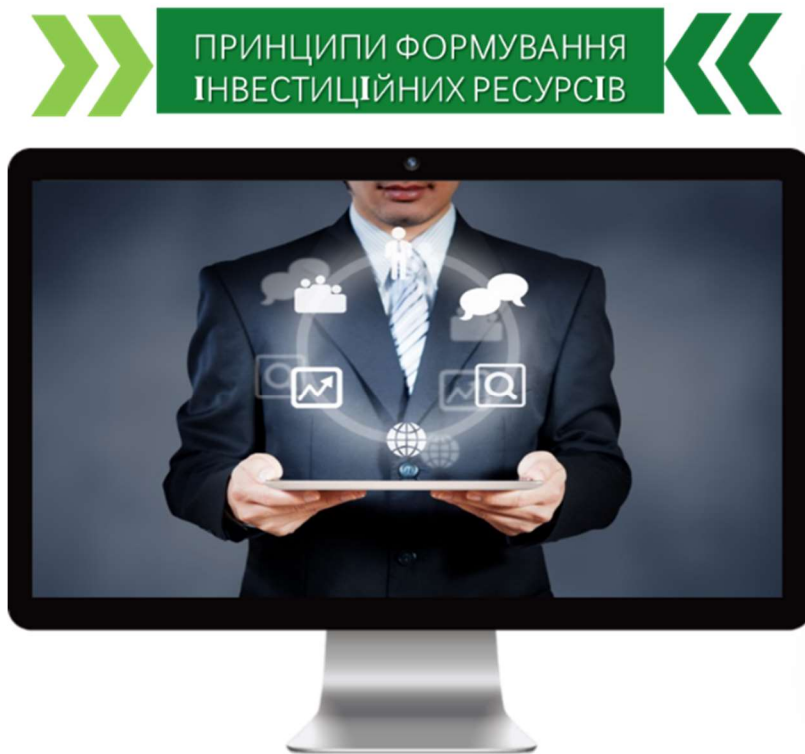
4. Принцип реагування. Метою цього принципу є забезпечення адекватного реагування на зміни, що відбуваються в поведінці внутрішніх і зовнішніх елементів середовища промислового підприємства, формування необхідного інвестиційного потенціалу та свідомий розвиток відповідної поведінки підприємства. і природна реакція.

Застосування описаних вище принципів є основним змістом процесу управління інвестиційними ресурсами промислового підприємства в умовах невизначеності.

Різноманітність видів інвестиційних ресурсів підприємства викликає необхідність уточнення їх класифікації. Вивчення економічної літератури дозволило відзначити відсутність однієї або кількох загальноприйнятих класифікаційних ознак і недосконалість багатьох існуючих класифікацій інвестиційних ресурсів підприємства.

Узагальнена класифікація інвестиційних ресурсів промислових підприємств за основними характеристиками представлена на рисунку 1.6.

Таким чином, за правом власності сформовані підприємством інвестиційні ресурси поділяються на два основних види – власні та позикові. У системі ресурсів формування інвестиційних ресурсів такий поділ є визначальним.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

ПРИНЦИП ІНТЕГРАЦІЇ

Мета: інтеграція суми інформації про стан інвестиційних ресурсів промислового підприємства та можливі джерела їх виникнення

ПРИНЦИП ДІАГНОСТИКИ

Мета: діагностика окремих елементів підприємства з метою виявлення процесу формування інвестиційних ресурсів, їх проблем, умов, причин і факторів, що сприяють їх формуванню

ІДЕНТИФІКУЮЧИЙ ПРИНЦИП

Мета: визначення інвестиційного потенціалу промислового підприємства, його здатності пристосовуватися до умов, що змінюються, поведінки елементів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства

ПРИНЦИП РЕАГУВАННЯ

Мета: забезпечення адекватного реагування на зміни, що відбуваються в поведінці внутрішніх і зовнішніх елементів середовища промислового підприємства, формування необхідного інвестиційного потенціалу та свідомий розвиток відповідної поведінки підприємства. і природна реакція

Рисунок 1.5 – Принципи, на яких базується
процес формування інвестиційних ресурсів промислових підприємств

Рисунок 1.6 – Класифікація інвестиційних ресурсів підприємства

Власні інвестиційні ресурси характеризують загальну вартість коштів, які забезпечують інвестиційну діяльність підприємства і належать йому на правах власності. До складу власного капіталу також входять кошти, передані бізнесу для цільових інвестицій.

Позикові інвестиційні ресурси характеризують капітал, залучений підприємством у всіх його формах на поворотній основі. Будь-який позиковий капітал, який використовується підприємством у своїй інвестиційній діяльності, є його фінансовими зобов'язаннями, які підлягають погашенню у встановлений строк.

За групами джерел залучення ресурсів по відношенню до підприємства, інвестиційні ресурси розподіляються на ті, що формуються з внутрішніх і зовнішніх джерел.

Інвестиційні ресурси, залучені з внутрішніх джерел, характеризують власні фінансові ресурси, сформовані безпосередньо на підприємстві для забезпечення його розвитку. Основою власного капіталу, створеного за рахунок внутрішніх ресурсів, є капіталізована частина чистого прибутку бізнесу («нерозподілений прибуток»).

Інвестиційні ресурси, залучені із зовнішніх джерел, характеризують їхню частину, яка виникає за межами підприємства. Вона включає як власний, так і зовнішній позиковий капітал. Склад цієї ресурсної групи для формування інвестиційних ресурсів є досить великим.

За натурально-речовими формами залучення сучасна інвестиційна теорія виділяє такі види інвестиційних ресурсів: інвестиційні ресурси в грошовій формі; інвестиційні ресурси у фінансовій формі (у вигляді різноманітних фінансових інструментів); інвестиційні ресурси в матеріальній формі; інвестиційні ресурси в нематеріальній формі. Вкладення капіталу в цих формах допускаються чинним законодавством при створенні нових підприємств, збільшенні обсягу його статутних коштів.

Інвестиційні ресурси у грошовій формі є найбільш привабливими для бізнесу. Універсальність таких інвестиційних ресурсів проявляється в тому, що

вони легко перетворюються на будь-які активи, необхідні підприємству для здійснення інвестиційної діяльності.

Інвестиційні ресурси у фінансовій формі залучаються підприємством у вигляді різноманітних фінансових інструментів, що вносяться до його статутного фонду. Такими фінансовими інструментами можуть бути акції, облігації, депозитні рахунки, сертифікати банків та інші види. У вітчизняній господарській практиці залучення капіталу в інвестиційній фінансовій формі суб'єктами господарювання використовується рідко.

Інвестиційні ресурси в матеріальній формі — це різноманітні основні засоби (машини, обладнання, будівлі, споруди), сировина, напівфабрикати тощо, що випускаються підприємством.

Інвестиційні ресурси в нематеріальній формі залучаються підприємством у вигляді різноманітних нематеріальних активів, які не мають реальної форми, але беруть безпосередню участь у його господарській діяльності та формуванні прибутку. До такого інвестиційного капіталу належать права на використання певних природних ресурсів, патентні права на використання винаходів, ноу-хау, права на промисловий зразок та моделі, торгові марки, комп'ютерні програми та інші цінності нематеріальної власності.

За тривалістю залучення виділяють такі види інвестиційних ресурсів.

Інвестиційні ресурси, що залучаються на довгостроковій основі. Вони складаються з власного та позикового капіталу зі строком погашення більше одного року. Сукупність власного та довгострокового позикового капіталу, створеного підприємством для інвестиційних цілей, характеризується терміном «перманентний капітал».

Інвестиційні ресурси, що залучаються на короткостроковій основі. Вони створюються бізнесом на строк до одного року для задоволення тимчасових інвестиційних потреб.

За приналежністю інвестованого капіталу інвестиційні ресурси формуються за рахунок вітчизняного та іноземного капіталу.

Найбільшою кількістю ресурсів характеризуються інвестиційні ресурси,

створені за рахунок вітчизняного капіталу. Цей тип інвестиційного капіталу, як правило, є більш доступним для малого та середнього бізнесу.

Сформовані за рахунок іноземного капіталу інвестиційні ресурси в основному передбачають реалізацію великих реальних інвестиційних проектів підприємства, пов'язаних із перепрофілюванням, реструктуризацією або технічним переоснащенням. Хоча обсяг пропозиції капіталу на світовому ринку є досить значним, умови вилучення для економічних цілей вітчизняними комерційними підприємствами дуже обмежені через високий рівень економічного та політичного ризику для іноземних інвесторів.

Відповідно до цільових напрямків використання розрізняють:

- інвестиційні ресурси, призначені для використання у реальному інвестиційному процесі. Їх обсяги та структура плануються окремо для кожного реального проекту у межах створеної підприємством інвестиційної програми.

- інвестиційні ресурси, призначені для використання у процесі фінансового інвестування. Їх привабливість залежить від цілей створення або реструктуризації портфеля фінансових інструментів для інвестування в бізнес.

Відносно забезпечення певних етапів інвестиційного процесу виділяють такі види інвестиційних ресурсів:

- інвестиційні ресурси, що забезпечують передінвестиційний етап.
- інвестиційні ресурси, що забезпечують інвестиційну стадію.
- інвестиційні ресурси, що забезпечують постінвестиційний етап.

Такий поділ інвестиційних ресурсів використовується лише в процесі забезпечення реалізації окремих реальних інвестиційних проектів.

Рівень ефективності інвестиційної діяльності підприємства значною мірою визначається цілеспрямованим формуванням інвестиційних ресурсів. Основною метою формування інвестиційних ресурсів підприємства є оптимізація їх структури з метою задоволення потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та забезпечення ефективних результатів інвестиційної діяльності.

Адекватне розуміння сутності та складу інвестиційних ресурсів підприємства визначає можливість ефективного управління процесами його формування та використання, що є запорукою успішного функціонування підприємства.

1.3. Методика розрахунку показників оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів підприємства

Першою умовою капітальних вкладень є отримання майбутніх економічних прибутків у вигляді грошових надходжень, достатніх для погашення початково інвестованих капітальних витрат протягом терміну дії інвестиційного проекту.

Щоб оцінити привабливість будь-якого інвестиційного проекту, необхідно враховувати чотири елементи:

- сума витрат вкладень (інвестицій);
- потенційні вигоди у вигляді грошових потоків від господарської діяльності (операційні грошові потоки);
- економічний термін інвестицій, тобто період, протягом якого інвестований проект буде приносити дохід (економічний термін);
- будь-який відтік капіталу в кінці економічного життєвого циклу інвестицій ліквідаційна вартість (термінальна вартість).

Економічний аналіз цих чотирьох елементів дає змогу оцінити привабливість інвестиційного проекту.

Однією з концепцій сучасного фінансового менеджменту є концепція грошових надходжень (грошових потоках – cash flow). Термін «грошовий потік» відноситься до чистого грошового результату від господарської діяльності підприємства.

Термін «грошові надходження» є кращим перед терміном «грошовий потік», оскільки останній не вказує на його напрямок, тобто надходять ці кошти у фірму чи, навпаки, залишають її. При цьому варто зазначити, що сучасний

фінансовий менеджмент широко використовує категорії «грошовий приток» і «грошовий відтік», які вказують напрямок грошових потоків. Зрозуміло, що в першому випадку мова йде про кошти, отримані підприємством, а в другому – про його витрати.

Схема надходжень і відтоків грошових коштів у бізнесі представлена на рис. 1.7.

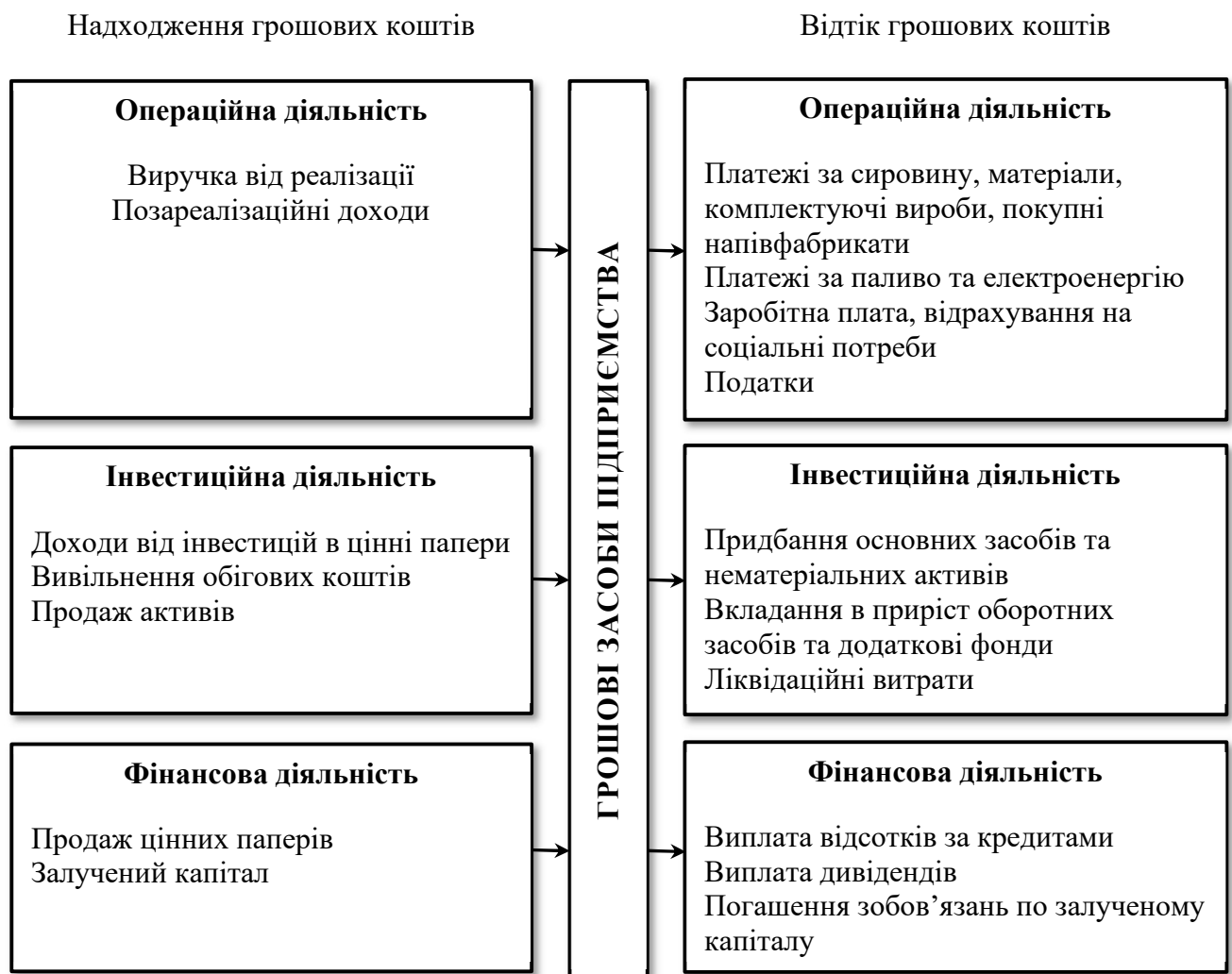

Рисунок 1.7 – Схема надходжень та відтоків грошових коштів підприємства

Аналіз надходжень і відтоків грошових коштів надзвичайно важливий з точки зору оцінки ефективності бізнесу. Однак, коли ми говоримо про проблеми оцінювання прийнятності інвестицій, то мова йде скоріше не про поточні надходження та відтоки грошових коштів від бізнесу, а скоріше про

грошові надходження, тобто «сухий задишок», котрий забезпечує приріст капіталу підприємства.

Чисті грошові надходження (*NPC*) або чистий грошовий потік, що залишився в бізнесі після сплати податків, зазвичай можна розрахувати за формулою

$$ЧГН = П - О \quad (1.1)$$

де *П* – надходження грошових коштів;

О – виведення готівки.

Міжнародна практика обґрунтування інвестиційних проектів використовує різні показники для складання рішення про придатність (невідповідність) інвестицій. Залежно від врахування фактору часу при оцінюванні інвестиційних проектів критерії та методи оцінки поділяються на дві групи:

1. Методи на основі знижок;
2. Методи, засновані на обліку.

Перший набір методів включає:

1. Інтегральний ефект (чиста приведена вартість);
2. Норма прибутку (внутрішня норма прибутку);
3. Індекс прибутковості (індекс прибутковості дисконтованих інвестицій);
4. Термін окупності інвестицій з урахуванням знижки

Друга група методів включає:

1. Простий термін окупності – *PP*;
2. Прості показники рентабельності інвестицій (коефіцієнт ефективності інвестицій) – *ARR*
3. Індекс повернення інвестицій.

Прості (звичайні) методи оцінки інвестицій є одними з найстаріших і широко використовувалися ще до того, як концепція дисконтованих грошових потоків була широко прийнята як найточніша оцінка інвестиційної придатності.

Однак на сьогоднішній день ці методи залишаються в арсеналі

розробників і аналітиків інвестиційних проектів. Це пов'язано з можливістю отримання певної додаткової інформації за допомогою таких методів. І це ніколи не шкодить при оцінюванні інвестиційних проектів, оскільки дозволяє знизити ризик невдалого інвестування фонду.

Простий термін окупності – це час від першого моменту до моменту окупності. Початковою точкою зазвичай є початок першого кроку або початок операцій. Момент окупності – це найбільш ранній момент розрахункового періоду, після якого кумулятивні поточні чисті грошові надходження $NV(k)$ стають і залишаються в майбутньому невід'ємними.

Метод розрахунку терміну окупності інвестицій PP полягає у визначенні часу, необхідного для повернення початкової суми інвестицій. Якщо сформулювати суть цього методу точніше, то він передбачає розрахунок періоду, за який сукупна сума грошових надходжень (кумулятивна сума) порівнюється з сумою початкових інвестицій.

Формула для розрахунку терміну окупності:

$$PP = \frac{K_o}{CF_{cp}} \quad (1.2)$$

де PP – термін окупності інвестицій (років);

K_o – початкові інвестиції;

CF_{cp} – середньорічна вартість грошових надходжень від реалізації інвестиційного проекту.

Простий період окупності є загальноприйнятим заходом для оцінки того, чи будуть початкові інвестиції відшкодовані протягом економічного життєвого циклу інвестиційного проекту.

Хоча простий термін окупності розрахувати досить легко, що, ймовірно, і є причиною популярності цього показника, з його виконанням існує ряд проблем. Індикатор передбачає погашення початкових інвестицій на основі так званого «внеску», тобто в такому випадку виникає питання: «Скільки часу нам

знадобиться, щоб повернути наші гроші?».

Простою повернення капіталу буде недостатньо, оскільки з економічної точки зору інвестор також сподівається отримати прибуток від капіталу, вкладеного в бізнес.

Найважливіші недоліки простого індикатора окупності:

- він не пов'язаний з економічним життям інвестицій і тому не може бути реальним критерієм прибутковості;

- ще одним недоліком простого періоду окупності є те, що він внутрішньо виражає однаковий рівень річних грошових надходжень від існуючої економічної діяльності. Проекти зі збільшенням або зменшенням грошових потоків не можуть бути належним чином оцінені за допомогою цього показника. Наприклад, інвестиція в новий продукт може генерувати грошові доходи, які зростають повільно на ранніх етапах економічного життєвого циклу продукту, але швидше зростають на пізніх стадіях. З іншого боку, заміна машин часто призводить до постійного збільшення експлуатаційних витрат, оскільки існуюча машина зношується. Крім того, будь-які додаткові інвестиції протягом періоду або відновлення капіталу в кінці економічного життєвого циклу призведуть до невідповідності цього показника.

Модифікацією простого періоду окупності є показник, який використовує як знаменник середній чистий прибуток (тобто після оподаткування) замість загальних грошових надходжень після оподаткування:

$$PP = \frac{K_o}{ПЧ_{cp}} \quad (1.3)$$

де $ПЧ_{cp}$ – середньорічний чистий прибуток від реалізації інвестиційного проекту.

Перевагою цього показника є те, що збільшення прибутку від інвестицій не враховує щорічні амортизаційні відрахування.

Показник простої окупності інвестицій отримала широке визнання навіть професіоналами без фінансової підготовки завдяки простоті та легкості

розрахунку.

Існує ще одна серйозна причина використання простого показника окупності як одного з критеріїв оцінки інвестицій, крім його простоти підрахунку та наочності. Цей показник досить точно відображає ступінь ризику проекту.

Логіка тут проста: менеджери вважають, що чим більше часу потрібно, щоб повернути хоча б внесені суми, тим вище ймовірність негативного розвитку ситуації, яка може зіпсувати всі попередні аналітичні розрахунки. Крім того, чим коротший термін окупності, тим більше надходження грошових коштів у перші роки інвестиційного проекту, а отже, кращі умови для підтримки ліквідності компанії.

Тому простий метод розрахунку терміну окупності, окрім зазначених переваг, має дуже серйозні недоліки, оскільки ігнорує три важливі умови:

- 1) різниця у вартості грошей у часі;
- 2) наявність грошових надходжень після закінчення терміну окупності;
- 3) різного розміру надходження грошових коштів від господарської діяльності за різні роки реалізації інвестиційного проекту.

Тому не рекомендується використовувати розрахунок терміну окупності як основний метод оцінки прийнятності інвестицій. Рекомендується звертатися до нього лише для отримання додаткової інформації, яка розширює уявлення про різні аспекти інвестиційного проекту, що розглядається.

Розрахуйте простий рентабельність інвестицій.

Показник розрахункової норми прибутку (Accounting Rate of Return) є оберненим за змістом періоду окупності капітальних вкладень.

Розрахункова норма прибутку відображає ефективність інвестицій у відсотках від надходження грошових коштів до початкової суми інвестицій:

$$ARR = \frac{CF_{cp}}{K_o} \quad (1.4)$$

де ARR – розрахункова норма прибутку від інвестицій,

CF_{cp} – середньорічні надходження грошових коштів від господарської

діяльності,
 K_0 – вартість початкових інвестицій.

Цей показник має всі недоліки, властиві показнику терміну окупності. Він розглядає лише два критичних аспекти, інвестиції та грошові потоки від поточної економічної діяльності, і ігнорує тривалість економічного життя інвестицій.

Використання ARR в багатьох компаніях і країнах світу на сьогоднішній день пояснюється низкою переваг цього показника.

По-перше, він простий і зрозумілий для обчислення і не вимагає використання складних методів, таких як дисконтування грошових потоків.

По-друге, показник ARR підходить для включення його в систему стимулювання управлінського персоналу фірм. З цієї причини компанії, які пов'язують системи винагород для керівників своїх філій і відділів з результатами своїх інвестицій, звертаються до ARR . Це дозволяє менеджерам середнього рівня визначити систему порівняльного аналізу інвестиційної діяльності, яку вони можуть легко зрозуміти.

Слабкі сторони показника розрахункової рентабельності інвестицій протилежні його перевагам.

По-перше, як і період окупності, ARR не враховує різницю у грошовій вартості з часом, оскільки кошти, що надходять через 10 років після інвестування, оцінюються за тією ж ставкою прибутку, що й у перший рік.

По-друге, цей метод ігнорує відмінності в терміні життя активів, створених за рахунок інвестицій.

По-третє, розрахунки, засновані на ARR , є більш «вітриною», ніж розрахунки, засновані на показниках з використанням даних про грошові потоки. Крім того, показуючи фактичну зміну вартості компанії в результаті інвестицій, ARR насамперед зосереджується на отриманні оцінки проекту, яка відповідає «зовнішнім» очікуванням і вимогам акціонерів та інших осіб і фірм «зі сторони».

Індекс рентабельності інвестицій (*ІД*) – відношення суми елементів грошових потоків від операційної діяльності до абсолютного значення суми елементів грошових потоків від інвестиційної діяльності. Він дорівнює збільшеному на одиницю відношенню *ЧГП* (чистого грошового надходження) до обсягу накопичених інвестицій.

Формулу для визначення індексу рентабельності можна представити у вигляді:

$$ID = \frac{\sum (P_m - O_m)}{\sum K_m} \quad (1.5)$$

де P_m – надходження грошових коштів на m -му кроці;

O_m – відтік грошових коштів на m -му кроці.

Використовуючи формулу (1.5), можна представити формулу для визначення індексу рентабельності у вигляді.

$$ID = \frac{\sum (P_m - O_m)}{\sum K_m} = \frac{ЧГП + \sum K_m}{\sum K_m} \quad \text{або} \quad ID = 1 + \frac{ЧГП}{\sum K_m} \quad (1.5a)$$

Таким чином, індекс прибутковості (*ІД*) є не що інше, як показник рентабельності на інвестиції, що визначається загальною сумою *ЧГП* та інвестицій, зробленими за економічний термін їхнього життя.

При розрахунку індексу рентабельності враховуються або всі капітальні вкладення за розрахунковий період, включаючи інвестиції в заміну виведених з експлуатації основних засобів, або лише початкові інвестиції, зроблені до початку діяльності підприємства (відповідні показники, звичайно, будуть мати різні значення).

Індекс рентабельності інвестицій більше 1 тоді й лише тоді, коли чисті

грошові надходження для цього потоку додатні.

Найважливішим показником ефективності інвестиційного проекту є чиста теперішня вартість (*ЧТВ* – інтегральний економічний ефект, чиста приведена вартість, чиста теперішня приведена вартість, *Net Present Value, NPV*) – накопичений дисконтований ефект за розрахунковий період. *ЧТВ* розраховується за такою формулою:

$$ЧТВ = \sum_m \frac{П_m - О_m}{(1 + E)^{t_m - t^0}} \quad (1.6)$$

де $П_m$ – надходження грошових коштів на m -му кроці;

$О_m$ – відтік грошових засобів на m -му кроці;

$\frac{1}{(1 + E)^{t_m - t^0}}$ – коефіцієнт дисконтування на m -му кроці.

Чиста теперішня вартість використовується для порівняння інвестиційних витрат та майбутніх грошових потоків, наведених до еквівалентних умов.

Для визначення чистої приведеної вартості спочатку необхідно вибрати ставку дисконтування i , залежно від її значення, знайти відповідні коефіцієнти дисконтування для аналізованого розрахункового періоду.

Після визначення поточної вартості надходжень і відтоків грошових коштів чиста теперішня вартість визначається як різниця між ними. Отриманий результат може бути позитивним або негативним.

Таким чином, чиста приведена вартість вказує, чи досягнуть інвестиції бажаного рівня прибутку протягом свого економічного терміну:

- позитивна чиста приведена вартість свідчить про те, що дисконтовані грошові надходження протягом розрахункового періоду перевищуватимуть дисконтовані капітальні інвестиції, що призведе до збільшення вартості компанії;

- навпаки, від’ємне значення чистої теперішньої вартості свідчить про те,

що проект не забезпечить нормативної (стандартної) норми прибутку і, отже, призведе до потенційних збитків.

Найефективнішим є використання показника чистої теперішньої вартості як еталонного механізму, що показує мінімальну нормативну прибутковість (ставку дисконтування) інвестицій протягом їхнього економічного терміну життя. Якщо *ЧТВ* додатний, це означає ймовірність отримання додаткового доходу вище стандартного прибутку; з від'ємним значенням чистої приведеної вартості передбачувані грошові надходження не забезпечують мінімальний стандартний прибуток та рентабельність інвестицій. З чистою поточною вартістю, близькою до 0, стандартна прибутковість ледь виправдана (тільки якщо оцінки грошових потоків і прогнозований економічний термін інвестиції правильні).

Незважаючи на всі ці переваги оцінювання інвестицій, метод чистої приведеної вартості не відповідає на всі питання щодо економічної ефективності інвестицій. Цей метод лише відповідає на питання, чи сприяє аналізований варіант інвестування зростанню вартості фірми чи багатства інвестора загалом, але нічого не говорить про відносну ступінь такого зростання.

І цей захід завжди має велике значення для будь-якого інвестора. Для заповнення цього пробілу використовується інший показник – метод розрахунку рентабельності інвестицій.

Індекс дисконтованої рентабельності інвестицій (*ІДД*, рентабельність інвестицій, *Profitability Index, PI*) – це відношення суми елементів дисконтованого грошового потоку від операційної діяльності до абсолютної величини загальних елементів дисконтованого грошового потоку від інвестиційної діяльності. *ІДД* дорівнює збільшеному на одиницю відношенню *ЧТВ* (*NPV*) до накопиченого дисконтованого обсягу інвестицій.

Формула для визначення *ІДД* виглядає так:

$$ІДД = \frac{\sum_m \frac{\Pi_m - O_m}{(1+E)^{t_m - t^0}}}{\sum_m \frac{K_m}{(1+E)^{t_m - t^0}}} \quad (1.7)$$

або

$$ІДД = 1 + \frac{ЧТС}{\sum_m \frac{K_m}{(1+E)^{t_m - t^0}}} \quad (1.8)$$

У процесі визначення чистої приведеної вартості різних інвестиційних проектів стикаються з проблемою вибору з альтернативних інвестицій різного розміру. У цьому випадку чиста теперішня вартість цих інвестиційних проектів може бути рівною. В такому випадку і використовують індекс дисконтованої рентабельності інвестицій для ухвалення остаточного рішення.

Чим вищим є індекс дисконтованої рентабельності інвестицій, тим краще проект. Якщо $ІДД$ дорівнює 1,0, проект ледве генерує мінімальний стандартний прибуток. Якщо $ІДД$ менше 1,0, проект не забезпечує мінімальний стандартний прибуток. $ІДД$ рівний 1,0 означає нульову чисту поточну вартість.

Внутрішня норма доходності ($ВНД$, внутрішня ставка дисконтування, внутрішня норма прибутковості, внутрішній коефіцієнт ефективності, *Internal Rate of Return, IRR*). $ВНД$ – це значення ставки дисконту (E) у цих рівняннях, за якої чиста теперішня вартість буде нульовою, тобто:

$$ЧТВ = \sum_m \frac{\Pi_m - O_m}{(1+E)^{t_m - t^0}} = 0 \quad (1.9)$$

Отже, $ВНД$ визначається як ставка дисконту (E), при якій чиста теперішня вартість дорівнює нулю, тобто інвестиційний проект не збільшує вартість компанії, але і не викликає її зниження. Тому в вітчизняній літературі $ВНД$

іноді називають верифікаційним дисконтом, оскільки він дозволяє знайти граничне значення ставки дисконту (E_e), розділивши граничні інвестиції на прийнятні та збиткові. Для цього ВНД порівнюється зі ставкою дисконтування (E), прийнятою для проекту.

Вирішення проблеми визначення *ВНД* стає особливо складним, коли майбутні грошові надходження можуть бути не однаковими за величиною. Суть задачі залишається незмінною – знайти значення *ВНД*, при якому *NPV* дорівнюватиме нулю. У цьому випадку процес обчислення зводиться до методу проб і помилок, щоб знайти бажане значення *ВНД* за допомогою кількох послідовних підходів та ітерацій. У той же час *NPV* спочатку визначається за допомогою експертно обраного значення ставки дисконтування. Якщо при цьому *NPV* виявиться додатним, розрахунок повторюється з використанням більшого значення ставки дисконтування (або навпаки з від’ємним значенням *NPV*, меншого), доки не буде обрано таку норму дисконту, при якій *NPV* дорівнюватиме нулю.

Принцип порівняння цих показників такий:

- якщо *ВНД* (JRR) $> E$ – проект прийнятний (оскільки в цьому випадку *ЧТВ* має додатне значення);
- якщо *ВНД* (JRR) $< E$ – проект не може бути прийнятий (оскільки *NPV* негативний);
- якщо *ВНД* $= E$ – можна прийняти будь-яке рішення.

Таким чином, *ВНД* стає ситом, який відсіює збиткові проекти.

Термін окупності інвестицій з урахуванням дисконту – це період від першого моменту до моменту окупності з урахуванням дисконту. Момент окупності, враховуючи ставку дисконтування, є найбільш раннім моментом наступного розрахункового періоду, на якому поточна чиста теперішня вартість *ЧТВ* не є від’ємною в майбутньому.

Основним недоліком методу дисконтованого періоду окупності є те, що він враховує лише початкові грошові потоки, тобто ті, які відповідають періоду окупності. Усі наступні грошові потоки в схемі розрахунку не враховуються.

Тому, якщо потік в рамках другого проекту минулого року, наприклад, 1000 \$, то результат розрахунку дисконтованого терміну окупності не зміниться, хоча цілком зрозуміло, що проект стане набагато привабливішим.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА І ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «УКРАЇНСЬКА СЕРВІСНА БУРОВА КОМПАНІЯ»

2.1 Аналіз стану та перспектив розвитку нафтогазового комплексу України

Нафтогазовий сектор України відіграє важливу роль в рішенні проблем національної економічної безпеки, розвитку економічного суверенітету, енергетичній безпеці країни і створенні ефективного механізму реалізації економічного потенціалу регіонів. У сучасних умовах, коли держава останніми роками активно працює над побудовою енергонезалежної національної економіки, розвиток нафтогазової галузі в країні є одним з головних стратегічних питань колишнього соціально-економічного зростання.

Сучасна концепція регіонального розвитку, заснована на принципі децентралізації та підвищення ролі регіонів у забезпеченні сталого соціально-економічного зростання, передбачає розроблення нових підходів до функціонування галузей, які мають стратегічне значення для національної економіки. Однією з таких галузей є нафтогазова промисловість, яка є основою формування енергетичної безпеки економіки країни. Особливостями розвитку цієї галузі є висока централізація управління, формування розгалужених структур по всій країні, що ускладнює визначення внеску в економіку та розвиток окремих регіонів. «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року під номером 605-р, визначає пріоритетність розвитку. Метою галузі є збереження лідерських позицій у континентальній Європі та в транзиті вуглеводів, залишаючись при

цьому надійною транзитною країною для джерел енергії (насамперед природного газу та нафти) [23]. Акцентуючи на розвитку газового та нафтового секторів як окремих напрямів, Енергетична стратегія України визначає комплекс заходів щодо їх розвитку на національному рівні. Перед газовим сектором поставлено такі основні завдання: оптимізація балансу споживання та збільшення видобутку природного газу, підвищення ефективності роботи газорозподільних мереж, інфраструктури підземних сховищ газу. Важливими моментами розвитку газової галузі є розвиток власної газодобувної бази та скорочення імпорту природного газу. Ці кроки підкріплюються збільшенням обсягів розвідки, збільшенням обсягів розвідувального та експлуатаційного буріння, впровадженням новітніх методів стимулювання видобутку, збільшенням видобутку газу на шельфах Чорного та Азовського морів, що в сукупності має активно сприяти зростанню енергетичної безпеки національної економіки.

Реалізація комплексу заходів щодо підвищення ефективності споживання та видобутку газу має вплинути на зміни загального обсягу поставок первинного природного газу (табл. 2.1), який розраховується як сума виробництва (видобутку), імпорту, експорту, міжнародної заправки. . суден та зміни енергоресурсів у країні [23].

Таблиця 2.1 – Загальне первинне постачання природного газу, млн т н. е.

Найменування джерел первинного постачання енергії	2010 рік	2015 рік	2020 рік (прогноз)	2025 рік (прогноз)	2030 рік (прогноз)	2035 рік (прогноз)
Природний газ	55,2	26,1	20,2	27,0	28,0	29,0

За даними НАК «Нафтогаз України», у 2019 році відбулося зниження видобутку природного газу (майже на 1,4%) порівняно з 2018 роком (табл. 2.2).

Зменшення видобутку природного газу пов'язане насамперед із природним спадом у ключових областях.

Таблиця 2.2 – Видобуток природного газу в Україні в 2015–2019 рр., млрд куб. м

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Видобуток природного газу	19,9	20,1	20,5	21,0	20,7

Основні проекти, визначені НАК «Нафтогаз України» у сценаріях розвитку українського видобутку газу, безпосередньо пов'язані з розвитком регіонів України.

1. Стратегічні ініціативи щодо розвитку нових напрямків НАК «Нафтогаз Групи України» передбачають:

- розробка родовищ за договорами розподілу (фокусними регіонами є Львівська та Харківська області);
- розробка щільного портфеля розробки пластового газу (регіонами фокусу є Полтавська та Харківська області);
- розвиток Юзівського блоку (регіонами фокусу є Харківська та Донецька області);
- вивчення потенціалу Карпатського регіону (регіонами фокусу є Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області);
- розвиток портфеля нових територій з традиційними родовищами (регіонами фокусу є Харківська, Львівська, Івано-Франківська, Полтавська, Закарпатська та Чернівецька області);
- освоєння глибинних горизонтів (фокусними зонами визначено Харківську та Полтавську області);
- розвиток чорноморських ділянок (регіон фокусу – Одеська область);

2. Стратегічні ініціативи щодо розробки діючих родовищ НАК «Нафтогаз Групи України» включають:

- підтримка існуючих територій (регіони фокусування – Харківська, Полтавська, Львівська, Івано-Франківська області);

– стратегії приватних компаній (регіонами фокусу є Харківська, Полтавська, Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області) [24].

У результаті реалізації сценаріїв розвитку видобутку газу в Україні, за прогнозами НАК, фокусні напрямки мають отримати значний вплив.

Прямий, непрямий та опосередкований внесок НАК «Нафтогаз України» у місцеве виробництво в регіоні відображатиметься у зростанні видатків на соціальну діяльність у результаті створення робочих місць, реалізації проектів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Очікуванні ефекти для регіонів України в результаті реалізації проектів газовидобутку

№	Регіон	Внесок у внутрішній випуск, млрд грн			Робочі місця (в усій економіці регіону), тис місць
		прямий	непрямий	Опосередкований	
1	Харківська обл.	190,00	304,00	138,00	169
2	Одеська обл.	72,00	275,00	91,00	175
3	Полтавська обл.	29,00	48,00	21,00	20
4	Львівська обл.	14,00	24,00	10,00	15
5	Івано-франківська обл.	6,00	9,50	4,20	5
6	Чернівецька обл.	2,30	3,40	1,50	2,5
7	Закарпатська обл.	1,70	2,80	1,40	1,2

За даними Держстату, активний видобуток нафти в Україні протягом останніх років відбувався лише в п'яти областях України: Івано-Франківській, Львівській, Полтавській, Сумській та Харківській областях (табл. 2.4).

Нині видобуток сирої нафти в регіонах України обмежений ресурсними можливостями. У традиційних регіонах з ресурсним потенціалом видобутку сирої нафти (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська області) розробка родовищ ведеться протягом значного періоду часу і характеризується значною розробкою діючих родовищ.

Таблиця 2.4 – Видобуток нафти сирової, у тому числі нафти, одержаної з мінералів бітумінозних, за регіонами, тис т

Регіон України	Роки		
	2017	2018	2019
Україна	1505,4	1624,0	1719,1
області			
Івано-Франківська	332,4	355,5	368,7
Львівська	138,3	142,1	168,2
Полтавська	141,8	134,6	157,1
Сумська	573,5	656,4	690,2
Харківська	43,8	55,9	59,4

У той же час зниження видобутку в цих регіонах та закриття виснажених родовищ негативно впливають на соціально-економічний розвиток регіонів і можуть спричинити значні структурні зміни в бізнес-комплексах. Такі процеси можуть погіршити соціальний клімат у регіонах, стимулювати зростання структурного безробіття, зокрема процесів трудової міграції за кордон. Тому при формуванні регіональної економічної політики в цих регіонах необхідно враховувати прогнози розвитку нафтогазової галузі, у тому числі структурні зміни, які вона може спричинити в економіці регіонів.

Тому вплив промисловості на регіональний розвиток та формування регіональної економічної політики слід оцінювати з урахуванням:

- створення робочих місць у регіонах, як безпосередньо на промислових підприємствах, так і з урахуванням допомоги у видобутку та транспортуванні вуглеводів для розвитку інфраструктури регіону, що опосередковано стимулює створення робочих місць на підприємствах підприємств. регіональна інфраструктура;

- можлива втрата робочих місць у регіонах через структурні зміни в економіці через зменшення видобутку нафти і газу;

- реалізація соціальних проектів у регіонах, пов'язаних з розвитком промисловості;

- збільшення або зменшення надходжень промислових підприємств до місцевих бюджетів;
- Збитки в регіоні у зв'язку зі станом екологічної ситуації в регіоні та промисловою діяльністю.

Таким чином, нафтогазова галузь, яка є однією з основних галузей, що забезпечують енергетичну безпеку економіки країни, активно впливає на формування регіональної економічної політики. Наявність ресурсного потенціалу обмежує окремі види виробництва територією окремих регіонів, але розробка нових родовищ, альтернативні проекти, транспортування вуглеводів, особливо транзитом територією України, все більше впливають на регіональний розвиток і потребують розгляду. враховує тенденції розвитку галузі при формуванні регіональних та регіональних стратегій розвитку економічної політики.

Нафтогазова галузь України протягом останніх років усе активніше впливає на регіональні економічні структури. Формуючи умови для забезпечення економічної безпеки регіонів і національної енергетичної безпеки, нафтогазова галузь активно впливає на системні процеси регіонального розвитку. Даний вплив знаходить свій прояв у зростанні регіональних ВВН, прямих і непрямих внесках у внутрішній випуск, реалізацію соціальних проєктів, створення робочих місць у регіонах. Однак певні процеси, які відбуваються у галузі, у подальшому можуть спричиняти негативні тенденції в регіональному розвитку. Зокрема, скорочення видобутку, закриття певних родовищ, розвиток альтернативних джерел енергетики можуть призвести до активних структурних зрушень в економіці певних регіонів. Перспективними дослідженнями у даному напрямі є визначення індикаторів розвитку галузі, які необхідно враховувати під час формування регіональних економічних політик, нормативно визначених показників впливу функціонування підприємств галузі на екологічний стан у регіонах, комплексу заходів щодо запобігання погіршенню соціальної ситуації у регіонах у разі структурних зрушень, які пов'язані зі змінами у розробленні існуючих родовищ та освоєнні нових.

Таблиця 2.5 – SWOT-аналіз нафтогазового комплексу України

Сильні сторони	Слабкі сторони
– наявність достатніх доведених запасів газу та нафти – вдале географічне розташування дозволяє Україні обіймати статус важливої транзитної країни – накопичений досвід (переважно радянського періоду) в сфері розвідки та освоєння нафти та газу – пріоритетне відношення держави	– інерційна та капіталомістка структура комплексу – низький технологічний уклад – якісне погіршення сировинної бази – виробіток діючих родовищ на 60-80% – високий ступінь зношеності основних фондів – недосконалість законодавчих основ та практики природокористування – відірвана від потреб комплексу система підготовки спеціалістів – недостатня увага до високоприбуткових нафтопереробці та нафтохімії
Можливості	Загрози
– підвищення ефективності використання сировинної бази в традиційних регіонах видобутку – пошук, розвідка та освоєння родовищ на морському шельфі – збільшення глибини перероблення вуглеводів – розроблення нових науково-технічних та технологічних методів пошуку та розвідки нафти та газу – використання нових технологій, що сприятимуть підвищенню ефективності геологорозвідувальних робіт – підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів в національній економіці – використання сприятливого географічного розташування і тенденцій на ринках транспортування енергоносіїв – впровадження міжнародних принципів корпоративного управління	– розвиток альтернативних джерел енергії та палива – ризик втрати частини енергосистеми та транзитного статусу внаслідок зовнішньої агресії Росії проти України – переорієнтація європейських партнерів на інші джерела енергії та інших постачальників – проблемна екологічна ситуація – загроза енергетичній безпеці через зростання видобутку та зниження розвіданих запасів нафти та газу – нестабільний платоспроможний попит пов'язаних галузей національної економіки – висока імовірність виникнення аварій та техногенних катастроф внаслідок високої зношеності основних фондів – відсутність системи контролю за управлінням надрами та ліцензуванням родовищ

На основі результатів проведеного SWOT-аналізу нафтогазового комплексу України вважаємо, що стратегічними орієнтирами його розвитку в рамках реалізації Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» мають стати:

- забезпечення зростаючої потреби економіки в енергетичних ресурсах;

- активізація геолого-розвідувальних робіт для забезпечення розширеного відтворення мінерально-сировинної бази;
- забезпечення гнучкості виробництва нафти, газу та їх перероблення;
- досягнення ефективності виробництва нафти, газу та продуктів їх перероблення;
- підвищення якості виробництва нафти, газу та продуктів перероблення;
- зниження витрат на виробництво нафти, газу та їх перероблення;
- оптимальне завантаження потужностей при виробництві нафти, газу та їх перероблення;
- використання найбільш ефективних технологій, котрі є на виробництві, та впровадження інновацій в нафтогазовому комплексі;
- модернізація застарілої морально та зношеної фізично технологічної бази нафтогазового комплексу;
- забезпечення стабільного, надійного та ефективного функціонування існуючої нафтогазової інфраструктури;
- ресурсо- та енергозбереження при виробництві нафти, газу та продуктів їх перероблення;
- скорочення втрат на всіх стадіях технологічного процесу при виробництві нафти, газу та продуктів їх перероблення;
- ефективне використання виробничого персоналу для виконання виробничої програми нафтогазового комплексу;
- досягнення синергетичного ефекту в результаті вертикальної інтеграції виробництва в нафтогазовому комплексі;
- виробництво енергоносіїв з високою доданою вартістю;
- введення нових родовищ із більш складними горно-геологічними умовами; освоєння родовищ регіонального та локального значення.

При цьому в якості базової стратегічної установки при здійсненні стратегічного управління нафтогазовим комплексом на сучасному етапі розвитку економіки доцільним є визначення стабільного, безперебійного та економічно ефективного задоволення попиту на нафту, газ та продукти їх

перероблення. Запропонована сукупність стратегічних пріоритетів для розроблення та реалізації стратегії розвитку нафтогазового комплексу України являється необхідною та достатньою в сучасних умовах.

2.2. Організаційно-правові основи діяльності підприємства

Практичною основою для написання кваліфікаційної роботи є товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія» (далі – ТОВ «УСБК»), яке знаходиться за адресою: 36007, Полтавська обл., місто Полтава, Київській район, вулиця Заводська, будинок 8А.

Повна назва підприємства: з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія»

Скорочена назва даного підприємства – ТОВ «УСБК».

У статті 2 Статуту визначене найменування Товариства та його місцезнаходження. Юридичний статус ТОВ «УСБК» закріплений у статті 4 Статуту Товариства. Основні характеристики діючого підприємства систематизовано у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Основні організаційно-правові характеристики ТОВ «УСБК»

Критерій	Характеристика
Повна назва підприємства	
українською	Товариство з обмеженою відповідальністю «Українська сервісна бурова компанія»
англійською	Limited Liability Company «Ukrainian Service Drilling Company»
Скорочена назва	
українською	ТОВ «УСБК»
англійською	LTD « USDC»
Юридична адреса	
українською	36007, Полтавська обл., місто Полтава, Київській район, вулиця Заводська, будинок 8А
англійською	36007, Poltava region, Poltava city, Kiev region, Zavodskaya street, 8A
Номер та дата державної реєстрації	№ 38194778, 24.05.2012 р.
Форма власності	приватна

Критерій	Характеристика
Організаційно-правова форма	товариство з обмеженою відповідальністю
Установчі документи	статут
Розмір статутного фонду	350 000 грн.
Засновники та розмір їх часток у статутному фонді	Дем'янів Сергій Іванович; розмір внеску до статутного фонду – 350 000 грн. (100,0%)
Види діяльності товариства	Д33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення 09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу

Основним видом діяльності товариства є ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

Також ТОВ «УСБК» виконує державні замовлення з пошуку та розвідки родовищ нафти, газу та інших корисних копалин, і співпрацює з індивідуальними замовниками. ТОВ «УСБК» готова до співпраці і виконає роботи будь-якої складності в сфері вивчення і використання надр в Україні та за її межами. ТОВ «УСБК» має акредитацію як виконавець робіт з проведення геологічної експертизи, моніторингу та наукового супроводження надрокористування.

Підприємство є юридичною особою від дати державної реєстрації – 24.05.2012 р., має відокремлене майно, що знаходиться у господарському віданні підприємства і відображається у самотійному балансі.

Статутний капітал підприємства становить 350 тис. грн.

ТОВ «УСБК» є самотійним господарчим суб'єктом. Товариство має самотійний баланс, поточний та інші рахунки в банках, печатки, штампи і бланки зі своїм найменуванням, зареєстрований згідно з чинним законодавством знак для товарів та послуг та інші реквізити.

ТОВ «УСБК» здійснює свою діяльність на комерційній основі на території України та за її межами. Товариство у своїй діяльності керується Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншими

актами чинного законодавства України, Статутом, внутрішніми документами Товариства.

ТОВ «УСБК» діє на підставі статуту, Конституції України, Господарського та Цивільного кодексів України, Законів України «Про господарські товариства» та інших законодавчих та нормативних актів України.

ТОВ «УСБК» не займається безпосереднім виробництвом продукції, товариство функціонує у сфері надання послуг. Відповідно основні доходи забезпечує йому надання таких послуг: проведення ремонту та технічного обслуговування машин і устаткування промислового призначення, а також надання технічних послуг в галузі видобутку нафти та природного газу. На основі отриманої офіційної фінансової інформації з досліджуваного товариства проведемо аналіз обсягів реалізації ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2018-2020 рр. (табл. 2.7).

Отже, протягом досліджуваного періоду доходи від ремонту і технічного обслуговування машин і устаткування промислового призначення зросли на 9196,88 тис. грн, або на 12,35%, доходи від технічних послуг в області видобутку нафти і природного газу збільшилися на 13576,59 тис. грн, або на 52,55% порівняно з 2018 р. При цьому, якщо порівнювати обсяги реалізації в 2020 р. та у 2019 р., то помітно, що у звітному році доходи суттєво скоротилися. Такі зміни у звітному році порівняно з попереднім роком є негативними та вимагають внесення корегувань.

Питома вага технічних послуг в області видобутку нафти і природного газу зросли протягом 2018-2020 рр. з 22,79 % до 29,11 %. Дані щодо зростання обсягів надходжень від технічних послуг в області видобутку нафти і природного газу свідчать про підвищення попиту на них. На рис. 2.1 наведемо графічно структуру обсягів реалізації товариства за 2018-2020 рр..

Отже, ТОВ «УСБК» на даний час є досить залежним від ремонту і технічного обслуговування машин і устаткування промислового призначення, які забезпечують йому 65,67 % усіх доходів на кінець 2020 р. Також вагому частку в обсягах реалізації займають технічні послуги в області видобутку

Таблиця 2.7 – Обсяги реалізації ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2018-2020 рр.

Види діяльності за КВЕД	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення 2020 р. від:		Відносне відхилення 2020 р. від:	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	2018 р.	2019 р.	2018 р.	2019 р.
33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення	74451,39	65,67	144086,34	70,56	83648,27	61,78	9196,88	-60438,1	12,35	-41,94
09.10 Технічні послуги в області видобутку нафти і природного газу	25837,48	22,79	47191,54	23,11	39414,07	29,11	13576,59	-7777,47	52,55	-16,48
Інше	13083,13	11,54	12926,11	6,33	12334,67	9,11	-748,46	-591,44	-5,72	-4,57
Разом	113372	100	204204	100	135397	100	22025	-68807	19,42	-33,69

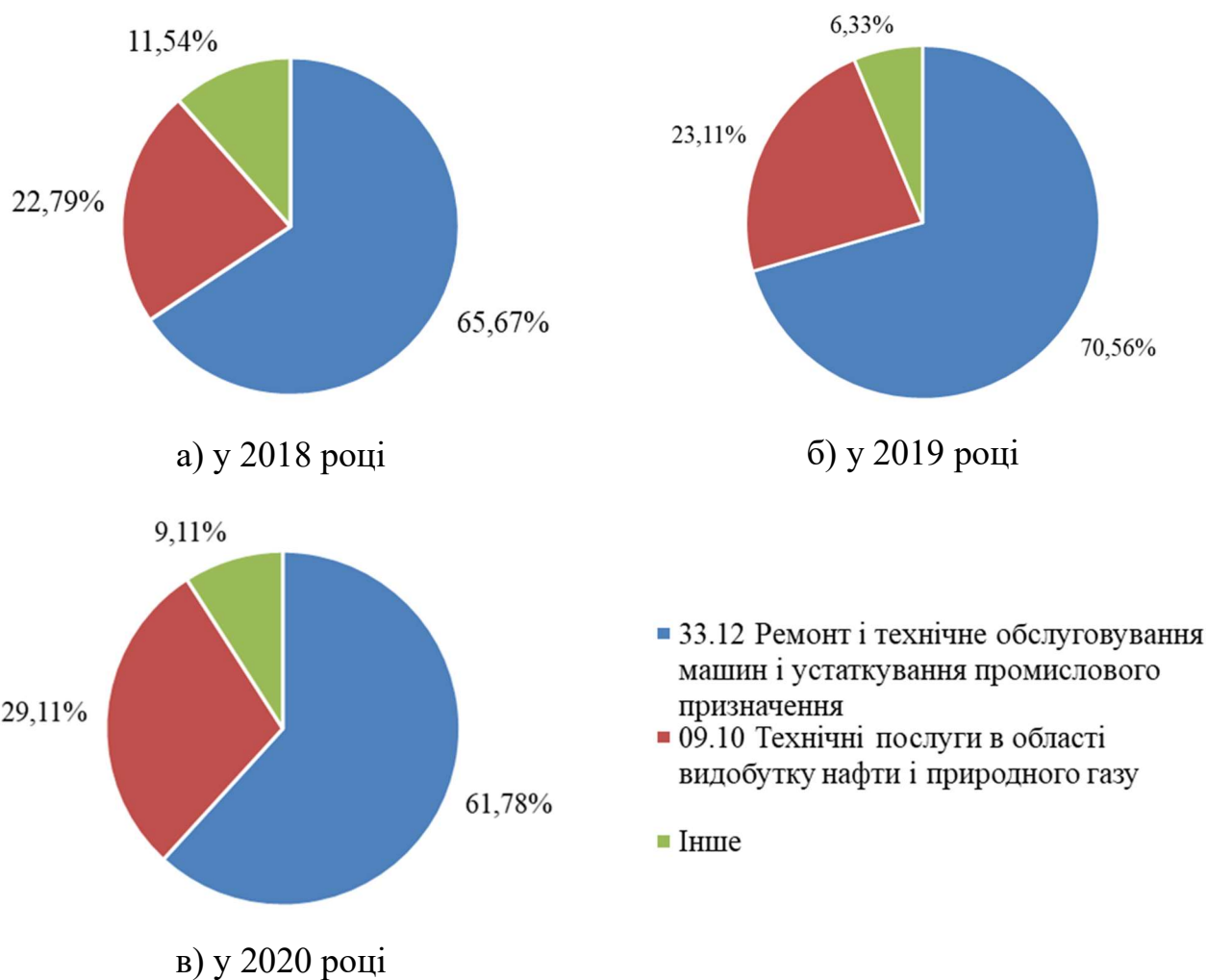

Рисунок 2.1 – Структура обсягів реалізації
ТОВ «УСБК» за КВЕД у 2018-2020 рр., %

нафти і природного газу, на яку припадає 29,11 % усіх доходів, інші доходи забезпечують 9,11 % доходів.

Ефективність управління підприємством в сучасних умовах багато в чому залежить від існуючої організаційної структури управління. Організаційна структура управління відображає зв'язки між підрозділами та органами управління.

Організаційна структура управління ТОВ «УСБК» є лінійно-функціональною і представлена на рис. 2.2.

Організаційна структура управління передбачає, що вищим органом товариства є власники або призначені ними представники. До їх виключної компетенції належить:

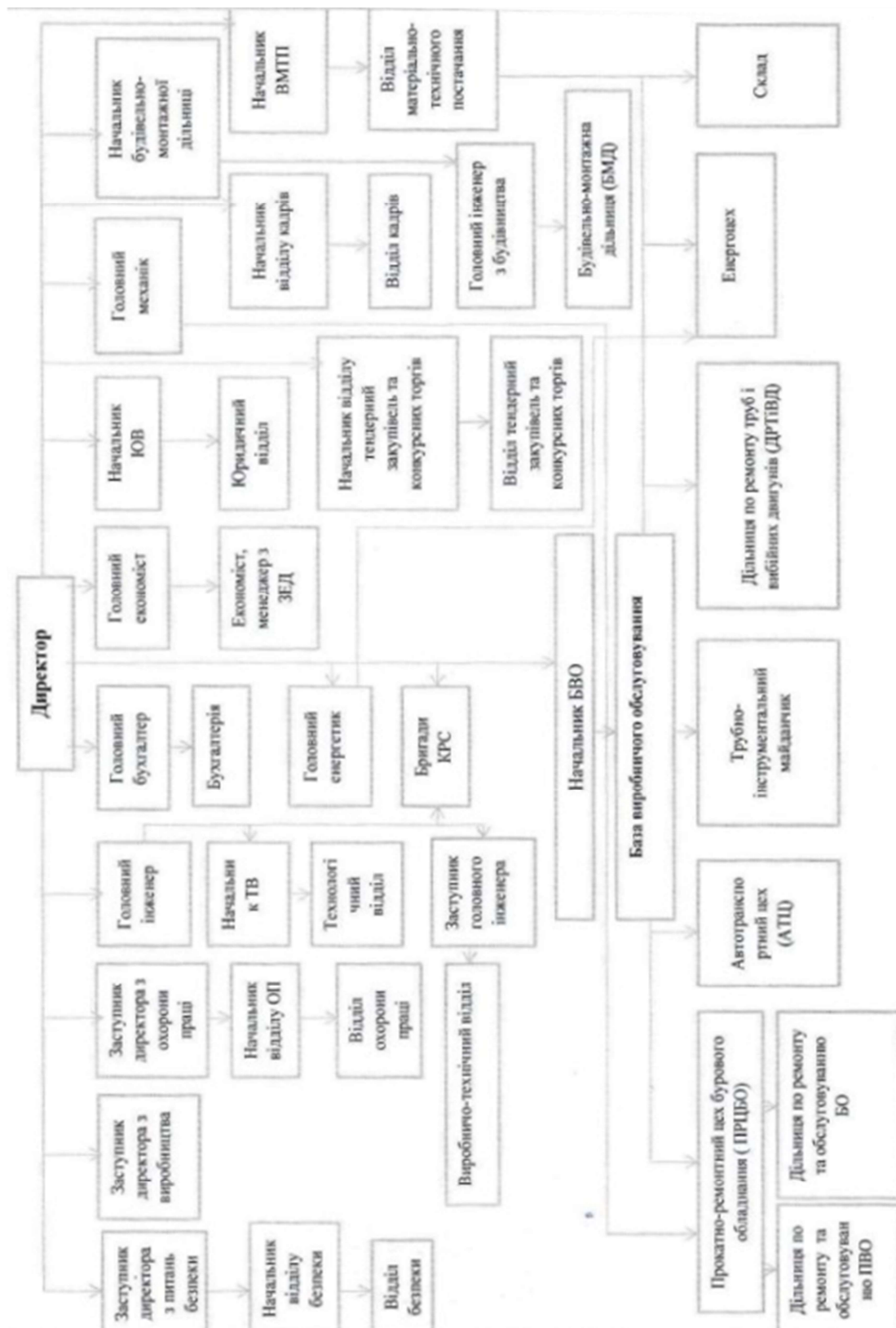

Рисунок 2.2 – Організаційна структура управління ТОВ «УСБК»

- визначення основних напрямків діяльності товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання;
- зміна розміру статутного (складеного) капіталу товариства;
- створення та відкликання виконавчого органу товариства;
- визначення форм контролю за діяльністю виконавчого органу товариства;
- затвердження річних звітів та бухгалтерських балансів товариства, затвердження звітів і висновків ревізійної комісії.

Виконавчим органом товариства є директор, який здійснює керівництво його поточною господарсько-фінансовою діяльністю. Директор підзвітний власникам і організовує виконання їх рішень. Він видає розпорядження і накази, які є обов'язковими для виконання всіма працівниками товариства.

Відповідно до статуту досліджуваного товариства, на директора ТОВ «УСБК» покладається виконання певних завдань та обов'язків. Розглянемо основні обов'язки директора ТОВ «УСБК»:

- організовує виробничо-господарську, соціально-побутову та іншу діяльність підприємства відповідно до мети та основних напрямів його діяльності;
- без доручення діє від імені підприємства, представляє його інтереси в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- забезпечує ефективне використання та збереження майна підприємства;
- затверджує документи, що регламентують внутрішній розпорядок, виробничу та фінансово-господарську діяльність підприємства тощо.

Варто зазначити, що організаційна структура управління ТОВ «УСБК» ефективна з точки зору контролю за розподілом і використанням ресурсів, забезпечує високу ступінь їхньої концентрації на окремих напрямках діяльності. У той же час в такій структурі малоефективний процес комунікацій (особливо знизу вгору) і обмежена самостійність співробітників.

Сформована організаційна структура управління є оптимальною за

нинішніх умов господарювання та не вимагає змін або ж удосконалень. На ТОВ «УСБК» кожен структурний підрозділ має одного лише керівника, якому й підпорядковується. Дана організаційна структура управління забезпечує швидку реакцію на прийняті рішення, та швидкий обмін інформацією.

Важливе значення для успішної діяльності ТОВ «УСБК» також має виробнича структура. Виробнича структура на відміну від структури управління включає лише ті служби та підрозділи, які беруть безпосередню участь у виробництві послуг. Виробнича структура ТОВ «УСБК» складається з основних, допоміжних та обслуговуючих підрозділів (служб). Схематично зображення виробничої структури ТОВ «УСБК» наведено на рисунку 2.3.

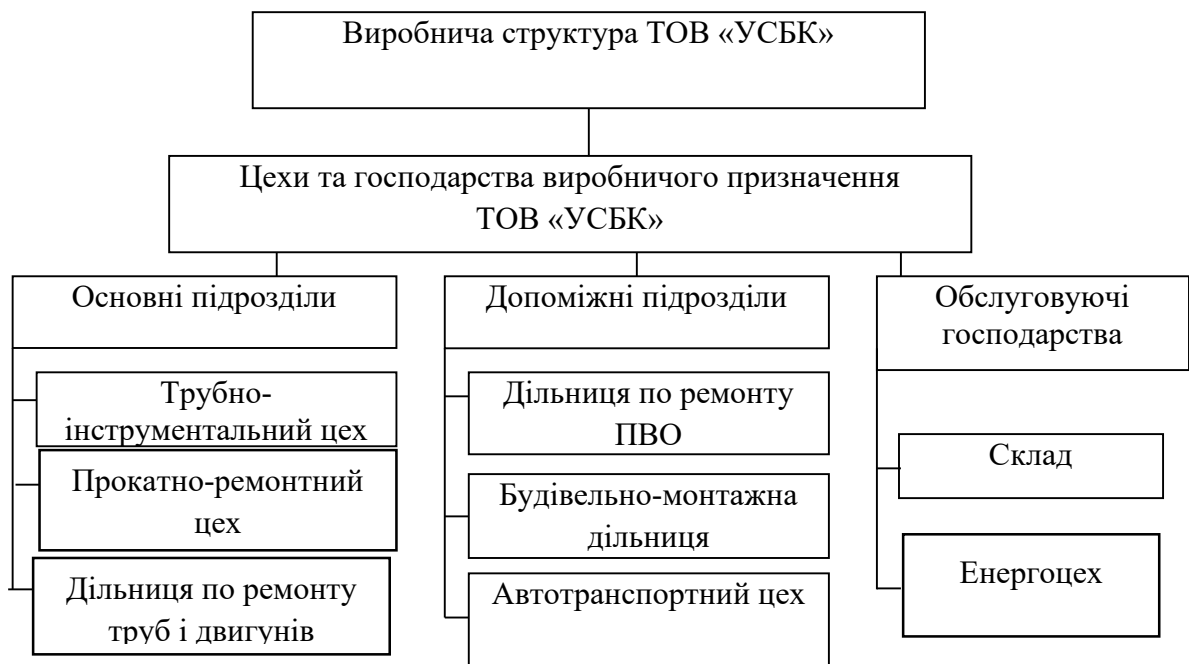

Рисунок 2.3 – Виробнича організаційна структура управління ТОВ «УСБК»

Таким чином, ТОВ «УСБК» має добре налагоджену організаційну структуру управління, яка є лінійно-функціональною. Вона передбачає наявність усіх важливих структурних підрозділів, які на товаристві забезпечують виконання усіх поставлених завдань. Головним виконавчим органом управління є директор товариства, який призначається загальними зборами учасників.

2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності підприємства

Аналіз економічних та фінансових показників – це оцінювання фінансово-господарської діяльності та стану матеріально-технічної бази підприємства за визначений термін за окремими економічними показниками із застосуванням методів статистичної обробки інформації.

В даній роботі розроблені фінансово-економічні показники для трьох порівнюваних років: 2018, 2019 та 2020 рр. Джерелами інформації для визначення таких показників є фінансова звітність підприємства за 2018-2020 рр. у складі:

- Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства станом на 31 грудня (форма №1);
- Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2).

Здійснивши розрахунки фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «УСБК», доцільно провести їх аналіз та за його результатами зробити відповідні висновки.

Середня вартість сукупного капіталу має чітку тенденцію щодо зростання і на кінець 2020 року складає 142010 тис. грн., що на 39,76 % більше від 2018 р. та на 5,30 % більше за 2019 р. Цього товариство домоглося завдяки збільшенню оборотних активів, які є важливими у його господарській діяльності. Також помітно зросла середня вартість власного капіталу і на кінець 2020 р. склала 14556 тис. грн., що на 554,73 % більше за 2018 р. та на 5,43 % менше від 2019 р. Такий позитивний скачок середньої вартості власного капіталу зумовлений збільшенням нерозподіленого прибутку, тобто тієї частини прибутку, який залишався у розпорядженні товариства (рис. 2.4).

Таблиця 2.8 – Економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «УБСК» за 2018-2020 рр.

Показники	Одиниця виміру	Роки			Відхилення, 2019/2018		Відхилення, 2020/2019	
		2018	2019	2020	Абсолютне	Темп зростання, %	Абсолютне	Темп зростання, %
1. Капітал та ресурси підприємства								
1.1. Середня вартість сукупного капіталу	тис.грн.	203220,0	269714,0	281504,0	66494,0	1,327	11790,0	1,044
1.2. Середня вартість власного капіталу	тис.грн.	2624,0	15392,0	14556,0	1628,0	5,866	-836,0	0,946
1.3. Основні засоби:								
1.3.1. за первинною вартістю на кінець року	тис.грн.	52754,0	54695,0	57547,0	1941,0	1,037	2852,0	1,052
1.3.2. за залишковою вартістю на кінець року	тис.грн.	19977,0	24315,0	28754,0	4338,0	1,217	4439,0	1,183
1.3.3. знос на кінець року	тис.грн.	32777,0	30380,0	28793,0	-2397,0	0,927	-1587,0	0,948
1.3.4. середня вартість основних засобів	тис.грн.	53724,5	56121,0	56442,0	2396,5	1,045	321,0	1,006
1.4. Нематеріальні активи:								
1.4.1. за первинною вартістю на кінець року	тис.грн.	–	–	–	–	–	–	–
1.4.2. за залишковою вартістю на кінець року	тис.грн.	–	–	–	–	–	–	–
1.4.3. знос на кінець року	тис.грн.	–	–	–	–	–	–	–
1.4.4. середня вартість	тис.грн.	–	–	–	–	–	–	–
1.5. Оборотні активи:								
1.5.1. усього на кінець року	тис.грн.	24315,00	28754,00	25456,00	4439,0	1,183	-3298,0	0,885
1.5.2. запаси на кінець року	тис.грн.	16516,00	36727,00	46907,00	20211,0	2,224	10180,0	1,277
1.5.3. дебіторська заборгованість на кінець року	тис.грн.	84429,00	66924,00	65182,00	-17505,0	0,793	-1742,0	0,974
1.5.4. грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис.грн.	2495,00	2702,00	2516,00	207,0	1,083	-186,0	0,931
1.5.5. середні залишки оборотних активів	тис.грн.	79464,00	108322,50	113647,00	28858,5	1,363	5324,5	1,049
1.6. Середньооблікова чисельність:								
1.6.1. працівників	осіб	82	80	75	-2,0	0,976	-5,0	0,938
1.6.2. робітників	осіб	61	63	60	2,0	1,033	-3,0	0,952

Продовження табл. 2.8

Показники	Одиниця виміру	Роки			Відхилення, 2019/2018		Відхилення, 2020/2019	
		2018	2019	2020	Абсолютне	Темп зростання, %	Абсолютне	Темп зростання, %
2. Економічні та фінансові результати								
2.1 Чистий дохід (виручка) від реалізації	тис.грн.	113372,0	204204,0	135397,0	90832,0	1,801	-68807,0	0,663
2.2 Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис.грн.	113372,0	204204,0	135397,0	90832,0	1,801	-68807,0	0,663
2.3 Обсяг виробництва продукції	тис.грн.	113372,0	204204,0	135397,0				
2.4. Собівартість реалізованої продукції	тис.грн.	70935,0	119871,0	77681,0	48936,0	1,690	-42190,0	0,648
2.5. Валовий прибуток	тис.грн.	42437,0	84333,0	57716,0	41896,0	1,987	-26617,0	0,684
2.6. Прибуток від операційної діяльності	тис.грн.	26331,0	87691,0	53080,0	61360,0	3,330	-34611,0	0,605
2.7. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	тис.грн.	5799,0	31667,0	5752,0	25868,0	5,461	-25915,0	0,182
2.8. Чистий прибуток	тис.грн.	4506,0	25856,0	4166,0	21350,0	5,738	-21690,0	0,161
2.9 Фонд оплати праці усіх працівників	тис.грн.	8767,0	10333,0	12798,0	1566,0	1,179	2465,0	1,239
2.10 Фонд робочого часу	люд.-години	142876,0	139392,0	130680,0	-3484,0	0,976	-8712,0	0,938
3. Показники ефективності використання ресурсів								
3.1. Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особу	1382,59	2552,55	1805,29	1169,965	1,846	-747,257	0,707
3.2. Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особу	1858,56	3241,33	2256,62	1382,776	1,744	-984,717	0,696
3.3. Рівень оплати праці за 1 людино-годину	грн. / люд-год	61,36	74,13	97,93	12,768	1,208	23,805	1,321
3.4. Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис.грн.	8,91	10,76	14,22	1,854	1,208	3,456	1,321

Закінчення табл. 2.8

Показники	Одиниця виміру	Роки			Відхилення, 2019/2018		Відхилення, 2020/2019	
		2018	2019	2020	Абсолютне	Темп зростання, %	Абсолютне	Темп зростання, %
3.5. Коефіцієнт зносу основних засобів		0,621	0,555	0,500	-0,066	0,894	-0,055	0,901
3.6. Коефіцієнт оновлення основних засобів	%	149,49	14,13	51,50	-135,4	0,095	37,4	3,644
3.7. Коефіцієнт вибуття основних засобів	%	4,67	124,60	2,85	119,9	26,693	-121,7	0,023
3.8. Фондовіддача основних виробничих фондів	грн./грн.	2,110	3,639	2,399	1,528	1,724	-1,240	0,659
3.9. Фондоозброєність праці	тис. грн./особу	655,177	701,513	752,560	46,336	1,071	51,047	1,073
3.10. Коефіцієнт обіговості оборотних активів	оборотів	1,427	1,885	1,191	0,458	1,321	-0,694	0,632
3.11. Середній період обороту оборотних активів	днів	252,329	190,966	302,170	-61,363	0,757	111,204	1,582
3.12. Коефіцієнт обіговості активів	днів	0,558	0,757	0,481	0,199	1,357	-0,276	0,635
3.13. Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги	оборотів	1,903	2,698	2,050	0,796	1,418	-0,649	0,760
3.14. Середній період обороту дебіторської заборгованості	днів	189,205	133,413	175,625	-55,792	0,705	42,212	1,316
3.15. Коефіцієнт обіговості запасів	оборотів	7,293	7,671	3,238	0,378	1,052	-4,433	0,422
3.15. Середній період зберігання запасів	днів	49,365	46,932	111,185	-2,432	0,951	64,253	2,369
3.16. Тривалість операційного циклу	днів	238,570	180,346	286,810	-58,224	0,756	106,464	1,590
4. Показники рентабельності (збитковості) підприємства								
4.1 Рентабельність (збитковість) продажу	%	5,1%	15,5%	4,2%	10,4%	3,032	-11,3%	0,274
4.2 Рентабельність (збитковість) активів	%	2,9%	11,7%	2,0%	8,9%	4,114	-9,7%	0,174
4.3 Рентабельність (збитковість) власного капіталу	%	171,7%	168,0%	28,6%	-3,7%	0,978	-139,4%	0,170

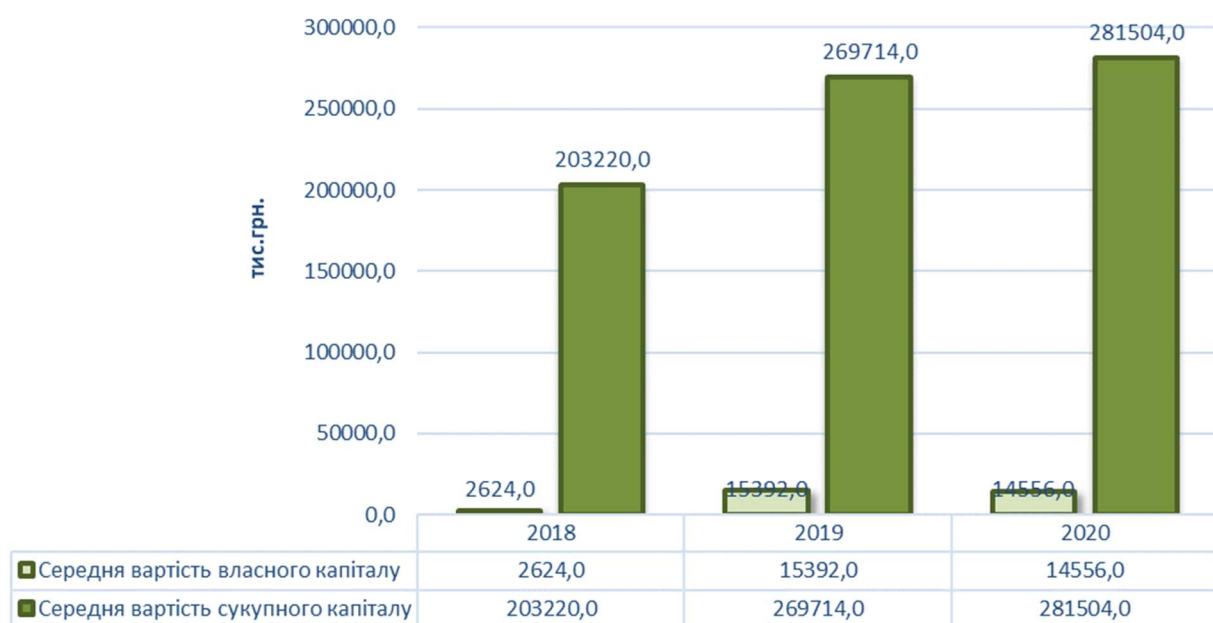

Рисунок 2.4 – Динаміка середньої вартості власного та сукупного капіталів
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Велике значення для стабільної та ефективної роботи ТОВ «УСБК» мають основні засоби. Тому товариство намагається постійно стежити за їх станом, проводити реконструкцію існуючих, замінювати старі більш новими та прогресивними основними засобами. У 2020 р. середньорічна вартість основних засобів склала 56442 тис. грн., що більше на 2717,5 тис. грн. та 321 тис. грн. за 2018 та 2019 рр. відповідно. Це є позитивним та підтверджує роботу товариства по оновленню основних засобів.

Нематеріальних активів компанія не має. Активи товариства у переважній більшості формуються з оборотних активів, питома вага яких дорівнювала 81,35% у 2018 році, 79,37% – у 2019 році та 82,40% – у 2020 році. У 2020 р. вартість оборотних активів склала 119208 тис. грн., що на 12,41 % більше від 2018 р. та на 7,78 % більше за 2019 р. Оборотні активи ТОВ «УСБК» складаються із запасів, дебіторської заборгованості, запасів, грошових коштів. По кожному з цих видів оборотних активів товариства відбуваються зміни.

Дебіторська заборгованість товариства у 2020 р. дорівнювала 65182 тис. грн. що на 22,80 % менше від 2018 р. та на 2,6 % менше від 2019 р. і є

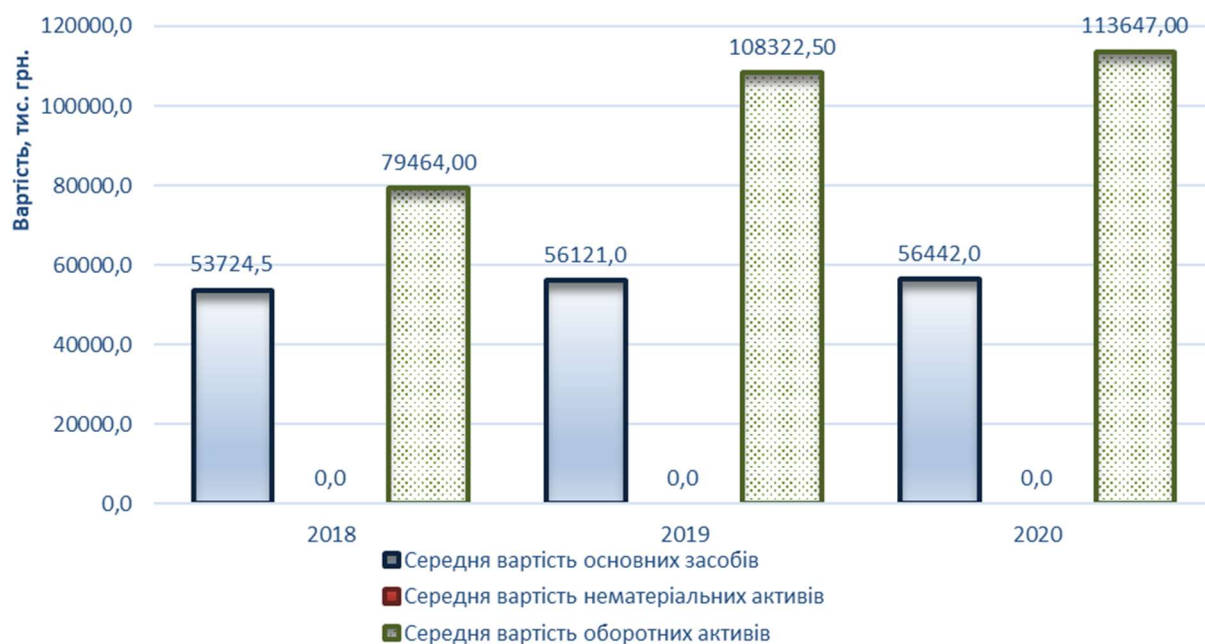

Рисунок 2.5 – Склад та динаміка вартості капіталу
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Рисунок 2.6 – Динаміка показників стану основних виробничих фондів
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

позитивним. Таке зниження сум дебіторської заборгованості ТОВ «УСБК» за досліджуваний період зумовлене покращенням розрахункової дисципліни

споживачів та зменшенням реалізації продукції товариства за умов оплати частинами або у розстрочку.

Грошові кошти ТОВ «УСБК», які є найбільш ліквідними активами, мають синусоїдну динаміку. Так, їх обсяг у 2020 р. дорівнював 2516 тис. грн., що на 21 тис. грн. більше від 2018 р. та на 186 тис. грн. менше від 2019 р.

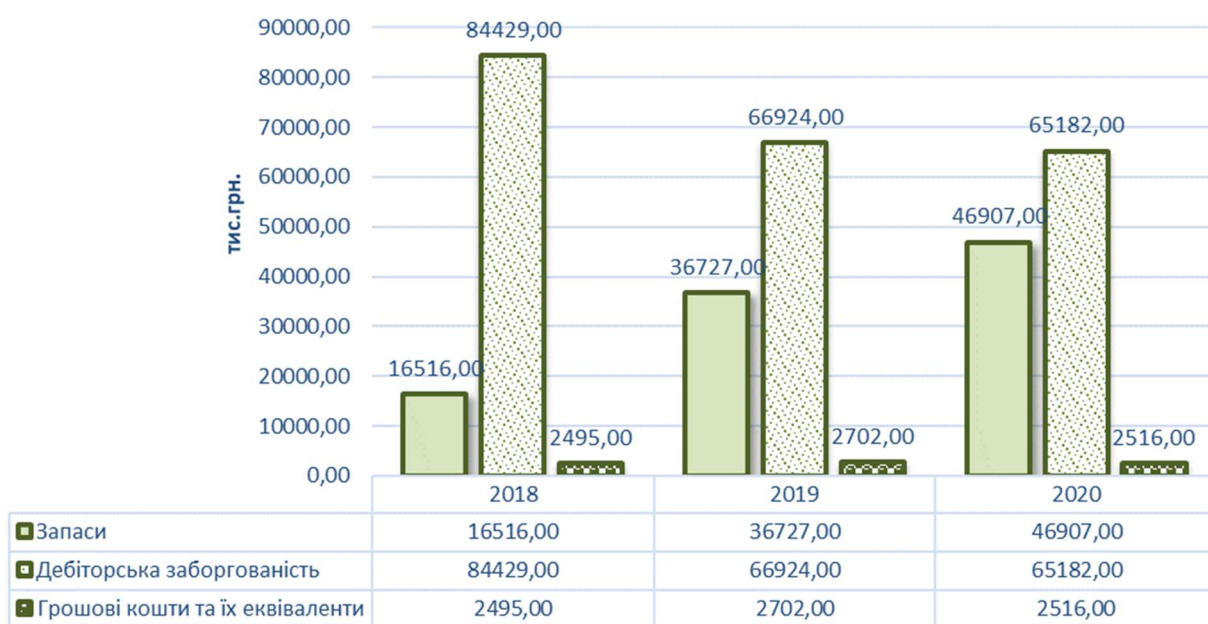

Рисунок 2.7 – Динаміка основних елементів оборотних активів
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Середньооблікова чисельність як працівників, так і робітників ТОВ «УСБК» протягом аналізованого періоду знижувалася. У 2020 р. середньооблікова чисельність працівників склала 75 осіб, що на 7 осіб менше від 2018 р. та на 5 осіб менше за 2019 р. Середньооблікова чисельність робітників у 2020 р. склала 55 особи, що на 9 осіб менше від 2018 р. та на 8 осіб менше за 2019 р.

Чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «УСБК» має синусоїдну динаміку – у 2020 р. складає 135397 тис. грн., що на 19,43 % більше від 2018 р. та на 33,70 % менше від 2019 р. На рисунку 2.2 наведемо динаміку обсягів чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

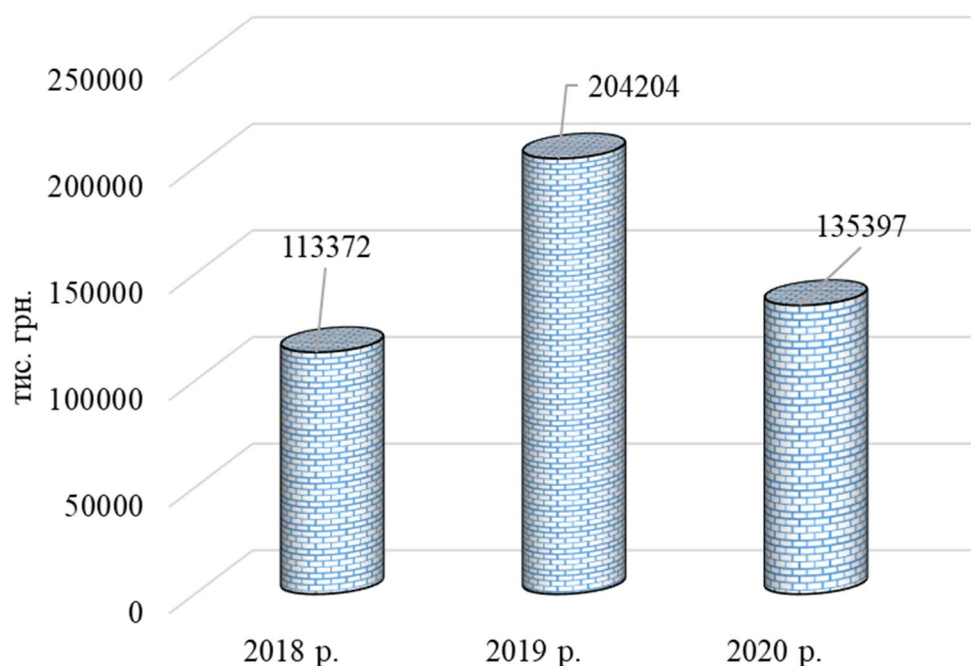

Рисунок 2.8 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр., тис. грн.

У 2019 році спостерігалася негативна тенденція – собівартість реалізованої продукції збільшилася порівняно з 2018 роком на 48936 тис. грн, або на 68,99%, а у 2020 році – зменшилася порівняно з 2019 роком на 42190 тис. грн, або на 64,80% і складала 77681 тис. грн. Отже, за період 2018-2020 рр. собівартість реалізованої продукції збільшилася на 6746 тис. грн. або на 9,51%. Як бачимо, темпи зростання собівартості реалізованої продукції є нижчими, ніж темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції, що характеризує позитивні тенденції в діяльності ТОВ «УСБК» (рис. 2.9).

Валовий прибуток компанії у 2020 р. склав 57716 тис. грн., що на 15276 тис. грн. більше за 2018 р. та на 9440 тис. грн. більше від 2017 р. Прибуток від операційної діяльності має не такі позитивні зміни.

Так, прибуток від операційної діяльності у 2020 р. склав 53080 тис. грн., що на 26749 тис. грн. більше від 2018 р., але на 34611 тис. грн. менше за 2019 р. Даний показник має нестабільні значення, що обумовлено частково й мінливими економіко-політичними умовами господарювання, які складаються в Україні.

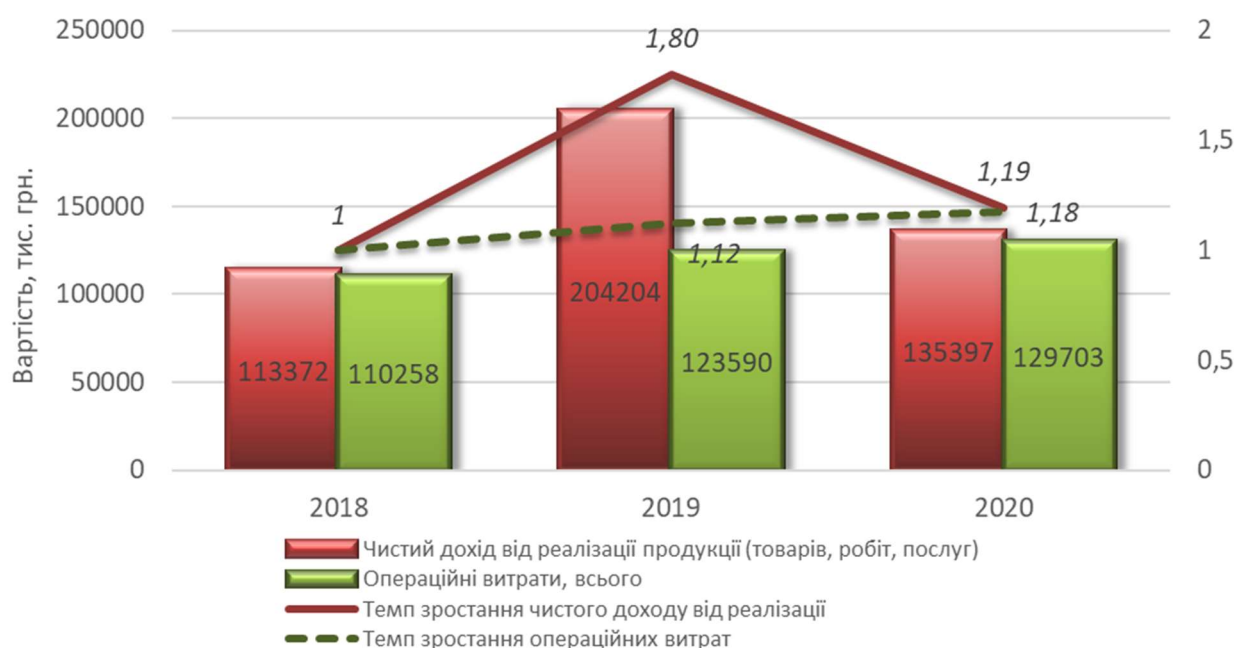

Рисунок 2.9 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Розмір чистого прибутку також має нестабільну динаміку і на кінець 2020 р. складає 4166 тис. грн., що на 340 тис. грн. менше за 2018 р. та на 21690 тис. грн. менше від 2019 р. ТОВ «УСБК» необхідно впровадити дієві заходи задля зниження собівартості, й відповідно, збільшення чистого прибутку. Динаміку його змін наведемо на рис. 2.10.

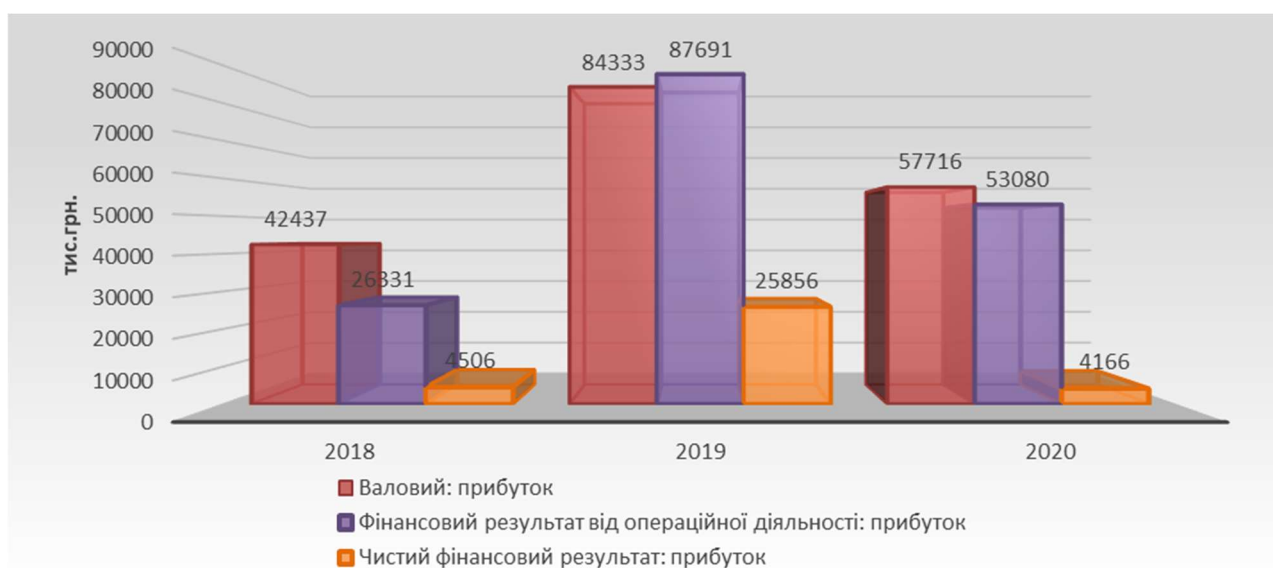

Рисунок 2.10 – Динаміка показників прибутку ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Значна увага в компанії приділяється кадровій роботі. Для забезпечення ефективної та продуктивної роботи працівників ТОВ «УСБК» постійно підвищує заробітну плату. Середньомісячна заробітна плата працівників товариства у 2020 р. склала 16,50 тис. грн., що на 0,76 тис. грн. більше від 2018 р. та на 0,50 тис. грн. більше за 2019 р. Зростання середньомісячної заробітної плати позитивно впливає на продуктивність праці працівників. Цей показник зростав протягом аналізованого періоду – у 2020 р. продуктивність праці склала 476,90 тис.грн./особу, що на 2,72 % більше від 2018 р. та на 7,57 % більше за 2019 р. – завдяки оптимізації чисельності працюючих, посиленню мотивації працівників.

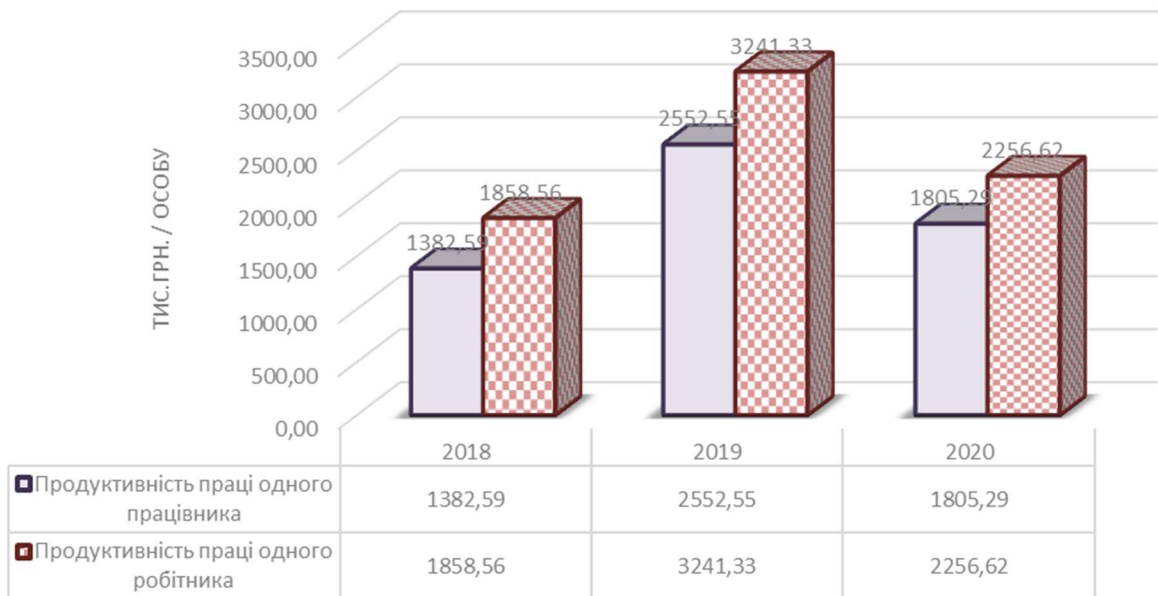

Рисунок 2.11 – Динаміка продуктивності праці
ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Показники рентабельності ТОВ «УСБК» мають додатні значення, що свідчить про прибуткову діяльність товариства. У 2020 р. рентабельність продажу склала 4,25 %, що менше на 0,87 % порівняно з 2018 р. та на 11,26 % порівняно з 2019 р.

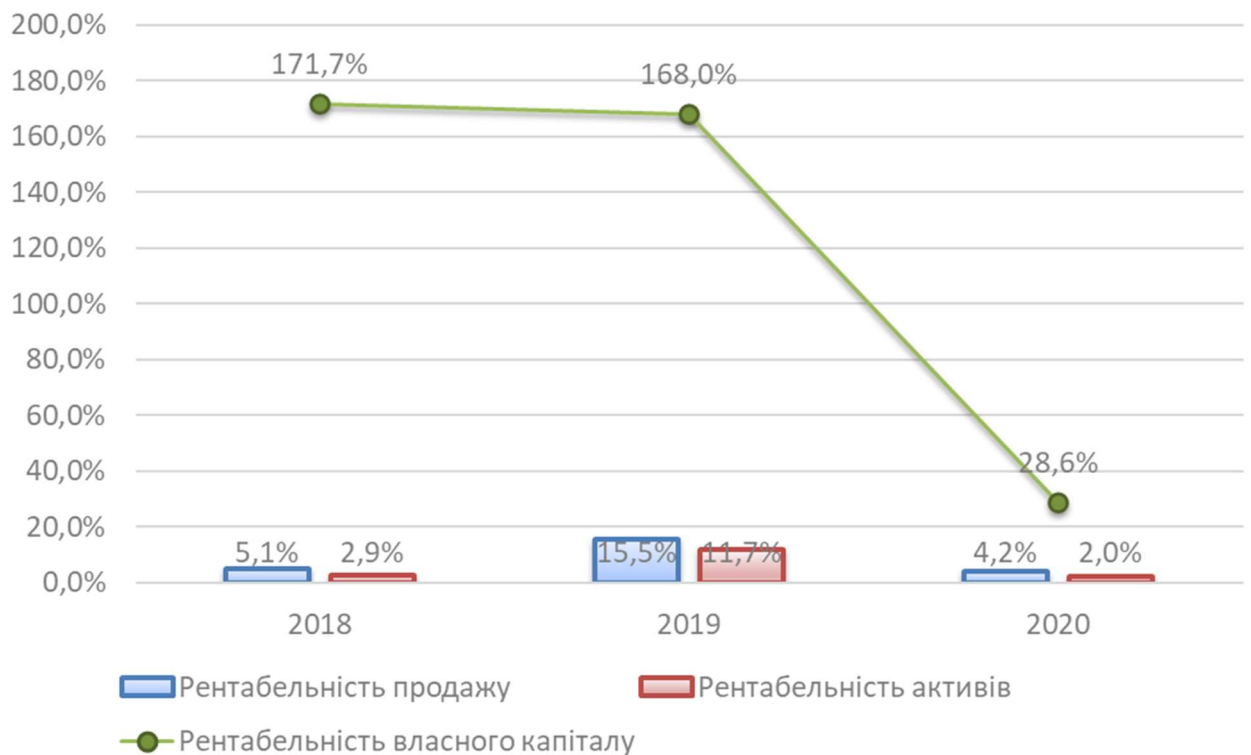

Рисунок 2.11 – Динаміка рентабельності ТОВ «УСБК» за 2018-2020 рр.

Зростання обсягів прибутку та вартості капіталу ТОВ «УСБК» призвело до збільшення рентабельності активів протягом аналізованого періоду. Так, даний показник у 2020 р. склав 4,05 %, що на 1,66 % менше, ніж у 2018 році, та на 19,43 % менше від 2019 р. Це свідчить про недостатньо ефективне використання активів товариства. Знижується і рентабельність власного капіталу, яка у 2020 р. склала 28,62 %, що на 143,91 % та 139,36 % менше від 2018-2019 рр. відповідно. Така ситуація є негативною та вимагає вжиття заходів ТОВ «УСБК» для її зміни.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу встановлено, що ТОВ «УСБК» є прибутковою та фінансово незалежною компанією щодо ведення господарської діяльності. У 2020 р. чистий прибуток товариства склав 4166 тис. грн. Показники рентабельності хоча і додатні, але мають тенденцію щодо зменшення. Це свідчить про те, що товариство відчуває вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які заважають його стабільній та ефективній діяльності.

2.3 Стан охорони праці

Система управління охорони праці на підприємстві ТОВ «УСБК».

ТОВ «УСБК» є прогресуючим підприємством, яке постійно й невпинно нарощує темпи виробництва своєї продукції, впроваджує її нові види та намагається впевнено йти до своєї головної мети: задоволення потреб споживачів, дослідження їх вподобань та завоювання нових секторів ринку як в Україні, так і за її межами.

Кожного року ТОВ «УСБК» проводить навчання для своїх співробітників та проводить перевірку знань. За 2018 рік на ТОВ «УСБК» виконано інженерно-технічних та організаційних заходів, що спрямовані на охорону праці, на суму 62,748 тис. грн. Проведено атестацію 74 робочого місця, а також навчання та перевірку знань у 70 працівників.

У разі виникнення на підприємстві надзвичайних ситуацій і нещасних випадків власник зобов'язаний ужити термінових заходів для допомоги потерпілим, залучити при необхідності аварійно-рятувальні формування.

Працівник зобов'язаний:

- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поведінки з машинами, механізмами, устаткуваннями та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;

- дотримуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою, трудовим договором) та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації;

- проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди;

Таблиця 2.9 – Аналіз коштів, які виділялися на поліпшення умов праці на ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

Плановий рік	Фонд оплати праці, тис. грн.	Виділені кошти на поліпшення умов праці, тис. грн.
2018	12549,6	62 748
2019	13128,3	65 6415
2020	14515,3	72 5765

Тобто витрати на охорону праці у період 2018-2019 рік збільшились на:

$$\frac{65,6415-62,748}{62,748} \times 100 = 4,6\%$$

Витрати на охорону праці в період 2019-2020 рік збільшились на:

$$\frac{72,5765-65,6415}{65,6415} \times 100 = 10,56\%$$

На підприємстві ТОВ «УСБК» служба охорони праці забезпечує безпеку технологічних процесів, обладнання, будівель, споруд, а також забезпечує працюючих засобами індивідуального та колективного захисту, проводить профпідготовку та підвищення кваліфікації працюючих з питань охорони праці, забезпечує оптимальні режими праці та відпочинок працівників.

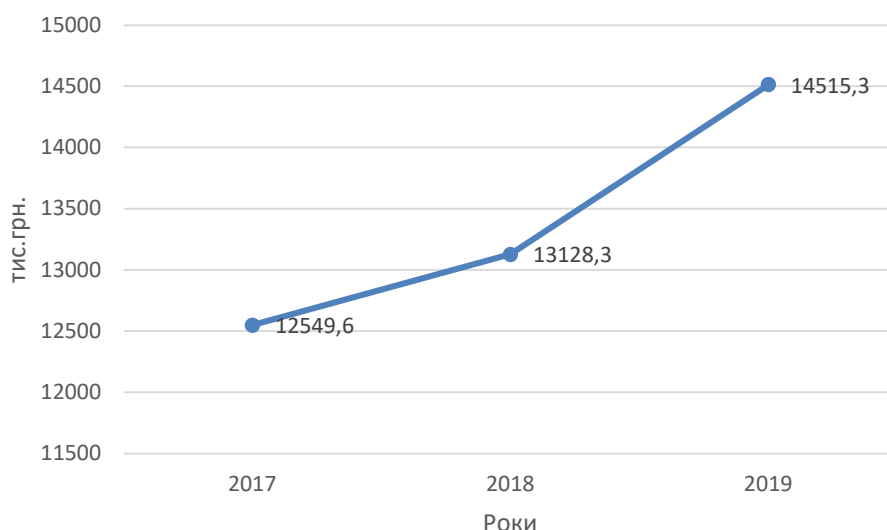

Рисунок 2.12 – Динаміка фінансування охорони праці на ТОВ «УСБК»

Організацією охорони праці на підприємстві займається інженер з охорони праці, що керується чинними законами України:

1. Конституція України;
2. Закон України «Про охорону праці»;
3. Кодекс законів про працю;
4. Державні нормативні акти з охорони праці;
5. Закону «Про пожежну безпеку».

Власник підприємства аналізує причини нещасних випадків, розробляє і здійснює заходи по попередженню виробничого травматизму і професійних захворювань.

Заходи до запобігання виробничого травматизму включають якісне проведення інструктажу та навчання робітників, залучення їх до роботи за спеціальністю, здійснення постійного керівництва та нагляду за роботою; організація раціонального режиму праці і відпочинку; забезпечення спецодягом, особистими засобами захисту і навчання правилами їх користування; виконання правил експлуатації обладнання; раціональне архітектурно-планувальне рішення при проектуванні та будівництві виробничих будівель у відповідності із санітарними, будівельними і протипожежними нормами і правилами; створення безпечного технологічного і допоміжного обладнання; правильний вибір і компонування обладнання у виробничих відповідно із нормами і правилами техніки безпеки і виробничої санітарії; проведення комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів, створення надійних технічних засобів запобігання аваріям, вибухам і пожежам на виробництві; розробка нових технологій, які виключають утворення шкідливих і небезпечних факторів.

Аналіз динаміки нещасних випадків на ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» за останні 3 роки було визнано недостатньою. Про це йшлося на нараді, яка відбулася на підприємстві після позапланової перевірки Держгірпромнагляду. Під час перевірки виявлено 62 порушення вимог безпеки, заборонено експлуатацію 16 одиниць обладнання. До адміністративної

відповідальності притягнуто 7 посадових осіб, у тому числі генерального директора. На підприємстві відсутні дозволи Держгірпромнагляду на експлуатацію деяких видів машин, устаткування підвищеної небезпеки, неузгоджені з наглядовим органом правила технічної експлуатації родовищ прісних підземних вод, не проведена діагностика трансформаторній підстанції, яка відпрацювала нормативний строк, та посудинам, що працюють під тиском тощо. Керівництву також рекомендовано організувати навчання працівників з питань охорони праці.

В ТОВ «УСБК» працює більш ніж 50 робітників, тому організована служба охорони праці (рисунок 2.13).

Рисунок 2.13 – Схема відділу охорони праці ТОВ «УСБК»

Працівники служби охорони праці мають право:

- представляти підприємство в державних і суспільних установах при розгляді питань охорони праці;
- безперешкодно у будь-який час відвідувати структурні підрозділи підприємства, зупиняти роботу виробництв у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих; одержувати від посадовців необхідні документи і пояснення з питань охорони праці;

- перевіряти стан безпеки, гігієни праці на об'єктах підприємства, видавати керівникам перевіреного об'єкта обов'язкове для виконання розпорядження, яке складається в 2 примірниках: один видається керівникові об'єкта, а другий зберігається в службі охорони праці протягом 5 років;

- вимагати від посадовців усунення від роботи працівників, які не пройшли медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань з питань охорони праці, не мають допуску до відповідних робіт або порушують нормативні акти з охорони праці;

- надсилати керівнику підприємства подання про залучення до відповідальності працівників, які порушують вимоги охорони праці.

Працівники служби охорони праці несуть персональну відповідальність за:

- невідповідність ухвалених ними рішень вимогам чинного законодавства з охорони праці;

- невиконання своїх функціональних обов'язків;

- невчасність підготовки і недостовірність статистичних звітів з охорони праці;

- низьку якість проведеного ними розслідування нещасних випадків на виробництві.

Мікроклімат, або метеорологічні умови виробничих приміщень, характеризуються такими параметрами: температурою повітря у приміщенні, °С; відносною вологістю повітря, %; швидкістю руху повітря, м/с; тепловим випромінюванням, Вт/м².

Всі параметри впливають на фізіологічну функцію організму - його терморегуляцію і визначають самопочуття, тому у виробничих цехах підтримують мікроклімат, відповідний .Мікроклімат виробничих приміщень нормується в залежності від теплових характеристик виробничого приміщення, категорій робіт по важкості і періоду року. Основні нормативні документи, де наводяться норми мікроклімату, - це санітарні норми та стандарти безпеки праці.

В приміщенні відділу температура повітря у холодний період року становить 20-23°C, у теплий до 24 °C. Відносна вологість повітря не більше 75%, а швидкість руху повітря 0,2м/с.

У відділі маркетингу ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» немає надмірних виділень пилу і запиленість відповідає гранично допустимим концентраціям.

Шум є одним із найбільш розповсюджених негативних факторів, які впливають на людину. Він завдає великої шкоди здоров'ю та виробничій діяльності людини. В результаті втоми, що виникає під дією шуму, збільшується кількість помилок при роботі, підвищується загроза виникнення травм, знижується продуктивність праці.

Зниження шуму від системи кондиціонування та вентиляції вдається домогтися за рахунок своєчасного догляду за обладнанням, його ремонтом та обслуговуванням.

1. Вібрація - це механічні коливання машин, механізмів та їх елементів. Гігієнічне нормування вібрації передбачає встановлення допустимих рівнів віброшвидкості в м/с відповідно до вимог .

Приміщення бухгалтерії знаходиться в головному корпусі, яке має адміністративне призначення.

В приміщенні відділу обліку основних засобів є система сучасної автоматичної пожежної сигналізації з димовими пожежними сповіщувачами та переносними вуглекислотними вогнегасниками з розрахунку 4 шт. на кожні 38,5 м² площі приміщення. Дана сигналізація ґрунтується на зміні інтенсивності світла при проходженні його через дим. У вимірювальній камері сповіщувача навпаки один одного на деякій відстані розташовано джерело світла і фотоприймач. За відсутності диму в камері сповіщувача випромінювання, що передається джерелом світла, практично повністю досягає фотоприймача, який виробляє деякий сигнал S1, відповідний черговому станом сповіщувача. Якщо димові частинки проникають в вимірювальну камеру сповіщувача і потрапляють між джерелом світла і фотоприймачем, то що

вимірюється сигнал зменшується до відповідного значення S2, яке фіксується і оцінюється блоком обробки сигналу для ухвалення рішення про видачу тривожного стану.

Вогнегасники повинні експлуатуватися в умовах помірного клімату в діапазоні температур від мінус 40 до плюс 50 ° С. Не допускається попадання прямих сонячних променів на балон вогнегасника. Також вогнегасники розміщені у легкодоступних і помітних місцях, а також поблизу місць, де найбільш імовірна поява осередків пожежі.

Серед персоналу проводяться навчання та інструктажі щодо правил пожежної безпеки, а також кожні 3 років вони здають екзамени з охорони праці.

Слід зазначити, що після закінчення роботи працівники повинні впорядкувати робочі місця, зачинити вікна й вимкнути електроживлення приладів та обладнання, яким вони користувалися. Відповідальний за пожежну безпеку після закінчення роботи зобов'язаний оглянути приміщення, пересвідчитись у тому, що немає порушень, які можуть призвести до пожежі, перевірити відключення електроприладів, обладнання, освітлення.

Оцінка економічної ефективності СУОП

Визначення соціальної ефективності заходів для охорони праці на підприємстві із загальною (середньообліковою) кількістю працюючих 240 осіб на підставі:

- кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення заходів 9, після проведення заходів 7;
- чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення норм 6, після 5;
- кількість випадків травматизму до проведення заходів 4, після 1;
- кількість днів непрацездатності через травматизм до проведення заходів 29, після 13;
- кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів, після 2;

Розв'язання:

Визначимо скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва:

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100\% \quad (2.1)$$

де P_1, P_2 – кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

K_3 – загальна кількість робочих місць.

$$K_3 = \frac{N}{n} \quad (2.2)$$

N – середньооблікова чисельність працівників;

n – кількість змін роботи підприємства.

$$K_3 = \frac{416}{2} = 208$$

$$\Delta K = \frac{9 - 7}{208} \times 100\% = 0,96\%$$

Визначаємо скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм:

$$\Delta \mathcal{U} = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100 \quad (2.3)$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, осіб;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб.

$$\Delta \mathcal{U} = \frac{6 - 5}{416} \times 100 = 0,24\%$$

Зменшення коефіцієнта частоти травматизму

$$\Delta K_q = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100 \quad (2.4)$$

де T_1 , T_2 – кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

$$\Delta K_q = \frac{4-1}{416} \times 100 = 0,72\%$$

Визначимо скорочення плинності кадрів через незадовільні умови праці.

$$\Delta \mathcal{U}_n = \frac{3_1 - 3_2}{N} \times 100 \quad (2.5)$$

$$\Delta \mathcal{U}_n = \frac{4-2}{416} \times 100 = 0,48\%$$

Розрахунок річної економії від зменшення рівня захворюваності на підставі наступних даних:

- кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працівників до проведення заходів – 2357, після – 2247;
- річна середньооблікова чисельність робітників 75 осіб;
- вартість виробленої товарної продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 3640,32 грн.;
- вартість річної товарної продукції підприємства 386,17 млн. грн.;
- середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу 416 осіб;
- середньорічна заробітна плата одного працівника $3p = 155,76$ тис. грн.;
- середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності $3 = 213,53$ грн.

Розв'язання:

- Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (аналогічно травматизму) за певний час:

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{100} \times Ч, \text{ люд.} - \text{днів} \quad (2.6)$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів

$$\Delta D = \frac{2357 - 2247}{100} \times 75 = 457,6 \text{ (люд.} - \text{днів)}$$

– Зростання продуктивності праці:

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times Z_v}{P_n} \times 100\% \quad (2.7)$$

де Z_v – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

$$\Delta W = \frac{457,6 \times 3640,32}{386170000} \times 100\% = 0,43\%$$

– Річна економія зарплати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності і травматизму:

$$E_z = \frac{\Delta W \times Z_p}{100} \times Ч_{cp} \text{ (грн.)} \quad (2.8)$$

де $Ч_{cp}$ – середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу;

Z_p – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соціальні потреби.

$$E_z = \frac{0,43 \times 155760 \times 1,22}{100} \times 416 = 341001,39 \text{ (грн.)}$$

– Економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності:

$$E_{cc} = \Delta D \times \Pi_{\partial} \text{ (грн.)} \quad (2.9)$$

де Π_{∂} – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності

$$E_{cc} = 457,6 \times 213,53 = 97711,33 \text{ (грн.)}$$

– Річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму):

$$E_{pz(m)} = E_z + E_{cc} \text{ (грн.)} \quad (2.9)$$

$$E_{pz(m)} = 341001,39 + 97711,33 = 438712,72 \text{ (грн.)}$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність АТ «Полтавський завод медичного скла» можемо зробити наступні висновки:

- 1) На підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці;
- 2) У службу з охорони праці на підприємстві входить один фаховий спеціаліст;
- 3) За період з 2018 по 2020 рр. витрати на працезохоронні заходи збільшились на 6,87%
- 4) нещасних випадків на підприємстві за три звітні роки виявлено 4, 2 з них смертельні;
- 5) Можна відзначити, що у структурі планово-економічних відділів підприємства, облаштування робочих місць і умов праці відповідає вимогам норм і виду виконуваної роботи.

Отже, можна зробити висновок, що ТОВ «УСБК» – комерційне підприємство яке здійснює діяльність у сфері бурових сервісів. Підприємство є відносно новим в сфері ремонту і технічного обслуговування машин і устаткування промислового призначення, а також технічних послуг в області видобутку нафти і природного газу у Полтавському регіоні. Підприємство

дотримується внутрішньо корпоративних стандартів, комерційних, сервісних та гарантійних зобов'язань відповідно до укладених контрактів..

Економічна діяльність за 2018-2020 рр. характеризується відносною стабільністю. Однак, низький рівень рентабельності не дозволяє підприємству здійснювати інвестиції. Одним із основних напрямів економічної роботи на підприємстві має стати збільшення рівня прибутковості господарської діяльності.

Діяльність підприємства можна оцінити як доцільну у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оцінювання ефективності формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «Українська сервісна бурова компанія»

На першому етапі аналізу проведемо дослідження структури інвестиційних ресурсів підприємства за джерелами формування на напрямками розміщення (таблиця 3.1).

Проведені розрахунки засвідчили, що основним джерелом фінансування як інвестиційної, так і господарської діяльності підприємства є довгострокові банківські кредити: їх питома вага в структурі капіталі підприємства складала 76,71% у 2018 році, 71,76% у 2019 році та 70,35% у 2020 році при майже незмінній питомі вазі довгострокових позикових джерел фінансування (76,71%, 71,79% та 70,37% відповідно).

Рисунок 3.1 – Динаміка питокої ваги довгострокових джерел фінансування в структурі капіталу ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

Таблиця 3.1 – Структура інвестиційних ресурсів ТОВ «УСБК» та джерел їх формування

Найменування показника	Значення показника, тис. грн.			Відхилення		
	2018	2019	2020	2019 – 2018	2020 – 2019	2020-2018
АКТИВИ						
Грошові кошти та їх еквіваленти	2495	2702	2516	207	-186	21
Короткострокові фінансові вкладення						
Короткострокові зобов'язання	87032	71173	67269	-15859	-3904	-19763
Запаси	16516	36727	46907	20211	10180	30391
Всього оборотні активи	106043	110602	116692	4559	6090	10649
Фінансові вкладення				0	0	0
Основні засоби	24315	28754	25456	4439	-3298	1141
Ділова репутація та інші нематеріальні активи				0	0	0
Всього необоротні активи	24315	28754	25456	4439	-3298	1141
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ПАЙОВИЙ КАПІТАЛ						
Короткострокові кредити та займи						
Всього короткострокові зобов'язання	27058	11826	40489	-15232	28663	13431
Довгострокова заборгованість по кредитах та займах	100000	100000	100000	–	–	–
Інші довгострокові зобов'язання	–	46	31	46	-15	31
Всього зобов'язання	127058	111872	140520	-15186	28648	13462
Статутний капітал	350	350	350	–	–	–
Додатковий капітал	31	31	31	–	–	–
Нерозподілений прибуток	2919	27103	1247	24184	-25856	-1672
Всього власний капітал	3300	27484	1628	24184	-25856	-1672
Всього інвестований капітал	130358	139356	142148	8998	2792	11790

Таким чином, довгострокові кредити та позики складають майже 100% довгострокової заборгованості підприємства. Проте динаміка абсолютної величини даного пасиву свідчить, що підприємство протягом досліджуваного періоду лише сплачувало відсотки за користування кредитом, не переходячи до сплати його тіла.

Важливим, на нашу думку, є порівняння питомої ваги довгострокової заборгованості підприємства із питомою вагою необоротних активів / основних засобів, оскільки таке порівняння дасть можливість визначити напрям

фінансування діяльності підприємства, що здійснюється за рахунок довгострокових кредитів та інших довгострокових зобов'язань (рис. 3.2)

Рисунок 3.2 – Співвідношення питомої ваги довгострокових джерел фінансування та питомої ваги основних засобів у структурі капіталу ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

Проведене співвідношення свідчить про неефективність використання інвестиційних ресурсів підприємства, оскільки лише майже четверта їх частина (24,32% у 2018 році, 28,74% у 2019 році та 25,45% у 2020 році) йде на фінансування капітальних потреб. Інші ж 75% довгострокових кредитів та зобов'язань спрямовуються на фінансування поточної діяльності підприємства. Слід зазначити, що не останню роль в такій ситуації відіграє дебіторська заборгованість, питома вага якої хоч і зменшується в структурі активів підприємства (66,76% у 2018 році, 51,07% у 2019 році та 47,32% у 2020 році). Основною причиною такої ситуації є низький рівень обіговості дебіторської заборгованості на підприємстві: 189,12 днів у 2018 році, 133,41 дні у 2019 році та 175,62 дні у 2020 році). Іншими словами, підприємство здійснює обслуговування боргів своїх клієнтів за рахунок банківського кредиту, що, зважаючи на високий

сучасних рівень банківського відсотку, є неприпустимим, оскільки призводить до недоотримання підприємством значних сум прибутку.

З метою визначення шляхів підвищення використання реальних інвестицій виконаємо аналіз інтенсивності використання реальних інвестицій. Він базується на розрахунках співвідношення різних абсолютних показників інвестиційних діяльності підприємства між собою. В процесі використання цієї системи аналізу визначаються різні відносні показники інвестиційної діяльності та її вплив на рівень фінансового стану підприємства. В інвестиційному менеджменті найбільш розповсюдженими є наступні групи аналітичних фінансових показників: коефіцієнти оцінки рентабельності інвестиційної діяльності; коефіцієнти оцінки обіговості операційних активів; коефіцієнти оцінки фінансової стійкості; коефіцієнти оцінки платоспроможності та інші.

Розрахунок показників оцінки ефективності інвестиційної діяльності виконаний у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Фінансові коефіцієнти, що характеризують ефективність формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «УСБК» та джерел їх формування у 2018-2020 рр.

Найменування показника	Значення показника, тис. грн.			Відхилення		
	2018	2019	2020	2019 – 2018	2020 – 2019	2020-2018
Показники фінансової стійкості						
Загальний борг до сумарного капіталу, %	97,47	80,28	98,85	-17,19	18,58	1,39
Загальний борг до власного капіталу, %	3850,24	407,04	8631,45	-3443,2	8224,41	4781,21
Загальний борг до пайового капіталу, %	36302,29	31963,43	40148,57	-4338,9	8185,14	3846,29
Короткострокові кредити та позики до загального боргу, %	—	—	—	—	—	—
Чистий борг до пайового капіталу, %	35589,43	31191,43	39429,71	-4398	8238,29	3840,29
Чистий борг до грошового потоку від основної діяльності, %	1292,28	344,62	1377,01	-947,66	1032,39	84,73
Показники рентабельності та						

Найменування показника	Значення показника, тис. грн.			Відхилення		
	2018	2019	2020	2019 – 2018	2020 – 2019	2020-2018
обіговості						
Рентабельність пайового капіталу, %	1287,43	7387,43	1190,29	6100,00	-6197,1	-97,14
Рентабельність чистих активів, %	171,72	167,98	28,62	-3,74	-139,36	-143,10
Рентабельність необоротних активів, %	20,35	97,44	15,37	77,10	-82,07	-4,98
Фонддовіддача, грн./грн.	2,11	3,64	2,40	1,53	-1,24	0,29
Обіговість активів, днів	322,65	237,75	374,24	-84,91	136,49	51,59
Обіговість обігових активів, днів	252,33	190,97	302,17	-61,36	111,20	49,84

Розраховані показники рентабельності інвестиційної діяльності свідчать про прибутковість даного напрямку діяльності підприємства: коефіцієнт рентабельності пайового капіталу, що використовується в інвестиційній діяльності підприємства у 2018 році складав 1287,43%, тобто кожна гривня, вкладена підприємством в інвестиційну діяльність принесла 12,87 грн. прибутку. У 2019 році цей показник складав вже 73,87 грн., що свідчить про покращення інвестиційної діяльності підприємства. Нажаль ситуація погіршилась у 2020 році: прибутковість інвестиційної діяльності зменшилась у 6,5 рази та складала – 11,90 грн./грн. Дещо чином змінювався і коефіцієнт рентабельності чистих активів, що був використаний в інвестиційній діяльності підприємства: його рівень більш ніж в 10 разів нижчий, оскільки основним джерелом інвестиційних ресурсів підприємства були позикові кошти кошти.

Коефіцієнти оцінювання обіговості операційних активів характеризують наскільки швидко сформовані в процесі інвестиційної діяльності операційні активи здійснюють оборот. У певному розумінні ці коефіцієнти є індикатором ділової активності підприємства та вимірюють тривалість його операційного циклу. Розрахунок фінансових показників лише підтвердив зроблений раніше висновок про вкрай низьку інвестиційну активність підприємства.

3.2. Напрямки покращення процесу формування та використання інвестиційних ресурсів на підприємстві

Основною проблемою функціонування ТОВ «УБСК» на сьогоднішній день є високий ступінь зносу використовуваного при бурових роботах обладнання. Так, питома вага даного виду діяльності складає близько 25% в структурі чистого доходу від реалізації, проте саме даний вид діяльності має суттєві перспективи щодо зростання. Про це свідчить відповідна динаміка вартості виконаних підприємством технічних послуг в області видобутку нафти й природного газу (див. табл. 2.7): протягом досліджуваного періоду її величина збільшилась з 25837,48 тис. грн. до 39414,07 тис. грн. (або на +13576,59 тис. грн., що складає 52,55% від значення на початок періоду), що збільшило питому вагу даного виду робіт в структурі чистого доходу підприємства з 22,79% до 29,11%.

Проте основною перепорою щодо можливості збільшення обсягів даних робіт є високий рівень зносу наявного на підприємстві обладнання. Так, коефіцієнт зносу основних фондів у 2018 році складав 62,13%, у 2019 році – 55,54%, а у 2020 році – 50,03%. Так, підприємство намагається покращувати вікову структуру основних фондів, проте ці зміни не стосуються групи основних засобів «машини та обладнання», як безпосередньо і приймаються участь та «відповідають» за зростання обсягів виконаних на підприємстві робіт. Така ситуація спричиняє зменшення ефективного часу роботи обладнання внаслідок тривалого перебування у поточних та капітальних ремонтах, що, як

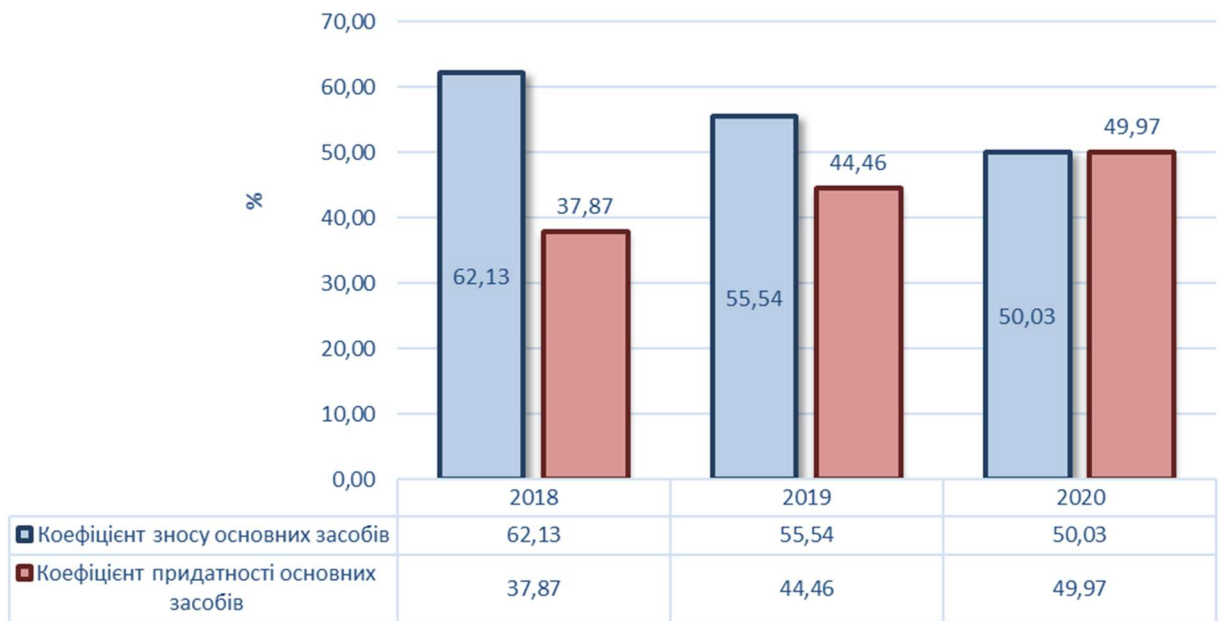

Рисунок 3.3 – Динаміка показників стану основних фондів
ТОВ «УСБК» у 2018-2020 рр.

наслідок, призводить до низької продуктивності та зменшенні величини отриманого підприємством прибутку. Крім того, варто відмітити високий ступінь морального зношення наявного бурового обладнання: більша його частина має термін виробництва 80-ті роки минулого сторіччя і тому окрім високого ступеня фізичного зношення має також високий ступень технологічного зношення.

Оскільки основною метою діяльності товариства є здійснення господарської та комерційної діяльності для реалізації інтересів його Учасників на основі отриманого прибутку, головною метою своєї діяльності на плановий період підприємство ставить досягнення наступних цілей:

- оптимізувати витрати з метою забезпечення стабільної прибутковості;
- інвестувати кошти в оновлення наявного обладнання та закупівлю нового;
- залучити кредитні кошти для розвитку видів діяльності;
- збільшити фондівдачу;
- розробити бонусну систему, спрямовану на покращення продуктивності працівників;

- розширити діляницю автотранспорту та спецтехніки з метою мінімізації простоїв при переїздах бригад;
- збільшити парк МБУ до 8 установок;
- актуалізація, впровадження та забезпечення постійного вдосконалення інтегрованої системи управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001-2015, ДСТУ ISO 9001, ISO 914001-2015, ДСТУ OHSAS 18001-2010 та розвиток принципів загального управління якістю.

Задля виконання даних цілей пропонуємо підприємству придбати мобільну бурову установку, модель ZJ30/1700CZ, котра призначена для буріння та ремонту нафтових та газових свердловин обертовим способом. Вартість такої установки 2008 року випуску, бувшої у використанні, складає 1 207 504 USD. Основні технічні характеристики бурової установки наведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Основні технічні характеристики бурової установки ZJ30/1700CZ

Модель	ZJ30/1700CZ
Глибина буріння (4 1/2" БТ), м(фут)	3000 (9840)
Глибина капремонт (3 1/2" БТ), м(фут)	6000 (21325)
Макс. навантаження крюкоблоку, кН (фунт)	1700(381260)
Діаметр каната, мм(фут)/Ефект. кількість канатів	Ф29(1- 1/8")/8
Макс. підйомна швидкість крюкоблока, м/сек(фут/сек)	1.36(4.46)
Габарити (з щоглою), м(фут)	21.25x3.3x4.47 (69.7x10.8x14.67)
Маса, кг (фунт)	76000(167548)
Силовa система	CAT3406C
Потужність двигуна, кВт(л.с.) (2100 об/хв)	343x2(460x2)
Модель коробки гідравлічної передачі	ALLISON-S5600x2
мін. кліренс, мм (фут)	340(13.39)
Виконання лебідки	Двобарабанний (однобарабанний)
Висота щогли, м(фут)	36(118/11) / 38(124/6)
Висота балкона верхового, м (фут)	20.4(66.9)
Виконання бурового майданчика	ZT1690/4.5-Z Складна бурова площадкар
Річний ефективний час роботи, годин	3062
Вартість 1 маш.-год. роботи установки, грн.	57500

Для розрахунку економічного ефекту від впровадження бурової установки ZJ30/1700CZ складемо план прибутків, який являє собою аналітичну таблицю, де наочно видно всі витрати і вигоди проекту. План прибутків розраховується за роками проекту (табл. 3.4).

Для визначення ефективності інвестиційного проекту використаємо індикатори, які зазвичай використовуються в міжнародній практиці. Це чиста теперішня вартість (*ЧТВ*), внутрішня норма прибутку (*IRR*), індекс прибутковості (*PI*) і термін окупності (див. п. 1.3).

Чиста теперішня доход (*ЧТВ*) – це різниця між кумулятивним грошовим потоком, дисконтованим до початкового моменту в кінці періоду реалізації проекту, і сумою загальних інвестованих коштів, дисконтованих до початкового моменту.

Як свідчать розрахункові дані балансу грошових потоків:

$$ЧТВ = \sum_m \frac{П_m - O_m}{(1+E)^{t_m - t^0}} = 37848,86 - 35319,02 = 2529,84 \text{ (тис.грн.)}$$

Оскільки розраховане значення чистої теперішньої вартості є додатнім, проект є ефективним при даних прогнозованих коефіцієнтах дисконтування (25%), а отже можна розглядати питання про його прийняття до фінансування.

Визначимо наступний показник ефективності інвестиційного проекту, індекс дохідності, котрий визначається як відношення суми величин грошового потоку, приведених до початкового моменту часу, до суми значень загальної величини інвестованих коштів, також приведених до початкового моменту часу:

$$ІДД = 1 + \frac{ЧТС}{\sum_m \frac{K_m}{(1+E)^{t_m - t^0}}} = 1 + \frac{2529,84}{35319,02} = 1,072$$

Таблиця 3.4 – План прибутків ТОВ «УСБК» впровадження бурової установки ZJ30/1700CZ

Показник	Роки реалізації проекту									
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й	7-й	8-й	9-й	10-й
1. Вартість наданих послуг $57500 \times 3062 = 17606500$ грн.	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00	176065,00
2. Амортизація $35319021 : 7 = 5045574,44$ грн.	5045,57	5045,57	5045,57	5045,57	5045,57	5045,57	5045,57	0,00	0,00	0,00
3. Прибуток від реалізації проекту $17606500 \times 4,2\% : 100 =$ $7479677,39$ грн.	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68	7479,68
4. Податок на прибуток $7479677,39 \times 18\% : 100 =$ $1346341,93$ грн.	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34	1346,34
5. Приріст чистого прибутку $7479677,39 - 1346341,93 =$ $6133335,46$ грн.	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34	6133,34
6. Грошовий потік $6133335,46 + 5045574,44 =$ $11178909,90$ грн.	11178,91	11178,91	11178,91	11178,91	11178,91	11178,91	11178,91	6133,34	6133,34	6133,34
7. Дисконтований грошовий потік ($q=25\%$)	8943,13	7154,50	5723,60	4578,88	3663,11	2930,48	2344,39	1029,00	823,20	658,56
8. Кумулятивний дисконтований грошовий потік ($q = 25\%$)	8943,13	16097,63	21821,23	26400,11	30063,22	32993,70	35338,09	36367,09	37190,30	37848,86
9. Чистий кумулятивний дисконтований потік	-26375,89	-19221,39	-13497,79	-8918,91	-5255,80	-2325,32	19,07	1048,07	1871,27	2529,84

Оскільки отримане значення індексу дохідності значно перевищує одиницю, то проект є прибутковим.

Внутрішня норма рентабельності визначається як норма дисконту, при якій величина приведенного доходу від реалізації дорівнює величині приведених витрат на проект. Внутрішню норму рентабельності визначимо наближено методом інтерполяції за формулою:

$$IRR = 25 + (30 - 25) \times \frac{2529,84}{2529,84 + 2219,31} = 27,54\%$$

Внутрішня норма рентабельності має значення, що більше за ставку дисконтування. Така ситуація свідчить ефективність запропонованого інвестиційного рішення.

Ще одним показником доцільності впровадження бурової установки ZJ30/1700CZ з точки зору економіки є термін окупності бурової установки:

$$PP \approx 6 \text{ (років)}$$

Таким чином, термін повернення вкладених в інвестиційний проект коштів складе 6 років, що менше за термін використання бурової установки.

Отримане додатне значення чистої теперішньої вартості показує, що даний проект є доцільним та економічно вигідним і може бути впроваджений у реальне виробництво.

Водночас, слід зазначити, що зважаючи на суму отриманого підприємством прибутку за 2018-2020 рр. та показники рентабельності, фінансування даного заходу за рахунок власних інвестиційних джерел є неможливим. Тому, підприємству слід звернути увагу на позикові джерела (банківський кредит, лізинговий договір тощо) задля фінансування даного проекту.

Таким чином, запропонованих даних заходів позитивно позначиться на діяльності підприємства, оскільки вона призведе до зростання його ключових показників, а також до підвищення задоволеності клієнтів і співробітників компанії.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Як свідчить міжнародна практика, позитивні тенденції в економічному розвитку країни спостерігаються лише за наявності достатньої кількості інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання. Накопичуючи капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та управління, інвестиції стимулюють розширений процес відтворення виробництва, створюють нову вартість і повною мірою сприяють динамічним економічним змінам.

Враховуючи сучасну економічну ситуацію в Україні, особливого значення набуває інвестиційна привабливість проектів, які сприяють вирішенню економічних і соціальних проблем країни, розширюють експортні можливості, а отже, підвищують ефективність усієї економіки.

Актуальність цієї теми пояснюється не лише обмеженістю українського фондового ринку, а й багатьма перевагами, які виникають у реальному інвестиційному процесі. Незважаючи на те, що теоретичні основи та практика інвестиційної діяльності активно вивчаються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, досвід таких досліджень ще досить скромний.

Все це визначає надзвичайну актуальність теми підсумкової кваліфікаційної роботи бакалавра.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є ТОВ «Українська бурова сервісна компанія», його виробничо-господарська діяльність, специфічні методи і механізми управління виробничою діяльністю підприємства, їх дієвість в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

На першому етапі виконання кваліфікаційної роботи було проведено дослідження теоретичних та методичних основ формування та використання інвестиційних ресурсів (розглянуто наукові підходи до визначення сутності інвестиційних ресурсів та його складових, класифікацію інвестиційних ресурсів, основні методичні підходи до оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів).

Розглянувши поняття інвестицій та їх ролі в економічному розвитку, визначено, що в економічній літературі з економічної теорії поняття інвестиційних ресурсів підприємства використовується в контексті пояснення кола обігу його коштів. Іноді інвестиційні ресурси підприємства визначаються його виробничими фондами (капіталом). На нашу думку, таке тлумачення є досить обмеженим і не розкриває сутності інвестиційних ресурсів підприємства і водночас стверджує, що це поняття є синонімом поняття капіталу, щоб уникнути дублювання.

Було визначено, що «Інвестиційні ресурси підприємства» – всі економічні ресурси в будь-якій формі, при необхідності, можуть бути вкладені в конкретний об'єкт інвестування для досягнення певних інвестиційних цілей. Акцентована увага на функціях, які мають здійснюють інвестиційні ресурси в розширеному процесі відтворення, зокрема забезпечувати економічне зростання, забезпечувати здійснення поступових структурних змін, реалізовувати досягнення науково-технічного прогресу. Також розглянуто основні властивості інвестиційних ресурсів підприємства.

Основною метою формування інвестиційних ресурсів промислового підприємства вважається оптимізація їх структури з точки зору задоволення потреби в придбанні необхідних інвестиційних активів та забезпечення ефективних результатів можливих і поточних інвестицій з урахуванням діяльності за поточних тенденцій невизначеності. З огляду на цю мету, процес формування інвестиційних ресурсів промислових підприємств базується на низці принципів, а саме принципу інтеграції, діагностики, ідентифікуючому принципі та принципі реагування.

В результаті дослідження існуючих підходів до виділення та видів інвестиційних ресурсів була сформована їх узагальнена класифікація.

Крім того було визначено, що основною умовою використання інвестиційних ресурсів є отримання майбутнього економічного доходу у вигляді грошових надходжень, достатніх для погашення початково вкладених ресурсів протягом терміну реалізації інвестиційного проекту. Тому особлива

увага в роботі приділена показникам оцінювання інвестиційної ефективності використання ресурсів.

Важливою складовою роботи було дослідження діяльності підприємства, оскільки це дозволило практично ознайомитися з економічним станом підприємства та організаційними основами його діяльності.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є ТОВ «Українська сервісна бурова компанія». З огляду на спеціалізацію досліджуваного підприємства проаналізовано стан та проблеми розвитку вітчизняного нафтогазового комплексу України. У сучасних умовах, коли держава останніми роками активно працює над побудовою енергонезалежної національної економіки, розвиток нафтогазової галузі в країні є одним з головних стратегічних питань колишнього соціально-економічного зростання, оскільки нафтогазова галузь є однією з основних галузей, що забезпечують енергетичну безпеку економіки країни, активно впливає на формування регіональної економічної політики.

Вказавши основну мету та перелічивши основні види діяльності та зробивши загальну характеристику підприємства, в кваліфікаційній роботі були розраховані основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Українська сервісна бурова компанія».

Провівши аналіз основних фінансово-економічних показників підприємства за 2017-2019 рр., слід зазначити:

– Середня вартість сукупного капіталу має чітку тенденцію щодо зростання і на кінець 2020 року складає 142010 тис. грн., що на 39,76 % більше від 2018 р. та на 5,30 % більше за 2019 р. Цього товариство домоглося завдяки збільшенню оборотних активів, які є важливими у його господарській діяльності. Також помітно зросла середня вартість власного капіталу і на кінець 2020 р. склала 14556 тис. грн., що на 554,73 % більше за 2018 р. та на 5,43 % менше від 2019 р. Такий позитивний скачок середньої вартості власного капіталу зумовлений збільшенням нерозподіленого прибутку, тобто тієї частини прибутку, який залишався у розпорядженні товариства;

– Обсяг виробленої продукції має синусоїдну динаміку – у 2020 р. складає 135397 тис. грн., що на 19,43 % більше від 2018 р. та на 33,70 % менше від 2019 р. Причому більшу частину виробленої продукції (майже 75%) складають надані послуги з ремонту обладнання;

– В ході дослідження економічного та фінансового стану було з'ясовано, що ефективність використання ресурсів знаходиться в останні роки на невисокому рівні, що пов'язано перш за все із високим ступенем зношеності основних фондів, збільшенням часу їх перебування у позаплановому ремонті та, як наслідок, збільшенні поточних витрат на експлуатація обладнання та зниженні його продуктивності.

– Остаточний результат діяльності підприємства можна виявити при дослідженні суми чистого прибутку підприємства. Розмір чистого прибутку також має нестабільну динаміку і на кінець 2020 р. складає 4166 тис. грн., що на 340 тис. грн. менше за 2018 р. та на 21690 тис. грн. менше від 2019 р. ТОВ «УСБК» необхідно впровадити дієві заходи задля зниження собівартості, й відповідно, збільшення чистого прибутку..

– Що стосується показників рентабельності, то зниження прибутковості спостерігається за всіма показниками рентабельності, починаючи із рентабельності капіталу, і закінчуючи чистою рентабельністю продаж. Така ситуація лише підтверджує зроблені вище висновки щодо погіршення ефективності діяльності підприємства та накопичуванні проблем у фінансовій сфері, що потребує негайного впровадження заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було проведено дослідження ефективності формування та використання інвестиційних ресурсів ТОВ «Українська сервісна бурова компанія».

Проведені розрахунки засвідчили, що основним джерелом фінансування як інвестиційної, так і господарської діяльності підприємства є довгострокові банківські кредити: їх питома вага в структурі капіталі підприємства складала 76,71% у 2018 році, 71,76% у 2019 році та 70,35% у 2020 році при майже

незмінній питомі вазі довгострокових позикових джерел фінансування (76,71%, 71,79% та 70,37% відповідно)

Таким чином, довгострокові кредити та позики складають майже 100% довгострокової заборгованості підприємства. Проте динаміка абсолютної величини даного пасиву свідчить, що підприємство протягом досліджуваного періоду лише сплачувало відсотки за користування кредитом, не переходячи до сплати його тіла.

Проведене співвідношення питомої ваги довгострокової заборгованості підприємства із питомою вагою необоротних активів / основних засобів свідчить про неефективність використання інвестиційних ресурсів підприємства, оскільки лише майже четверта їх частина (24,32% у 2018 році, 28,74% у 2019 році та 25,45% у 2020 році) йде на фінансування капітальних потреб. Інші ж 75% довгострокових кредитів та зобов'язань спрямовуються на фінансування поточної діяльності підприємства. Слід зазначити, що не останню роль в такій ситуації відіграє дебіторська заборгованість, питома вага якої хоч і зменшується в структурі активів підприємства (66,76% у 2018 році, 51,07% у 2019 році та 47,32% у 2020 році). Основною причиною такої ситуації є низький рівень обіговості дебіторської заборгованості на підприємстві: 189,12 днів у 2018 році, 133,41 дні у 2019 році та 175,62 дні у 2020 році). Іншими словами, підприємство здійснює обслуговування боргів своїх клієнтів за рахунок банківського кредиту, що, зважаючи на високий сучасних рівень банківського відсотку, є неприпустимим, оскільки призводить до недоотримання підприємством значних сум прибутку.

В результаті дослідження було встановлено, що основною проблемою функціонування ТОВ «УБСК» на сьогоднішній день є високий ступінь зносу використовуваного при бурових роботах обладнання. Так, питома вага даного виду діяльності складає близько 25% в структурі чистого доходу від реалізації, проте саме даний вид діяльності має суттєві перспективи щодо зростання. Про це свідчить відповідна динаміка вартості виконаних підприємством технічних послуг в області видобутку нафти й природного газу (див. табл. 2.7): протягом

досліджуваного періоду її величина збільшилась з 25837,48 тис. грн. до 39414,07 тис. грн. (або на +13576,59 тис. грн., що складає 52,55% від значення на початок періоду), що збільшило питому вагу даного виду робіт в структурі чистого доходу підприємства з 22,79% до 29,11%.

Проте основною перепорою щодо можливості збільшення обсягів даних робіт є високий рівень зносу наявного на підприємстві обладнання. Так, коефіцієнт зносу основних фондів у 2018 році складав 62,13%, у 2019 році – 55,54%, а у 2020 році – 50,03%. Так, підприємство намагається покращувати вікову структуру основних фондів, проте ці зміни не стосуються групи основних засобів «машини та обладнання», як безпосередньо і приймаються участь та «відповідають» за зростання обсягів виконаних на підприємстві робіт. Така ситуація спричиняє зменшення ефективного часу роботи обладнання внаслідок тривалого перебування у поточних та капітальних ремонтах, що, як наслідок, призводить до низької продуктивності та зменшенні величини отриманого підприємством прибутку. Крім того, варто відмітити високий ступінь морального зношення наявного бурового обладнання: більша його частина має термін виробництва 80-ті роки минулого сторіччя і тому окрім високого ступеня фізичного зношення має також високий ступень технологічного зношення.

В заходів із покращення економічної ситуації на підприємства рекомендоване придбання мобільної бурової установки ZJ30/1700CZ, котра призначена для буріння та ремонту нафтових та газових свердловин обертовим способом. В роботі визначені показники інвестиційної ефективності запропонованого рішення, які підтвердили доцільність його реалізації.

Водночас, слід зазначити, що зважаючи на суму отриманого підприємством прибутку за 2018-2020 рр. та показники рентабельності, фінансування даного заходу за рахунок власних інвестиційних джерел є неможливим. Тому, підприємству слід звернути увагу на позикові джерела (банківський кредит, лізинговий договір тощо) задля фінансування даного проекту.

Реалізація запропонованих даних заходів позитивно позначиться на діяльності підприємства, оскільки вона призведе до зростання його ключових показників, а також до підвищення задоволеності клієнтів і співробітників компанії.

ГЛОСАРІЙ

Баланс – система взаємозв'язаних показників, що характеризує будь-яке явище або процес шляхом співставлення його окремих сторін; різниця між доходами і витратами.

Банківський кредит – передача банками фізичним і юридичним особам на встановлений договором термін грошей з умовою їхнього повернення і сплатою проценту за користування ними.

Валовий прибуток – це загальна сума прибутку отримана підприємством від підприємницької діяльності. Визначається як різниця між виручкою від реалізації товарної продукції і собівартістю цієї продукції.

Внутрішня норма доходності (прибутковості, рентабельності) проекту (Internal Rate of Return – IRR) – розмір ставки відсотку, при якому чиста приведена вартість проекту буде дорівнювати нулю, тобто приведена вартість очікуваних надходжень коштів дорівнюватиме приведеній вартості відтоків (при відшкодуванні інвестиційного капіталу). Показує граничний розмір прибутковості, нижче якого проект є збитковим.

Грошові кошти – готівка, засоби на рахунках у банках і депозити до запитання.

Грошовий потік – це грошові надходження підприємства мінус його грошові виплати за певний період; в більш широкому фінансовому сенсі – аналіз всіх факторів, що впливають на надходження грошей протягом звітного періоду.

Диверсифікація – метод пом'якшення ризику шляхом розпилювання вкладень і обмеження впливу чинника ризику за рахунок уникнення надмірної концентрації за одним портфелем. На відміну від хеджування, передбачає пошук і об'єднання портфелів, які за однакових умов приводять до різних, не обов'язково прямо протилежних, результатів. Диверсифікація є методом пом'якшення ризику, який застосовується як щодо активних, так і щодо пасивних операцій.

Дисконт – це форма прямої знижки, яку використовують у міжнародних розрахунках. У банківській справі Д. означає також операцію купівлі банком цінних паперів за ціною, нижчою від номінальної, указаної на її лицьовому боці. Різниця між номіналом і реальною ціною купівлі становить суму дисконту.

Дисконтована вартість виражає вартість майбутніх потоків платежів в значенні поточних потоків платежів.

Дисконтування – це:

застосування коефіцієнта дисконтування або відсоткової ставки до суми капіталу або до права на такий капітал. Розрахунок ціни або поточної вартості векселя до настання строку плати шляхом зменшення його вартості з використанням поточної відсоткової ставки;

використання дебіторської заборгованості (рахунків до одержання) в якості забезпечення при одержанні позики;

коректування поточних цін в зв'язку з очікуваними змінами прибутку або по якимось іншим причинам у відповідності з очікуваними майбутніми змінами цін на товари, курсів цінних паперів та валютних курсів.

Економічна ефективність капітальних вкладень – економічна категорія, що визначає доцільність капіталовкладень при плануванні й аналізі результатів освоєння.

Ефект – це результат від будь-якого заходу, який виражається грошовою сумою у виді чистого доходу або прибутку. Позитивне значення відображає економію, негативне – збитки інвестора.

Ефект соціальний – ефект, пов'язаний з соціальним захистом трудівників (утворення або відтворення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості та зарплати тощо).

Ефект екологічний – ефект, що досягається зниженням викидів у навколишнє середовище шкідливих речовин, зниженням відходів виробництва, утилізацією і регенерацією твердих побутових відходів та осадів стічних вод,

впровадженню енергоємних виробництв, оборотних циклів використання ресурсів.

Ефективність – відношення ефекту від здійснених заходів до витрат на ці заходи. Народногосподарська, бюджетна і комерційна, ресурсна, екологічна, економічна, фінансова, соціальна, соціально-економічна та ін. види економічної ефективності.

Ефективність виробництва – економічний показник, що характеризує ступінь віддачі й раціональність організації господарської діяльності.

Інвестиції – всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницькою і інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиції чисті – сума валових інвестицій, зменшена на величину амортизаційних відрахувань.

Інвестиції фінансові – активи, що утримуються підприємством з метою збільшення прибутку, зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Інвестування пряме – інвестування, яке здійснюють інвестори шляхом безпосередньої участі у виборі об'єктів інвестування та вкладанні у них коштів (майна, активів).

Інвестиції короткострокові – інвестиції, що здійснюються на період до одного року (короткострокові депозитні вклади, ощадні сертифікати тощо).

Інвестиції довгострокові – інвестиції терміном здійснення 2 – 5 або понад 5 років.

Інвестиційна вартість – вартість активів, що розглядаються як внесок у реалізацію певного інвестиційного проекту (визначається виходячи з бізнес-плану цього проекту). Вартість об'єкта, яка враховує індивідуальні вимоги інвестора до інвестицій.

Інвестиційна привабливість підприємства – рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки.

Інвестиційний портфель – до складу цього портфеля входять: 1) усі боргові цінні папери (векселі, облігації, сертифікати та ін.), що знаходяться у власності банківської установи, та 2) акціонерні (пайові) цінні папери, що знаходяться у власності банківської установи, у разі, якщо їй належить менше ніж 20% від загальної суми статутного капіталу суб'єкта господарської діяльності

Інвестиційний проект – документ, який містить необхідні розрахунки та обґрунтування, що підтверджують доцільність здійснення інвестиційної діяльності з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу і соціальну сфери

Інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність здійснюється на основі:

інвестування, здійснюваного громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;

державного інвестування, здійснюваного органами влади і управління України, Кримської АРСР, місцевих Рад народних депутатів за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, а також державними підприємствами і установами за рахунок власних і позичкових коштів;

іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами;

спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав.

Інвестиційні ресурси підприємства – всі економічні ресурси в будь-якій формі, при необхідності, можуть бути вкладені в конкретний об'єкт інвестування для досягнення певних інвестиційних цілей.

Інвестиційні умови – початкові (фіксовані) умови договору купівлі-продажу чи установчого договору (внесення майна до статутного фонду,

здійснення усіх видів невід’ємного поліпшення орендованого майна) стосовно оцінюваного майна у матеріально-грошовому виразі, а також зобов’язання держави щодо сприяння реструктуризації заборгованості ВАТ перед державою, пакет акцій якого підлягає продажу із зазначеними умовами.

Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів в обмін на засоби або майно. Інвестиції діляться на капітальні, фінансові і реінвестиції.

Інвестор (кредитор) – 1) держава в особі її уповноважених органів, фізична або юридична особа, що здійснює вкладення власних, позикових або залучених коштів у формі інвестицій 2) означатиме будь-яку фізичну або юридичну особу однієї Договірної Сторони, яка зробила, робить або має намір зробити інвестиції на території іншої Договірної Сторони.

Інвестори – суб’єкти інвестиційної діяльності, які ухвалюють рішення про вкладення власних, позикових і залучених майнових і інтелектуальних цінностей в об’єкти інвестування.

Іноземні інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, щокладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Задовільний фінансовий стан – це стійка ліквідність, платоспроможність та фінансова стійкість підприємства, його забезпеченість власними оборотними засобами та ефективне використання ресурсів підприємства.

Захист інвестицій – це комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, ефективній діяльності об’єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій.

Капіталовкладення – витрати на створення нових, а також на розширення, реконструкцію і технічне переоснащення діючих основних фондів.

Кредит – це позика в грошовій або товарній формі за умови повернення у встановлений кредитним договором термін і, як правило, із сплатою відсотків.

Ліквідність – це можливість швидкого перевodu активу у готівку без істотної втрати його вартості (з мінімальними витратами).

Майбутня вартість використовується для розрахунку майбутньої вартості періодичних рівновеликих внесків при відомій поточній вартості внеску, процентній ставці та періоді.

Нерухоме майно (нерухомість) – земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці і невіддільно пов'язані з нею, переміщення яких є неможливим без їх знецінення і зміни їх призначення. Правовий режим нерухомого майна розповсюджується на повітряні і морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти.

Номинал, номінальна вартість (Par-Value) – номінальна або вільна вартість акції, яка встановлюється на момент первинного випуску (розміщення) акцій і обчислюється як результат ділення загальної грошової вартості частини статутного капіталу, що розміщується на кількість акцій при розміщенні.

Норма рентабельності капіталовкладень – та норма дисконту, при якій величина дисконтової різниці результату і витрат дорівнює дисконтованим капіталовкладенням.

Ноу-хау – науково-технічні, комерційні, організаційні знання, відомості, володіння якими забезпечує певні переваги підприємству, особі, яка їх одержала. Ноу-хау певного виробничого процесу є власністю тієї чи іншої фірми і відповідно стає предметом купівлі-продажу.

Об'єкти інвестиційної діяльності – будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Планування – процес вибору цілей і рішень, необхідних для їх досягнення.

Платоспроможність (Solvency) – Здатність суб'єкта економічної діяльності погашувати свої довготермінові зобов'язання. Часто характеризується коефіцієнтом заборгованості.

Портфель інвестицій – це сукупність активів, в які підприємство вкладає свій капітал.

Прибутковість – відносний показник економічної ефективності. Прибутковість комплексно відображає ступінь ефективності використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів, а також природних багатств. Коефіцієнт прибутковості розраховується як відношення прибутку до активів або потоків, які його формують. Може відображатися як і в прибутку на одиницю вкладених засобів, так і в прибутку, який несе в собі кожна отримана грошова одиниця.

Прибутковість (доходність) інвестицій (інновацій) – приріст капіталу, який повертає первісно вкладений капітал, повністю компенсує інфляцію; забезпечує прибутковість і покриває ризик інвестора, враховує ставку позичкового проценту, виплату дивідендів тощо.

Процентна ставка – плата за кредит в процентному виразі до суми кредиту з розрахунку на певний період часу: рік, місяць і т.д.

Пряма інвестиція – господарська операція, яка передбачає внесення засобів або майна в статутний фонд юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

Реальні інвестиції – вкладення капіталу в різні сфери діяльності і галузі народного господарства з метою створення нових та оновлення існуючих основних фондів.

Реінвестиція – господарська операція, яка передбачає здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.

Суб'єкти (інвестори і учасники) інвестиційної діяльності – громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Учасники інвестиційної діяльності – громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

Чиста поточна (приведена/ дисконтована) вартість – це метод оцінки інвестицій, за яким розраховується приведена (дисконтована) вартість прогнозованих в майбутньому надходжень від основної діяльності підприємства (прибутків) і відповідних видатків коштів (наприклад, вартості інвестицій) з застосуванням вибраного коефіцієнту дисконтування (завжди рівного необхідній нормі прибутку). Приведена (поточна) вартість всіх передбачених надходжень коштів (прибутку) мінус приведена вартість очікуваних наявних затрат. Якщо їх різниця позитивна, тобто одержана позитивна чиста приведена вартість, даний проект прийнятний.

Цінні папери – грошові документи, які засвідчують право володіння позики, визначають взаємини між особою, яка їх випустила, і їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передачі грошових і інших прав, які витікають з цих документів, іншим особам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (з останніми змінами та доповненнями від 22.12.2010 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 15.04.2022).
2. Про охорону праці: закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. Дата оновлення: 27.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Кодекс законів про працю України: [Електронний ресурс]: закон України 10.12.1971 № 322-VIII: [за станом на 10 червня 2021 р.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 12.06.2021). (дата звернення: 12.06.2022).
4. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: у 2т. Т.1/ За ред. С.В. Мочерного. Львів: Світ, 2005. – 616 с.
5. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т1/Редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
6. Новий тлумачний словник з української мови. Уклад.: І.О. Радченко. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2006. 544 с.
7. Словник сучасної економіки Макміллана: пер. з англ. К.: АртЕк, 2000. 640 с.
8. McConnell, Campbell. Economics: Principles, Problems, & Policies : [англ.] / Campbell McConnell, Stanley Brue, Sean Flynn. 22st Ed. McGraw-Hill, 2021.
9. Міжнародні інвестиційна діяльність: підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О.М. Мозговий та ін.; за ред.. д-ра екон. наук, проф. Д.Г. Лук'яненка. К.: КНЕУ, 2003. 387 с.
10. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2000. 528 с.

11. William Sharpe; Gordon J. Alexander; Jeffrey W Bailey. Investments (6th Edition) Published by Prentice Hall, 1998.
12. Пересада А.А. Інвестування: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 250 с.
13. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 № 1561-XII. Дата оновлення: 09.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
14. Бутко М.П., Акименко С.Ю. Генезис теорії інвестицій у процесі еволюції економічної думки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 6. С. 4-10.
15. Інституційна інвестологія: Навч. Посібник. За заг. ред. д/ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. К.: Атіка, 2004. 208 с.
16. Воробйов Ю.Н., Воробйова О.Н. Інвестування: навч. пос. для вузів/ Сімферополь: Таврія, 2004. 340 с.
17. Череп А.В. Інвестознавство: навч. пос. для студ. ВНЗ К.: Кондор, 2006. 396 с.
18. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2004. – 376 с
19. Турянська М.М. Інвестиційні джерела. Донецьк: Юго-Восток, 2004. 317 с.
20. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент: начальний курс. 2/е вид., перероб. і доп. К.: Ельга, Ника/Центр, 2006. 552 с.
21. Лукінов І.І Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). К.: АТ «Книга», 1997.
22. Федоренко В. Інвестиційні процеси в Україні. Персонал. 2007. №5.
23. Енергетична стратегія України на період до 2035 р. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245239564&cat_id=245239555 (дата звернення: 12.06.2022).
24. НАК «Нафтогаз України»: Дослідження впливу газовидобування на економіку України. URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/>

D63B63DE51AAFA9AC2257F1C0028D27B?OpenDocument &Expand=1& (дата звернення: 12.06.2026).

25. Гриньова В. М., Коюда, В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. Інвестування: підручник. Київ: Знання, 2008. 452 с.

26. Smit H. T. J., Trigeorgis L. Strategic Investment. Real Options and Games. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. 459 p.

27. Тумаркин В. В. Технология разработки и вывода на рынок инновационной продукции. *Креативная экономика*. 2014. Том 8. № 11. С. 171–180.

28. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки: підручник. Київ: Либідь, 2000. 653 с.

29. Tanzi V., Zee H. H. Fiscal policy and long run growth. *Staff Papers*. 1997. Vol. 44. No. 2. P. 179–209.

30. Яркіна Н. М. Інвестування : навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2012. 175 с.

31. Мармуль Л. О., Ксьонджик І. В. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств : монографія. Миколаїв, 2011. 148 с.

32. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник. Київ: Центр навч. л-ри, 2006. 312 с.

33. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ: НІОС, 2000. 416 с.

34. Shestakov D. Y. Company's Source of Financing Valuation Using Strategic Real Option Approach. *Наукові записки НаУКМА*. 2014. Вип. 159. С. 78–80.

35. Shestakov D. Y. Real Option Strategic Approach to Find Optimal Company's Source of Financing. *1st Global Interdisciplinary Business-Economics Advancement Conference (GIBA): Conference Proceedings, Clearwater Beach, Florida, USA, 15 May – 18 May, 2014*. Florida, USA: University of South Florida Sarasota-Manatee, 2014. P. 212–215.

36. Shestakov D. Y. Real Option Approach to Evaluate Strategic Flexibility for Startup Projects. *3rd International Interdisciplinary Business-Economics*

Advancement Conference (IIBA): Conference Proceedings, Ft. Lauderdale, Florida, USA, 28 March – 2 April, 2015. Florida, USA: University of South Florida Sarasota-Manatee, 2015. P. 360–368.

37. Шестаков Д. Ю. Метод реальних опціонів як інструмент оцінки проектів з високою невизначеністю. *Бізнес-Інформ.* 2019. №2. С. 102–108.

38. Шестаков Д. Ю. Специфіка інноваційного проекту як передумова управління ризиками інвестиційного портфеля на ринках венчурного капіталу. *Бізнес-Інформ.* 2019. №4. С. 92–97.

39. Шестаков Д. Ю. The Model of Available Financing Options Assessment. *Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины: материалы XII Міжнародної наук.-практ. конф. (Гурзуф, 10-12 жов. 2013 р.).* Саки: ЧП «Предприятие Феникс», 2013, С. 98.

40. Шестаков Д. Ю. The Model of Available Financing Options Assessment and Managerial Decision Under Inherent Risk-Exposure. *Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України: матеріали наук.-практ. інтернетконф. молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (Луцьк, 12 лист. 2013 р.).* Луцьк: Вежа-друк, 2013, С. 380–381.

41. Shestakov D. Y. Understanding Innovation: Process, Project and Product Centric Views. *Ефективна економіка.* 2018. №12. Р. 1–10.

42. Shestakov D. Y. Strategic Flexibility as a Key to Innovativeness: Theoretical Framework. *Global Conference on Business and Economics: Proceedings of the GLOBE Conference in Sarasota, USA, June 4 – June 8, 2018.* University of South Florida Sarasota-Manatee, USA: Scholar Commons, Anahei Publishing, 2018. P. 120–131.

43. Shestakov D. Y., Poliarush O. S. The degree of innovation: through incremental to radical. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid.* 2019. Vol. 11. P. 66–75.

44. Chugunov I., Makogon V. Budget policy under economic transformation. *Економічний часопис.* 2016. № 158. С. 66–69. 224

45. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання : монографія. Київ: Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. 528 с.

46. Keynes J. M. The general theory of employment, interest and money. New York: Harcourt, Brace, 1936. 403 p.
47. Krugman P. The Obama Gap. The New York Times. 2009. P. 27.
48. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України, 2019. – URL: <http://minfin.gov.ua>.
49. Economics / Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus. 14th ed. New York ; St. Louis ; San Francisco : McGraw-Hill, 1992. XLII, 784 p.
50. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. Київ: Наукова думка, 2006. 432 с.
51. Stiglitz J. E. Economics of the Public Sector. W.W. Norton and Company, 1986. 823 p.
52. Stiglitz J., Ocampo J. A., Spiegel S. Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development. Oxford: Oxford University Press, 2006. 339 p.
53. Tanzi V. Fiscal policies in economies in transition. Washington DC: International Monetary Fund, 2004. 359 p.
54. Мазаракі А., Лагутін В. Внутрішній ринок України в умовах нестабільності глобальної економіки. *Вісн. КНТЕУ*. 2014. № 6. С. 9–23.
55. Лютий І. О., Мороз П. А. Суперечності процесів фінансiалiзацiї та їх вплив на економічне зростання в Україні. *Економіка України*. 2014. № 4. С. 29–39.
56. Romer C. D., Romer D. H. The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks. *American Economic Review*. 2010. Vol. 100. P. 763-801.
57. Blanchard O., Dell’Ariccia G., Mauro P. Rethinking macroeconomic policy. *Journal of Money, Credit and Banking*. 2010. Vol. 42. P. 199-215.
58. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ: Port-Royal, 2001. 593 с.
59. Ulbrich, H. H. Public finance in theory and practice. London and New York: Routledge, 2011.

60. Wildasin, D. E. Urban Public Finance. London and New York: Routledge, 2012.
61. П'ятаченко Г. О. Дослідження проблем інституціоналізації фінансового господарства України. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 123-125.
62. Гуторов О. І. Інвестування: навч. посіб. Харків: ХНАУ, 2003. 293 с.
63. Дем'янишин В., Малярчук А. Концептуальні засади місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2006. № 1. С. 5-18.
64. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. Київ: Наук. думка, 1998. 389 с. 228
65. Garry L. From concept to market. John Wiley&Sons, 1989.
66. Lowry T., Weinrich B. W., Stcade R. D. Business in Todays World. SouthWestern Publishing Co, 1990.
67. Череп А. В., Шмиголь Н. М. Вибір ефективних управлінських рішень на підприємствах харчової промисловості : монографія. Запоріжжя: Запоріз. нац. ун-т, 2010. 408 с.
68. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні. Київ: Лібра, 1998.
69. Костецький В. В. Особливості формування інвестиційних ресурсів підприємства в сучасних економічних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 15(1). С. 137-140. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15\(1\)__37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15(1)__37). (дата звернення 15.05.2022)
70. Гончар К. С. Формування системи показників про інвестиції в фінансовій звітності будівельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 6. С. 17-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_6_4. (дата звернення 15.05.2022)
71. Мацибора Т. В. Інвестиції як основа зростання аграрної економіки України. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 68-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2021_6_9. (дата звернення 15.05.2022)
72. Бондарчук Н. В. Інвестиції та економічна безпека підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2020. Вип. 16(1). С. 94-101.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2020_16\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2020_16(1)_12). (дата звернення 15.05.2022)

73. Михайлов А. М. Фінансові інструменти формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки в умовах глобалізаційних викликів. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 52-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2019_3_8. (дата звернення 15.05.2022)

74. Басов М. Г. Формування і ефективність використання інвестиційних ресурсів підприємств. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 1. С. 17-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2014_1_6. (дата звернення 15.05.2022)

75. Грицай Т. Л. Інвестиційний проект як економічна категорія. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. Вип. 18. С. 272-278. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2011_18_34 (дата звернення 15.05.2022)

76. Щербакова І. Б. Адаптивність теоретичних засад у визначенні понять «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний проект» до залучення інвестицій малими промисловими підприємствами на засадах проектного бізнес-партнерства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 2. С. 108-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_2_16 (дата звернення 15.05.2022)

77. Ткачук І. І. Сучасні підходи до визначення сутності понять «інвестиції» та «інвестиційний проект». *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 1067-1070. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_241 (дата звернення 15.05.2022)

78. Ульянченко О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток обслуговуючих кооперативів на засадах проектного менеджменту. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2017. № 4. С. 417-423. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2017_4_45 (дата звернення 15.05.2022)

79. Васильчук І. П. Інвестиції бізнесу у сталий розвиток: кращі практики вітчизняних компаній. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 46-52. (дата звернення 15.05.2022)

80. Кліменко О. М. Внутрішні інвестиції як стратегічний напрям економічної політики України. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_3_19. (дата звернення 15.05.2022)

81. Орлова О. М. Комплексне оцінювання наявності та ефективності використання інвестиційних ресурсів регіону. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Економіка*. - 2013. - Вип. 5. - С. 13-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ek_2013_5_4.

82. Партин Г. О. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_3_27. (дата звернення 15.05.2022)

83. Подолянчук О. А. Капітальні інвестиції: нормативно-правове регулювання та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2. С. 166-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2021_2_14. (дата звернення 15.05.2022)

84. Дашко І. М. Інвестиції у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 9. С. 93-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pidinnov_2019_9_17. (дата звернення 15.05.2022)

85. Дивнич О. Д. Капітальні інвестиції у ресурсному забезпеченні сільськогосподарських підприємств України. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2020. Вип. 36. С. 123-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2020_36_51. (дата звернення 15.05.2022)

86. Тарабан С. В. Капітальні інвестиції як складова державної інвестиційної політики на регіональному рівні. *Університетські наукові записки*. 2020. № 2. С. 176-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2020_2_17. (дата звернення 15.05.2022)

87. Калінін О. В. Технологічні інвестиції як частина маркетингової політики диверсифікованих підприємств. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2019. Вип. 37. С. 64-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2019_37_11. (дата звернення 15.05.2022)

88. Чернецька Л. В. Капітальні інвестиції як ключовий важіль ефективного використання робочої сили. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2018. Вип. 800. С. 35-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_es_2018_800_7. (дата звернення 15.05.2022)

89. Солопун Н. М. Сучасний погляд на інвестиції як на есенціальну частину бізнес-активності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2020. № 1. С. 203-213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2020_1_21. (дата звернення 15.05.2022)

90. Кавецький В. В. Інвестиції промислових підприємств на засадах стейкхолдерської теорії: сутність, класифікації, підходи до управління ефективністю інвестицій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6(1). С. 78-83. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_6\(1\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_6(1)_17). (дата звернення 15.05.2022)

91. Кулько-Лабинцева І. В. Капітальні інвестиції як основний елемент розвитку НТП на підприємствах машинобудівної галузі України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. Вип. 16. С. 23-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2017_16_5. (дата звернення 15.05.2022)

92. Близнюк А. О. Капітальні інвестиції за видами активів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 10(1). С. 10-13. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_10\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_10(1)_5). (дата звернення 15.05.2022)

93. П'ятка Н. С. Концептуальні засади та зміст поняття «інвестиції». *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2018. Вип. 2. С. 262-270. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2018_2_29. (дата звернення 15.05.2022)

94. Старостенко Г. Г. Інвестиції та інновації в реальному секторі економіки як фактор забезпечення конкурентоспроможності на прикладі виробничої сфери. *Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування*.

2018. Вип. 2. С. 199-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_29. (дата звернення 15.05.2022)

95. Кириленко О. П. Капітальні інвестиції з місцевих бюджетів: сучасна практика та перспективи удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №(дата звернення 15.05.2022) 2. С. 5-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_2_3.

96. Добренко О. О. Інвестиції та інновації як джерело забезпечення зростання економіки і формування продуктивної зайнятості. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2018. № 3. С. 20–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2018_3_4. (дата звернення 15.05.2022)

97. Ковшун Н. Е. Ефективність екологічного інвестування в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2021. Вип. 3. С. 30-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2021_3_6. (дата звернення 15.05.2022)

98. Приб К. А. Інвестування в розвиток відновлюваних джерел енергії. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2021. Т. 6, вип. 1. С. 111-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAe_2021_6_1_19. (дата звернення 15.05.2022)

99. Булавінова Н. Тенденції в дослідженні відповідального інвестування в контексті сталого розвитку: бібліометричний аналіз. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2021. Vol. 7, № 3. С. 179-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2021_7_3_13. (дата звернення 15.05.2022)

100. Оршанська М. І. Ретроспективний аналіз прямого іноземного інвестування в контексті еволюції економічних теорій . *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2021. № 26. С. 23-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2021_26_5. (дата звернення 15.05.2022)

101. Вдовічен А. А. Особливості інвестування в умовах пандемії. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. 4. С. 21-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2020_4_4. (дата звернення 15.05.2022)

102. Пономарьова М. С. Вплив інвестування на інноваційний розвиток підприємства. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2021. № 1. С. 339-348. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2021_1_25. (дата звернення 15.05.2022)